

Număr special
dedicat Centenarului

Academia Bârlădeană

Anul XXII, 1(58), Trimestrul I, 2015

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

„Când venea primăvara, la intrarea în curte, un bătrân migdal care stătea de strajă, după ce înfruntase voinicește asprele ierni ale Moldovei, înflorea dând onorurile poeziei. Și rând pe rând, în grădinița pe care o îngrijea poetul asemeni strofelor unui poem, își deschideau parfumate corole cașii, cireșii, piersicii, merii, stânenii, crinii, liliicii, trandafirii, bujorii, înprospătând decorul pentru inspirații cântăreți ai naturii.”

Pamfil Șeicaru

CUPRINS

Editorial aniversar	3
Dumitru BENTU , <i>Centum Anni</i>	4
Vasile CHELARU , <i>Academia bârlădeană. Oameni cu care ne mândrim</i>	5
Pamfil ȘEICARU , <i>Acum 40 de ani, Academia Bârlădeană (2)</i>	6
Roxana GALAN , <i>Doamne de altădată la Academia Bârlădeană</i>	12
Sterian PRICOPE , <i>Activitatea „Academiei Bârlădene”, reflectată în paginile presei din Cluj</i>	17
Toma Chiricuță , <i>Mater dolorosa</i>	24
Mircea ANDRONIC , <i>Părintele Toma Chiricuță, vrednic slujitor al Bisericii Zlătari din București</i>	25
Elena POPOIU , <i>Corespondența literară în vremuri neprielnice – temelie a unor edificii prietenești.</i> <i>Scrisorile lui George Tutoveanu către Grigore Sălceanu</i>	26
Ghiță CRISTIAN , <i>Poetul George Tutoveanu în revista literară-culturală „Colinda” de pe Valea Horincei</i>	31
Constantin PARFENE , <i>Dialog epistolar cu G.G. Ursu. Dramaturgul Gr. Sălceanu (1901-1980)</i>	32
C. D. ZELETIN , <i>Atanasie Mândru</i>	33
Atanasie MÂNDRU , <i>Povestea lui Făt-Frumos</i>	34
Nicolae CREȚU , <i>V. Voiculescu: arta narativă</i>	42
Prof. dr. Mihai GHIUR , <i>Om de știință și prestigios scriitor, la împlinirea vârstei de 80 de ani: poetul C.D. Zeletin</i>	45
Mihai LUCA , <i>Profesorul Traian Nicola, exemplu al devoțiunii tenace, perseverente și probe în activitatea Academiei Bârlădene</i>	48
Prof. dr. Radu Șerban PALADE , <i>Spirit înalt în chirurgia românească: Ion Juvara</i>	49

DIN VIAȚA ACADEMIEI

Sâmbătă, 13 decembrie 2014, ora 11, prima reuniune de iarnă a Academiei Bârlădene a început cu un moment aniversar dedicat semicentenarului Societății de Geografie din România, Filiala Bârlad. Cuvântul de salut a fost rostit de profesorul V. Cârcoță, care a deținut, timp

de trezeci de ani funcția de președinte al Filialei și unul din membrii cei mai activi ai Academiei noastre. Prof. Viorel Râmboi, doctor în geografie, actualul președinte al Societății geografilor bârlădeni, a înmânat dnei Elena Monu Diploma de Excelență adresată Academiei și un

exemplar al Monografiei Societății semicentenare. Al doilea punct al programului reuniunii a cuprins lansarea unei noi cărți a neobositului profesor de istorie Gheorghe Gherghe: *Biserica Ghermănești din comuna Banca*, recent apărută la Editura Sfera Bârlad, coautori fiind preotul Marius Parpalea și învățătorul Gelu Nechifor. Au vorbit despre carte autorul și cei doi colaboratori. A fost apoi lansat nr. 4 (57) al revistei *Academia Bârlădeană*, prezentat de Elena Popoiu, numărul de față fiind ultimul pe coperta căruia putem citi mențiunea *Academia Bârlădeană se pregătește de centenar!*

Prea frumoasa lună mai a unei Centenare...

Am numărat febril lunile, săptămânile, zilele de când 2015, anul Centenarului, e cu noi... Am ajuns în luna lui Prier și, împrospătați de culorile naturii renăscute, ascultăm refrenul vesel știut din copilărie: **Vine, vine primăvara...**

Născută în zi de Florar 1915, Academia Bârlădeană și-a socotit mereu vârsta în primăveri. E centenară, dar noi îi (re)vedem tinerețea, celebrându-i anii și pe oamenii care i-au dat viață, nume și renume.

La 1 Mai 2015, **Venerabila** se va reîmprimăvăra spre a regăsi însuflețirea, „șăgălnicia serioasă” care i-au animat pe întemeietori. „Trei tineri încărcăți de vise artistice”, așa îi numește Președintele de Onoare de azi, dl C.D Zeletin, prin ale cărui aduceri aminte Academia Bârlădeană de ieri nu intră în uitare și căruia Academia de azi îi datorează atât de mult. Poetul George Tutoveanu, etnologul Tudor Pamfile, preotul publicist Toma Chiricuța, înconjurați de prietenii A. Vlahuță, Nechifor Crainic, Pamfil Șeicaru, V. Voiculescu, Atanasie Mândru, Petre Cancel, Victor Ion Popa, I. Buzdugan – în **Graiul Nostru** din 1925, poetul înșiruirei patruzeci de nume – toți, scriitori „mulți și buni, au împletit la temelia acestei societăți măcar un strop de lumină din propriul suflet”.

Atât cât ne este omenește posibil a prevedea și spera, urmașii celor care îndreaptă astăzi către ei recunoștința gândului nu vor lăsa ca umbra timpului să le acopere numele.

Academia Bârlădeană a viețuit fără întrerupere 100 de ani.

Academia Bârlădeană nu doar există, Academia Bârlădeană trăiește, e vie, muncește.

Atunci când poetul Tutoveanu i-a dat acest nume aulic, s-a născut un **topos**, un loc cu semnificație, dar și o stare de spirit. O stare de spirit favorabilă frumosului creator, bucuriei și visului poetic, care s-a construit în timp și care se menține. Academia Bârlădeană este un loc al prieteniei; ea nu ocolește confruntările de idei, este sensibilă la ironie, dar nu cultivă biciuirea, sarcasmele și scepticismele ce au în ele sămânța autodezvoltării și contravin armoniei dorite de fondatori.

De câte ori ne vom gândi la Academia Bârlădeană, să ne gândim la întemeietori. Și să ne aducem aminte de minunata metaforă a lui G. Tutoveanu privitoare la poezia „scrisă de lumina dintre pământ și cer”.

Toma Chiricuța

George Tutoveanu

Tudor Pamfile

DUMITRU BENTU**CENTUM ANNI**

Nu cunosc, în detaliu, toate criteriile care definesc auditul de tip intelectual, pe care le accept însă necondiționat. În virtutea celor mărturisite, nu știu în care categorie aş putea fi plasat, aceasta în cazul în care cineva s-ar osteni asupra-mi. Aş putea fi în cercul celor cu *doctul* integral sau al celor cu el fracționat. Nici pentru prezent, nici pentru viitor, acest lucru nu prezintă importanță.

În același timp, ca unul care gândește singur, îmi revendic dreptul la opinie sau la judecăți de valoare, chiar dacă, de cele mai multe ori, acestea rămân depozitate într-unul din sertarele sinapselor...

Când, din varii motive, nu mai poți să recurgi în mod riguros la memorie, recurgi la istorie. Iar aceasta, în multe situații, sălășluiește „între galbenele file”...

În cadrul Academiei Bârlădene activez din anul 2001, cu prezențe pulsatile, continuitatea fiindu-mi girată de onoarea și bucuria pe care le conferea statutul de membru cu drepturi depline și obligații sporadice.

Am găsit, în numerele 8-9 din anul amintit, momentul „admiterii”, fără „laudatio”, dar cu un „discurs de recepție” plasat topografic marginal, pentru ca biblicul „cei de la urmă vor fi cei dintâi” să beneficieze de o deplină acoperire. Consideram atunci că am identificat cea mai adecvată modalitate de a-mi explica trăirile care, iată, au deja ascendență istorică.

Permiteți-mi să convoc, în sprijinul celor afirmate, doar ultima strofă din „producția” respectivă, concretizare a emoțiilor rimate:

De azi un nou destin m-așteaptă.

Îl și întrezăresc sub geană

Orașul mi-a deschis o poartă

De Academie ...Bârlădeană.

S-a ajuns la concluzia că nu istoria se repetă, ci istoricii, țelul lor dar și al celorlalți „cronicari ai clipei” fiind acel *perpetuum mobile* al devotamentului și neodihnei. Putem deci afirma (acceptați, vă rog, pluralul de majestate ca pe un subsidiar al condiționalității retorice numite „ars ornandi”) că Academia Bârlădeană a fost privilegiată în acești ultimi ani de prezența în fruntea sa a unui om cu vocația altruismului.

Vă propun să rezistăm tentației de a considera 100 (de ani) doar un număr, el reprezentând de fapt o lume. O lume care a oglindit, atât cât a reușit, secolul zbuciumat pe care l-a traversat.

Pentru cele întâmplare, cred că semenii noștri, urbea Bârladului ar putea semna o hotărâre irevocabilă și definitivă... „de excepție”.

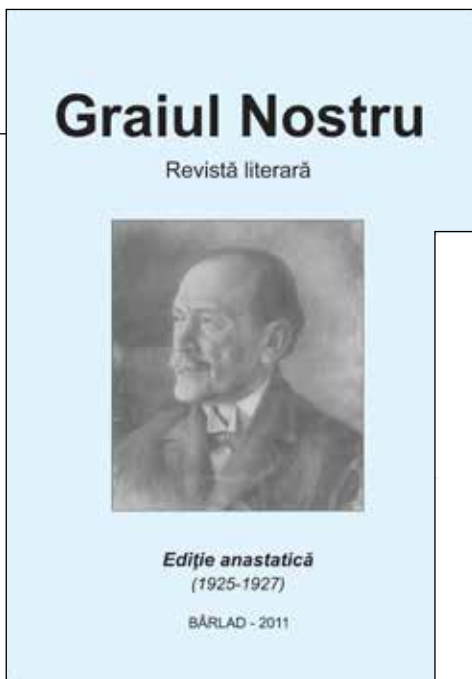
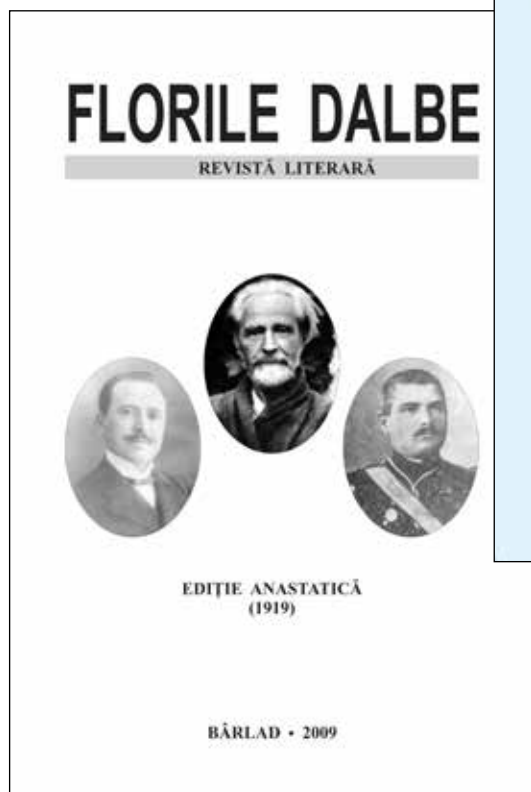
Și cum, peste alți 20 de lustri, topografia și patronimia își vor fi anulat de mult tutela asupra noastră, vă rog să-mi acceptați un alt moment „productiv”, fără pretenția de „pecete” sau de „marcă de identificare”:

A vremurilor cută e-un veac de străduință,

Visând la neuitare, dorim cu toți Olimpul

Sub nori și vânt și soare, jurăm supuși credință,

Cu temeri și-așteptare, MĂRIEI SALE TIMPUL.

**Reviste literare
bârlădene reeditate
anastatic de Academia
Bârlădeană între anii
2009-2012.**

VASILE CHELARU

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ. OAMENI CU CARE NE MÂNDRIM

După anii 1990, printr-o fericită conjunctură a sorții, am avut posibilitatea să cunosc o parte din intelectualii orașului nostru, care, cu generozitate, m-au lăsat să pătrund în lumea lor, unde frecvent se inițiau și se consumau acțiuni și momente culturale inedite. Încet, încet, am reușit să respir mai profund aburii născuți din efervescența dezbaterilor, creațiilor, ideilor, comemorărilor, aniversărilor dedicate unor personalități, trecute și prezente, ale neamului nostru, la un moment dat o parte din mine fiind de-a dreptul contaminată de consistența acestora. Astfel am ajuns la ușa Societății Literare „Academia Bârlădeană”, unde președintele acesteia, doamna profesoară Elena Monu, doctor în istorie, m-a poftit să intru, ulterior pașii obișnuindu-se ca cel puțin o dată pe lună să treacă pragul încăperii unde membrii actuali se întâlnesc.

Nu sunt puține momentele când privind sala plină, parcă neîncăpătoare pentru toți participanții la ședințele periodice, gândurile mă poartă la anii de început ai societății, în fața ochilor arătându-mi-se cei trei visători de ispravă – George Tutoveanu, Tudor Pamfile, Toma Chiricuță – care se adunau în jurul mesei lungi de la Casa Națională „Stroe Belloescu” cu nobilul scop de a lăsa sentimentele să se amestece cu idealurile. Cât de simplu și frumos enunța George Tutoveanu nașterea unei decizii mărețe! „Sunt lucruri în viață pe care nu le putem explica prin raționamentul arid și glacial al logiceii. Ne-a venit, așa, într-o zi în primăvara anului 1915, data exactă 1 mai, să întemeiem o societate unde să ne putem comunica ideile și să ne amestecăm expansiunea sufletească. Și s-a născut *Academia Bârlădeană*, numită astfel nu cu gând de făloșie, ci într-un moment de elan tineresc...”

Am parcurs cu nesaț rândurile fragmentului „Academia Bârlădeană, între continuitate și contiguitate” din „Bârladul odinioară și astăzi”, al domnului C.D. Zeletin, președintele de onoare al societății, pe care poetul G.G. Ursu îl numea „ultimul copil al Academiei Bârlădene”, referindu-se la prima etapă din existența acesteia. Probabil că poetul a sperat ca asociația să renască peste ani, iar „cel din urmă membru” al asociației de atunci a înfăptuit acest vis în 1990, alături de 27 inimoși care au aderat la strălucita inițiativă. Astăzi Academia numără peste o sută de membri, unii aflați în alte orașe sau chiar în afara țării, proveniți din diverse medii sociale, uniți de un singur motiv: dragostea pentru literatură. Sunt mândru că mă aflu printre ei, așa cum mă mândresc cu faptul că vițele mele genetice se regăsesc în același pământ din care s-au desprins rădăcinile atâtor oameni valoroși ai patriei.

Academia Bârlădeană de astăzi a păstrat o mare parte din spiritul magic din trecut. Acesta emană din atitudinea caldă și primitoare a celor care organizează și conduc manifestările, participă la dezbateri, din solemnitatea comemorărilor, decența intervențiilor, atenția acordată evenimentelor, din truda pentru tipărirea revistei, inspirația propunerilor, încurajarea talentelor, critica constructivă, mobilizarea scriitorilor consacrați, determinarea autorităților din comunele din preajmă de a sprijini actele de cultură,

evidențierea personalităților și din alte realizări care reprezintă cea mai clară mărturie a efortului dezinteresat pentru a menține aprinsă făclia culturii națiunii române. La Academia Bârlădeană vin sfios și plec învăluit într-o mantie protectoare a unei stări de bine, mă las acaparat de prezentarea riguroasă a unor cărți de debut, simt alături de tinerii autori emoțiile aduse de critica sau încurajarea profesioniștilor, gust din splendoarea poeziei sau narațiunii, am onorat și onorez alături de membrii actuali memoria și spiritul întemeietorilor și camarazilor acestora, ale căror destine au fost unite de dragostea pentru litere, versuri, proză.

Președintelui de onoare - prof. univ. dr. C.D. Zeletin, președintelui executiv – prof. dr. Elena Monu, vicepreședintelui – prof. Elena Popoiu, redactorului șef al revistei, profesor Serghei Coloșenco, colectivului de redacție, membrilor și susținătorilor, care au contribuit prin dăruire și competență la menținerea Societății în peisajul cultural al urbei noastre le adresez sentimente de admirație și prețuire, dorindu-le totodată sănătate și puterea de a păstra Academiei magnetismul care a caracterizat-o dintotdeauna, datorită căruia a devenit locul întâlnirilor, ideilor, creativității șlefuite de imaginație și talent.

Mai este puțin până când Academia Bârlădeană ajunge la centenar; îi doresc o lungă existență în timp și o activitate bogată, menită să conducă la înfrumusețarea deplină a sufletelor noastre.

PETRUȘ ANDREI

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ
(acrostih)

La „Weimar”, în cetatea de cultură,
Adică-n România, la Bârlad,

Mulți au un nume în literatură
Undind într-al nemărginirii vad.
Locaș iubit al celor din vechime,
Tărâm al dorului în veci nestins,
Izvor cu apă vie-n adâncime.

Azi noi sărbătorim Academia,
Născută din triadic foc aprins,
Iar ea să fie pururea Făclia.

ACUM 40 DE ANI, ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ (2)

(1916)

Motto:

So I turned to the garden of Love,
That so many sweet flowers bore;
And I saw it was filled with groves.

(Așa m-am întors în grădina dragostei,
Care avea așa de multe flori suave
Și am văzut că era plină de morminte.)

William Blake

Generația mea, deși continua ca spirit și atitudine ideologia literar-politică de la *Semănătorul*, luase contact cu poezia simbolistă pe care Ovid Densusianu o comentase la Universitate într-o serie de prelegeri. Orizontul literar se lărgise, viziunea și tonalitatea lirică se modificase. Îmi amintesc de entuziasmul cu care Nichifor Crainic făcuse câteva traduceri din *Médailles d'argile*, de Henri de Régnier, de cultul pe care îl aveau pentru Jean Moréas, de emoția încercată la citirea operei lui Maurice Maeterlinck *Serres chaudes* – volumul de poezii – dramele *Monna Vanna*, *l'Intruse*, *Pelléas et Mélisande* etc., ne da fiorul misterului, ne familiariza cu o nouă muzicalitate lirică. Entuziasmat, Nichifor Crainic plănuia să traducă *L'Oiseau bleu* și mă îmbia să o facem împreună. Eram așa de departe de literatura lui Al. Vlahuță și, totuși, pentru noi rămânea „maestrul Vlahuță”.

În toamna lui 1914, eram cu Nichifor Crainic la librăria Alcalay și el îmi atrase atenția, șoptindu-mi: maestrul Vlahuță. Avea în voce o abia stăpânită emoție care traducea sentimentul de venerație. Sub îngrijirea lui Vlahuță, editura Alcalay a scos în 1915 o colecție intitulată „Pagini alese din scriitori români”. Când Nichifor Crainic a primit scrisoarea prin care Vlahuță îi cerea îngăduința de a-i publica în această colecție câteva poezii, bucuria îi umezise ochii; era o consacrare...

În zilele acelea, când asupra noastră se rostogolise ca un munte înfrângerea, era firesc să simțim ca o necesitate sufletească să-l vedem pe Al. Vlahuță. Aveam sentimentul că sufletele noastre răvășite vor afla o alinare, că credințele noastre, împrăștiate ca niște păsări speriate, se vor strânge din nou, că înțelepciunea lumii va picura roua speranței în inimile noastre pârjolite de durere. Poetul G. Tutoveanu ne-a întovărășit la Vlahuță.

De la Dragosloveni, lângă Râmnicu-Sărat, unde își avea casa, pe la sfârșitul lui noiembrie 1916, într-un car de boi, Al. Vlahuță plecase în bejenie. Aflase găzduire la profesorul Eugen Bulbuc. Am fost primiți cu veselie ca niște vechi cunoștințe. Camera spațioasă fusese împodobită de doamna Vlahuță cu scoarțe și chilimuri, iar în loc de perdele pusese marama de borangic frumos țesute. Un miros de busuioc dădea camerei o atmosferă patriarhală. Într-un colț o icoană, sub care pălpâia o candelă, luminând chipul sfântului Nicolae. Avea Vlahuță în priviri atâta tristețe, iar glasul părea stăpânit de o strivitoare durere. La cererea lui, am povestit fiecare odiseea lui. Nichifor Crainic a evocat scenele de dezolare la care asistase, calvarul acelor grupuri de băiețandri ridicați din sate și porniți spre Moldova în neștire, fără nicio rânduială, rătăcitori pe drumuri necunoscute, mergând în voia sortii. Nimeni nu se îngrijise de ei; merindele, pe care le luaseră în traiste la plecare, se sfârșiseră de mult și, în drum, se hrăneau din milostenia

țăranilor, dormeau pe unde găseau, prin șure, prin grajduri. Gerul cumplit al unei ierni timpurii mușca din trupurilor lor ostenite și mulți au fost găsiți, dimineața, înghețați. Moartea se milostivise să dea acestor copii drumeți o destinație.

Mie mi-a cerut Vlahuță să-i dau impresiile asupra soldaților, cum se înfruntau cu moartea, cum judecau evenimentele și dacă înfrângerea le răvășise sufletele. Asculta cu acea atenție de adâncă seriozitate, ca și când își întovărășea gândurile, impresiile. Punea din când în când o întrebare și, pe măsură ce povesteam, tristețea din priviri se făcea mai adâncă. Rar am întâlnit priviri așa de grele de tristețe ca privirile lui Al. Vlahuță din acea zi de decembrie. M-a rugat să-i descriu bătălia de pe Argeș, așa cum o trăisem. Îl interesa atitudinea rușilor. Erau așa de proaspete impresiile, așa de tumultuoasă revolta împotriva ticăloșiei rușilor, încât, fără nicio efortare, cuvintele căpătau o elocventă emoție, redând atmosfera câmpului de bătaie, încordarea unităților, toate străbătute de credința victoriei apropiate, iureșul cu un total dispreț de moarte în acea colectivă exaltare, lumina de o clipă a victoriei și apoi înfrângerea. Învălmășeala trupelor în retragere, disperarea punând o îndobitocitoare stăpânire asupra tuturor, acel amestec de frânturi de unități, infanteriști, baterii de artilerie, căruțe de la coloanele de muniții amestecate cu căruțele civililor care, înspăimântați de necunoscutul unei ocupații inamice, plecaseră în pribegie, tot acel tablou demoralizant îmi rămăsese în minte. Stăruia dureros ca o rană adâncă. I-am povestit maestrului Vlahuță umiliția pe care o încercaseră camarazii din regimentul 8 Buzău al căror sector fusese pe Neajlov, la Călugăreni. Nu era ofițer care să nu aibă prezente în memorie paginile în care N. Bălcescu descriesese bătălia de la Călugăreni și tuturor li se părea că vor lupta sub încruntata privire a năpraznicului voievod Mihai Viteazul. Cu ce înverșunare atacaseră, dacă jumătate din ofițerii regimului au căzut pe câmpul de luptă! Cei rămași în viață au simțit retragerea ca o profanare a Călugărenilor.

Al. Vlahuță asculta și lacrimile i se înnodau sub bărbie. Pentru mine, ca pentru toți care participaseră la bătălia de pe Argeș, trădarea rușilor era o certitudine. Un an mai târziu s-au publicat negocierile secrete Stürmen-von Jacow, aducând explicația pasivității rusești în bătălia de pe Argeș.

A urmat, după ce am terminat povestirea, o lungă tăcere. Al. Vlahuță se reculegea, căuta să-și învingă emoția spre a-și regăsi calmul. Cu câteva zile mai înainte, trecuse prin Bârlad Barbu Delavrancea și nu-i adusese vorbe de îmbărbătare. Ne-a vorbit maestrul Vlahuță, cu glasul lui potolit, de greul impas în care ne aflam, de tradiționala mișelie rusească, de păcătoșenia clasei conducătoare așa de ușuratecă, încât nu preparase țara pentru greul unui război și acum, aceeași clasă netrebnică, în

fața înfrângerii umbla buimacă, dar toate nenorocirile ce s-au abătut asupra noastră nu ne îndreptătesc să ne pierdem speranța; dincolo de vitregia prezentului, să întrezărim lumina mângâietoare a viitorului apropiat. Ne amintea, spre a ne îmbărbăta, momentele grele din trecutul nostru, când singuri, de nimeni ajutați, am făcut pârtie în noianul nenorocirilor. Glasul îi era egal, înăbușit, nu căuta să dea frazei grandilocvență, alegea, parcă voit, cuvintele cele mai familiare, dar convingerea cu care le rostea le dădea un conținut nou, o pătrunzătoare expresivitate, chiar un aer solemn.

La despărțire ne-a privit lung și ne-a spus: „Întâmplă-se orice, voi tot veți intra biruitori în Alba Iulia. Nu vă lăsați copleșiți de îndoială”...

Nichifor Crainic a plecat cu compania de sanitari la Iași, eu la centrul de instrucție al Armatei a II-a de la Bacău, spre a forma companiile de mitraliere ale Regimentului 17 Mehedintzi. A fost o iarnă cumplită. Tifosul exantematic secerase multă lume. Când a început primăvara să dezmorească vegetația, punând în ramurile pomilor buchete de flori, ca prin minune se refăcuse armata și în inimile noastre înmugurea din nou credința în victoria finală. Fantomele care ieșeau din spitale după ce scăpaseră de tifosul exantematic, în câteva luni deveniseră ofițerii și soldații cu aceeași voie bună ca în primele luni ale războiului. Era așa de mare deosebirea între sfârșimăturile armatei noastre din decembrie 1916 și unitățile din aprilie 1917, încât oricine ar fi fost îndreptățit să creadă că era o altă armată, proaspătă, care nu cunoscuse retragerea, nu trecuse prin infernul tifosului exantematic, nu suferise o iarnă cumplită petrecută în barăci neîncălzite, adăpostită contra frigului de mantale zdrențuite.

Este semnul de excepțională vigoare a unei nații călătită în lungul unei vitrege istorii.

Mărăști, Mărășești, Oituz, Sticlăria, Coșna, Tg.Ocna, Cireșoia, risipă patetică de eroism, morminte inutile, ca toată încordarea noastră să se sfârșească în gol. Alături de noi se destrămau, anarhizate de înscăunarea bolșevicilor, armatele rusești. În octombrie 1917, bolnav, am fost evacuat la Iași. Când m-am întremat și am luat un concediu, m-am dus la Bârlad. Peisajul politic, într-un an, se schimbă complet. Prăbușirea țarismului, convulsivitatea revoluției rusești sfârșind în dictatura bolșevică, semnarea armistițiului, totul contribuia la întărirea convingerii, în foarte mulți, că victoria Germaniei și a aliaților ei era asigurată. Generalul Averescu și C.Argetoianu începuseră negocierile de la Buftea; totuși imensa majoritate a țării era convinsă că Germania pierduse războiul. Revoluția bolșevică nu îngrijora prea mult, și poporul român încerca o mare satisfacție asistând la prăbușirea țarismului și la începutul de descompunere a Rusiei.

Îngrămădiți în Moldova, îndurând lipsuri greu de imaginat, izolați, constrânși de armistițiul încheiat de ruși să semnăm și noi un armistițiu, neștiind ce se petrece pe frontul occidental – pe atunci nu exista radiodifuziunea – instinctiv respingeam realitatea imediată, convingși că totul este provizorat. Nu exista un oficiu de propagandă al Aliaților și, totuși, ca o insurecție a instinctului, ca o misterioasă intuiție a viitorului, credeam într-o răsturnare a situației. Așteptam, cu un calm inexplicabil, înfrângerea puterilor centrale. Ne luam dorințele drept realități în devenire sau era presentimentul? Nu-mi pot da seama, dar de ceea ce sunt sigur este că după încheierea armistițiului și începerea negocierilor de la Buftea, poporul român era convins că totul nu era decât un provizorat.

Prima întrebare, odată ajuns la Bârlad, pe care i-am făcut-o lui G. Tutoveanu, a fost: „Ce face maestrul Vlahuță?” Mi-a

povestit, pe larg, cum s-a înjghebat ceea ce Vlahuță întitulase „Academia Bârlădeană”, fără niciun protocol, plin de vioiciune, cu discuții însuflețite, lecturi, critică fără niciun dogmatism estetic.

Am fost și eu câțva timp un membru activ al acestei Academii, ale cărei ședințe se țineau la Vlahuță acasă. Veneau cu regularitate doctorul V. Voiculescu, medic la un spital militar, poetul Donar Munteanu, pe atunci magistrat mobilizat la o curte marțială, mai târziu procuror general la Curtea de Casație, Petre P. Cancel, interpret de limba rusă la cartierul armatei I-ai, mai târziu profesor de slavistică la Universitatea din București, George Palady, un mare proprietar din Tutova care scria versuri, un procuror Danilescu, ispitit să fie și poet, Victor Ion Popa, un pictor Constantinescu și poetul G. Tutoveanu. Aceștia formau un fel de membri permanenți ai „Academiei Bârlădene”, la care se adăugau și susținătorii muzelor în trecere prin Bârlad, adică membrii ocazionali.

Maestrul Vlahuță prezida stând pe marginea sofalei ca un țăran pe marginea laviței. Ședința începea totdeauna dându-se cuvântul noului venit, socotit oaspetele „Academiei”. Cum acești membri ocazionali veneau, cei mai mulți, de la Iași, unde era vremelnice, pe durata războiului, capitala țării, noul venit interesa prin informațiile pe care le aducea. Când oaspetele își deșărta traista, urma o lungă tăcere, maestrul rotea privirile și sub mustață se schița un surâs. Apoi întreba: „Nimeni nu vrea să ne onoreze citindu-ne ceva?”. Ezitări, mâini timide scotocind nervoase în buzunare, din care ieșea manuscrisul. Dacă nimeni nu se încumeta să înfrunte planul „Academiei”, atunci soluția, mereu aceeași, era rostită în cor: „Să ne recite Donar Munteanu poema *Golgota*”. Magistratul poet nu se lăsa prea mult îmbiat și recita cu o frumoasă și caldă voce de bariton poema *Golgota*. Era, într-adevăr, o poezie plină de inspirație, de un ritm amplu, imaginile succedându-se sugestiv, gradate ca tonalitate, dar oricum, să auzi de zeci de ori aceeași poemă, ea devine monotonă.

Donar Munteanu fusese colaborator la *Convorbiri Critice*, revistă pe care o conducea Mihail Dragomirescu și publicase un volum de versuri, *Aripi negre*. În puținul timp cât am stat la Bârlad, l-am auzit recitând „după cererea generală” de trei ori poemul *Golgota*, totdeauna având aerul că îl recita pentru prima oară. Ar fi dorit Donar Munteanu să citească unele sonete inedite, dar ori de câte ori Petre Cancel descoperea intenția poetului, organiza conspirația pentru a-i zădărnici intenția și începea să strige: „Vrem să auzim *Golgota*”. Bietul poet respecta voința „Academiei” și recita conștiincios poemul. Maestrul Vlahuță înțelegea jocul și-l îngăduia. Dorința așa de des exprimată de „Academie” convinsese pe Donar Munteanu de valoarea ca totul excepțională a poemului și de puternica impresie pe care o produce, încât, fără să-și deie seama, înlesnea jocul. Într-o zi, Donar Munteanu a venit mai devreme la ședință: maestrul Vlahuță l-a întrebat dacă nu a adus ceva nou de citit; fericit că este întrebat, i-a înmănat manuscrisul a trei sonete, manuscris pe care îl purta, nefericitul, de trei luni în buzunar. Maestrul a luat manuscrisul și a păstrat secretul. Când s-a deschis ședința, a cerut voie să citească trei sonete pe care le primise prin poștă de la un necunoscut. O dată terminată lectura, s-a început critica; unele observații făcute de G. Tutoveanu, un purist al formei, erau juste, altele fără importanță. La sfârșit, maestrul Vlahuță, după ce a recitat fiecare sonet, a pus în evidență originalitatea inspirației, tonalitatea lirică și acel fluid de emoție concentrată, însușirile unui poet stăpân pe mijloacele de expresie. Nimeni nu putea bănui că Donar Munteanu era autorul sonetelor și el asculta nemișcat, atent, ca și când ar

fi fost opera unui poet necunoscut.

– Acum, grăi maestrul Vlahuță, îngăduiți-mi să vă rostesc numele autorului acestor trei minunate sonete: este Donar Munteanu.

O explozie de aplauze îl făcu să roșească pe poet, care nu se aștepta la o asemenea sinceră și spontană manifestare.

– Acesta nu este, însă, un motiv valabil spre a scoate pe viitor din program *Golgota*, spuse foarte serios Petre Cancel.

– Firește că rămâne în program, întări cu un surâs de complicitate maestrul Vlahuță.

În „Academia Bârlădeană”, Petre Cancel aducea o rară vioiciune de spirit critic, deși specialitatea lui nu era estetica literară. Fusese un strălucit student al Facultății de Litere din București, elev favorit al lui Ion Bogdan, profesorul de slavistică; își completase pregătirea de specialitate la Sofia, Belgrad, Praga, Cracovia și Viena. Audiase la Praga cursurile lui Masarik și Irecek cu o rară râvnă de lărgire a cunoștințelor. Admirabil pregătit, harnic cercetător de documente, Petre Cancel se consacrase studiului epocii lui Alexandru cel Bun. Strânsese un imens material documentar privitor la acea epocă de glorioasă așezare a Moldovei. Păstra în inventarierea și valorificarea documentelor severitatea și minuțiozitatea metodei pe care o învățase de la Ion Bogdan. Nu a izbutit să închege opera visată, *Istoria domniei lui Alexandru cel Bun*, astfel că materialul strâns în curs de zece ani a rămas nefolosit; o vicleană boală i-a atacat încet, neîndurat, creierul, anulându-i admirabila lui inteligență. Profesorul de mai târziu era doar o tristă umbră care făcea milă celor care îl cunoscuseră.

Într-o ședință, stimat de maestrul Vlahuță care îl aprecia foarte mult, Petre Cancel ne-a vorbit de epoca lui Alexandru cel Bun. Era o prelegere improvizată, dar, cum era stăpân pe subiect, a fost o adevărată încântare. Vorbea cu mare ușurință, fraza se desfășura bogată și de o singură construcție, documentarea nu era pedantă ca să obosească atenția celor care nu erau de specialitate, caracterizările se succedau cu o sprinteneală de desen și culoare, toată expunerea armonizându-se într-o frescă sugestivă. Îmi amintesc că în introducere a trecut în revistă situația țărilor înconjurătoare: Valahia, Turcia, Ucraina, tătarii, Polonia, Ungaria. Toate aceste țări erau prezentate în sinteze cuprinzătoare, pregătind expunerea situației Moldovei la începerea domniei lui Alexandru cel Bun. Ceva din stilul evocărilor istorice pe care le făcea Jules Michelet. Sub privirile noastre, domnia lui Alexandru cel Bun se încheaga, Moldova lua contur, viața socială, economică, se preciza, personalitatea voievodului căpăta relief, politica lui înțeles. Lupta dintre catolicism și ortodoxia moldovenilor, cercetarea documentelor de la Cracovia îi pusese la dispoziție elementele unei cunoașteri, a unei lămuriri a politicii Poloniei. Și totul rostit cu firescul unei conversații, fără ca nici un moment să ia un aer solemn; atenția ne-a fost pe nesimțite cucerită, înviorându-ne sufletele cu această evocare a începuturilor Moldovei. Bietul Petre Cancel, de câte ori ne întâlneam mai târziu, când vicleana boală îi rodea ca un vierme inteligența, îmi reaminteam acea improvizată și memorabilă prelegere ținută la „Academia Bârlădeană”.

Victor Ion Popa, într-o ședință următoare, ne-a adus o izbutită caricatură de care îmi amintesc foarte bine: Petre Cancel vorbind, maestrul Vlahuță cu bărbia sprijinită în mâini, ca și când asculta o poveste minunată, G. Tutoveanu, îndrăgostit de trecutul de mărire al Moldovei, era în extaz, dr. V. Voiculescu cu înfățișarea lui pirpirie și bărbuța de sfânt bizantin, așa cum îi zugrăveau nedibacii iconari prin secolul al XVI-lea, Donar Munteanu cu chipul uimit, Danielescu zâmbitor, George Palady

cu o poză solemnă, pictorul Constantinescu bolnăvicios, falnic ca un funcționar de percepție – potrivit ilustrației pentru nuvela *Microbul* a lui I. Al. Brătescu-Voinești; apoi toți „gunguritorii” muzelor își aflaseră locul și caracterizarea în fresca caricaturală a „Academiei”.

Avea mult simț de observație Victor Ion Popa, știa să prindă în exagerarea caricaturală a câtorva linii sămburele caracterului unui om, să-l rezume expresiv. Multiplicitatea talentelor l-a făcut să neglijeze desenul și să se consacre literaturii și teatrului. Ce revelație a fost, pentru cunoșcătoarii artei dramatice, piesa lui Victor Ion Popa, *Mușcata din fereastră*, și cum a uimit romanul lui, *Velerim și Veler Doamne*, de o profundă umanitate, irizat de un lirism pe care îl întâlnim în cele mai frumoase pagini din Mihail Sadoveanu. Mănuia versul cu o inspirată siguranță, dar s-a sfiit să-și publice poeziile. În scris, în relațiile cu prietenii, în toate manifestările vieții, Victor Ion Popa avea o rară gingășie. Rar a trecut prin viață un suflet mai neprihănit, un om de un mai autentic idealism. Spiritul lui de autocritică exagerată îl făcea să-și limiteze manifestările. Cercul „Academiei Bârlădene” i-a prilejuit să immortalizeze în șarje izbutite câțiva „nemuritori”.

Doctorul V. Voiculescu vorbea rar, făcea unele observații literare care dovedeau o intensă lectură. Era singurul dintre membrii „Academiei” care cunoștea tot așa de bine literatura germană, ca și literatura franceză. G. Tutoveanu l-a denunțat că are tainice legături cu muza, spre marea mânie a lui Petre Cancel, care, fiind prieten intim cu Voiculescu, socotea că, ascunzându-i tainicile legături, săvârșise un act de lăse-prietenie. Cu mare greutate maestrul Vlahuță l-a putut determina pe doctorul Voiculescu să citească unele poezii, mai târziu publicate în volumul *Părgă*. Îmi amintesc că a citit și câteva poeme în proză, traduse, pe care le scrise(se) în limba germană Nadejda Știrbei.

Procurorul Danielescu păcătuia tainic cu muza, dar nu avea, bietul de el, nici umbră de talent; era însă convins că era un autentic poet. Nu se lăsa prea mult rugat și citea cu o voce clară, declamatorie, cele mai dezolante banalități. Când termina, privea pe ascultători cu ochii lui naivi, blânzi, în care lucea o infinită satisfacție. Elogiile, firește toate făcute în glumă, erau răutăcios exagerate, până la cea mai perfidă ironie, dar el nu-și dădea seama și le găsea foarte potrivite. Într-o ședință, citise o elegie leșinată, cum scriu elevii de liceu când sunt pentru prima oară îndrăgostiți. Nu știu ce mi-a venit să fac o bufonadă cu aerul de serioasă analiză literară, parodiind metoda folosită la seminariile de estetică literară ale lui Mihail Dragomirescu. Aveam în acea vreme încă proaspătă terminologia savantă și caraghioasă a profesorului Dragomirescu, așa că am izbutit să maschez satira pe care o făceam elegiei lui Danielescu. Azi nu-mi mai amintesc care erau condițiile cerute, după criteriile estetice ale lui M. Dragomirescu, pentru a proclama „cap de operă de o valoare universală” o elucubrație, dar atunci, în 1918, le știam. După ce le-am enunțat foarte doctoral, am început să cercetez elegia vers cu vers. Contrastul între superlativul aprecierilor estetice și nulitatea versurilor era așa de izbitor, încât efectul comic se citea pe fețele chinuite ale ascultătorilor, care făceau eforturi disperate să nu pufnească în râs. Maestrul Vlahuță își alunecase bărbia în mâini, spre a-și acoperi gura. Petre Cancel, în răstimpuri, ca la o întrunire publică, exclama: „Bravo. Așa este. Necontestat un cap de operă și încă de o valoare universală”. Fața tristă a doctorului Voiculescu se luminase, Donar Munteanu privea uluit pe Danielescu, George Palady își încheștase fălcile, iar G. Tutoveanu roșise ca o domnișoară care

auzea cuvinte care nu se spun. Victor Popa imortaliza fericirea olimpică zugrăvită pe fața lui Danielescu. Mă lăsam antrenat de muta complicitate a celorlalți, pe panta răutății și parcă un demon poznaș îmi inspira născocirile, înverșunându-mă asupra nefericitei victime.

Foarte serios, am trecut să demonstrez unitatea arhitecturală a poeziei inversând ordinea strofelor, a versurilor în strofă și, pentru a completa analiza „unității de inspirație”, am citit elegia în ordinea inversă a strofelor. Într-adevăr poezia nu suferea nicio schimbare, era aceeași. Concluzia proclamată cu toata gravitatea a fost: un cap de operă a liricii universale.

Toți aveau ochii plini de lacrimi, Danielescu de fericire, ceilalți de hohotele de râs abia stăpânite. Felicitările zgomotoase pe care Danielescu le-a primit cu o naturalețe care dezarma, ne-a convins că el luase ca autentice elogiile bufone pe care i le făcusem. Maestrul Vlahuță se temea, totuși, că Danielescu și-ar fi putut da seama de parodia criticii, de aceea, pentru a da oarecare veracitate ședinței, cu toată seriozitatea a ținut să exprime unele rezerve în ceea ce privea metoda esteticii literare a profesorului Dragomirescu, socotind că este foarte greu de fixat criteriile de valorificare valabile pentru viitor. „Fără îndoială că elegia domnului Danielescu are unele calități, dar nu-i putem fixa încă valoarea ei literară în raport cu literatura universală”. Pe fața lui Danielescu a trecut o umbră de nemulțumire. Când s-a terminat ședința, a ținut să-mi mulțumească foarte călduros: „Ești un mare critic. Numai pentru dumneata însă, să rămână între noi, părerea mea este că maestrul Vlahuță nu este suficient de evoluat în poezie”.

Cu cât un scriitor este mai nul, cu atât are o mai exagerată părere despre marea lui personalitate literară. Un biet găngav liric, ale cărui versuri barbare pot stârni admirația ignorantilor care consideră neputința inspirației și a vocabularului primitiv drept vigoare, poate trece drept înnoitor al poeziei într-o epocă de criză a simțului literar și primește elogiile cele mai caraghioase ca o ofrandă geniului. Ceea ce în 1918 era o glumă cam șarjată, poate deveni în 1952 o serioasă consacrare literară. Probabil că în aceste vremuri de răsturnări totale, chiar tradițiile table de valori estetice sunt perimate.

Bietul Danielescu, așa de candid după ședința memorabilă, continua să fie convins că este un poet „de o valoare universală”. Era neplăcut surprins când nu i se spunea „maestre” și asculta lecturile celorlalți cu discretă indulgență. Avea atâta nevinovăție în priviri și atâta blândețe în gesturi că ne era simpatic. Farsa trebuia continuată și iluzia bietului poet menținută, de aceea îl ascultam cu o ipocrită admirație ori de câte ori își critica versurile.

Cred că și banalitatea poate să ajungă la perfecție. Îți trebuie o mare virtuozitate să mânuiești locurile comune, să nu te ostenească expresiile șterse printr-o prea deasă întrebuințare, să renunți la propria-ți nulitate. Lipsa de talent, neantul inspirației, unite cu o totală absență a simțului de autocritică, înlesnesc asemenea performanțe ale banalității.

În afară de aceste vesele „intermezzo” existau și ședințe de adevărată încântare literară. G. Tutoveanu terminase o baladă, *Logodnica lui Vifor*, la care lucrase câțiva ani, șlefuită cu o grijă de bijutier fiecare vers. Din frecventarea poeziei parnasiene, căpătase cultul formei, grija sonorității fiecărui cuvânt și a armoniei interioare a versului. Balada, de proporțiile unui poem, era un imn închinat Moldovei; versurile, de o rară muzicalitate și de o impresionantă bogăție de imagini, aveau acel elan de inspirație, acel suflu liric care sporește intensitatea într-o admirabilă gradație a emoției.

G. Tutoveanu avea cultul poeziei, religia artei. În casa lui

primitoare am găsit primele ediții din Paul Verlaine, apărute la Varnier, poeziile lui Jean Moréas, ale lui Baudelaire, precum și toți parnasienii – Leconte de Lisle, Sully Prudhomme, Léon Dierx; în casa lui am găsit cultul pentru marele poet provensal Frédéric Mistral, cu care era în corespondență, pe el l-am auzit preamărind geniul clasic alpoetului care a reînviat limba provensală, făcându-mi lecturi din *Mireille*, *Calendal*, *Iles d'or* sau preamărind lirismul lui Théodore Aubanel al cărui volum *La Grenade entr'ouverte* îl entuziasmase. O modestie exagerată îl făcea să descopere talentul altora, punând în umbră propriul lui talent așa de armonios conturat. Pentru el oricine scria o pagină frumoasă literară, oficia în templul artei, fără îndoială, cu inspirații inegale, dar cu aceeași credință în religia frumosului, religie în care el găsea cel mai nobil act de protest al sufletului omenesc contra vremelniceii existenței noastre. Bunătatea i se exterioriza într-o blândețe, o lipsă de invidie pe care rar o întâlneam la oamenii de litere. Acel nefericit *genus irritabile vatum* îi era complet necunoscut. Un suflet echilibrat prin chiar absența sentimentului de invidie, prin capacitatea de a se bucura de realizările altora. Lectura baladei *Logodnica lui Vifor* s-a făcut într-o tăcere respectuoasă, pentru a sfârși într-un ropot de aplauze, maestrul Vlahuță, așa de puțin expansiv, profund emoționat, l-a îmbrățișat.

Asista la ședințele „Academiei” și gazda, profesorul de muzică Eugen Bulbuc, de la liceul „Codreanu”. Literatura îi era complet străină, dar se simțea mândru că la el în casă ședea maestrul Vlahuță. Când i se părea lui că ședința a fost mai importantă, atunci se ducea să aducă o bărdacă pântecoasă, din care turna un vin porfiriu, tot așa de generos, pe cât era gazda de primitoare. În dosul casei lui, pe coasta dealului, plantase o vie. Cum via era situată cu fața spre răsărit, iar pământul era puțin calcaros, vinul era minunat. S-a spus că vinul este o sinteză de pământ și soare; ce minunată sinteză se realizase în acel porfiriu cu o aromă de vis. Bulbuc era fericit să i se aprecieze vinul și se supăra dacă vedea că paharele se goleau încet. Își făcuse el o părere despre scriitori și mai ales despre poeți, că sunt băutori domnești, de aceea pentru el, ierarhizarea literară era în funcție de capacitatea consumației. Și tare se minuna de ce puține pahare consuma maestrul Vlahuță și nu-i venea să creadă că G. Tutoveanu putea să fie cu adevărat poet când nu izbutea, ore în șir, să golească cel puțin un pahar cu porfiriu. Ca moldovan care se respectă, Bulbuc nu uita să aducă și o tavă pe care stăteau rânduie felii de cozonac și de baclavale. Privea cu tristețe bărdaca care se golea așa de încet; i se părea că vinul nu-i pe placul nostru și tare îngrijorat ne întreba, tot îmbiindu-ne, dacă nu ne place vinul, și spre a ne convinge, Bulbuc ne da un harnic exemplu.

— Așa cred eu, maestre, că vinul este poezia Moldovei. Nu zic că în Valahia nu există vii renumite, de Valea Călugărească, Drăgășani, dar vinul este mai aspru ca și vorba valahilor, pe când vinul nostru moldovenesc mângâietor ca o șoaptă de dragoste. Este tovarăș fără pereche și la bucurie și la necaz. Tare mă minunez eu când văd oameni care n-au aflat încă ce prieten de nădejde este vinul, firește când este curat. Și nu-l afli decât atunci când îl prepari tu din via ta.

Maestrul Vlahuță aproba, ceea ce bucura mult pe Bulbuc.

Se vede că *Logodnica lui Vifor* crease o atmosferă epică evocând vremurile voievodale, de s-au golit mai repede și mai multe bardace cu porfiriu. După fiecare bărdacă, Bulbuc devenea mai inspirat.

— O să-ți bem tot vinul, domnule Bulbuc; uite, băieții beau azi voinicește ca niște ostași ai lui Ștefan cel Mare după o grea bătălie...

– Să te audă Dumnezeu, maestre, dar slabă nădejde, văd eu că n-au voinicia paharului și pace, se căina Bulbuc.

Numai rătăcind prin țări stăine putem să ne dăm seama și tânjim după căldura de odinioară a ospitalității românești. Cunosce țara, am colindat prin toate ținuturile, nu există oraș în care să nu fi avut prieteni, am poposit în atâtea sate, dar nicăieri în cuprinsul României ospitalitatea nu avea îmbrățișarea plină de gingășie ca în Moldova...

Pe la începutul lui februarie 1918, maestrul Vlahuță promise o scrisoare de la Barbu Delavrancea. Conținutul scrisorii se reflecta pe fața lui mohorâtă; o tristețe adâncă cum se vede pe fețele oamenilor care așteaptă deznodământul într-o cameră vecină cu camera unui agonizant. Privirilor noastre îngrijorate a răspuns vag „Barbu nu se simte foarte bine, are prezentimentul morții care îi dă târcoale”.

Spre a nu-l tulbura cu prezența noastră, am vrut să plecăm, dar el ne-a rugat să rămânem. Prezența noastră părea că-l ferește să fie pradă stolului de gânduri negre. Nimeni nu îndrăznește să întrerupă tăcerea; maestrul cu capul plecat, concentrat, părea că se trudește să-și pună rânduială în gândurile răvășite. Dintr-un raft a scos două volume, le-a răsfoit domol ca și când mângâia fiecare pagină.

– Voi nu mai citiți proza lui Delavrancea. Oratorul, succesul dramelor lui istorice v-au făcut să uitați pe prozator. Un mare magician al scrisului românesc. Și Maiorescu a fost nedrept cu Delavrancea, nedrept printr-o voită omisiune. Două temperamente diametral opuse – Maiorescu dominat de spiritul clasic, Delavrancea profund romantic, unul iubind simetria, altul armonia, diferența dintre stilul roman și stilul gotic. Romanticii au introdus proza poetică și pitorească de o bogăție somptuoasă de imagini, stăbătută de un suflu liric, contrastând cu proza potolită, dăltuită a clasicii; romanticii luau ca model pictura pentru bogăția de culoare și muzica pentru armonia interioară a frazei; clasicii vedeau idealul în formele sculpturale ale unei statui de marmoră.

Alexandru Vlahuță vorbind, mângâia cele două volume ale lui Barbu Delavrancea, *Trubadurul și Între vis și viață*. Ne-a citit câteva pagini din *Trubadurul*, nuanțând cuvintele, căutând să redea ritmul literar al frazei, să sublinieze discret bogăția imaginilor care împodobeau ca niște pietre prețioase zvărlind o lumină plină de taină. Ce minunată artă de lector avea maestrul Vlahuță, o artă în care intrau într-o egală măsură un gust artistic ales și o mare iubire. În literatură nu înțelegem și nu putem prețui decât ceea ce iubim.

Când a terminat lectura, a ridicat privirile și ne-a întrebat cu o dulce simplitate: „Nu e așa că încercăm o dublă încântare și picturală și muzicală?”

A urmat lectura unei bucăți, *Între vis și viață*, într-adevăr o minune a literaturii noastre. Revăd pe Vlahuță citind și chipurile noastre vrăjite urmărind încântarea frazelor admirabil ritmate ale prozei lui Delavrancea. Era o tăcere ca într-o biserică în care nu se aude decât glasul preotului și, în răstimpuri, foșnetul foilor întoarse ale Evangheliei.

Mai târziu, preparând o conferință asupra lui Barbu Delavrancea, am recitat pe primii prozatori ai romantismului francez; Rousseau, Bernadin de Saint-Pierre. *Obermann* al lui Sénancourt, Lamartine și, mai ales, Chateaubriand, servindu-mi de călăuză eruditul și sublimul Sainte-Beuve. Am regăsit aceeași armonie, aceleași procedee literare: grandilocvență, desfășurare somptuoasă a imaginației, magia stilului. În *Chateaubriand et son groupe littéraire*, Sainte-Beuve face unele observații asupra tehnicii lui Chateaubriand în folosirea imaginilor, observații valabile și pentru Delavrancea,

căruia i se poate aplica ceea ce spune Mme de Staël despre Chateaubriand: „*Le style de M. de Chateaubriand me fait éprouver une espèce de frémissement d'amour: il joue du clavecin sur toutes mes fibres*”.

Delavrancea cunoștea secretul cuvintelor puternice care dau frazei o tonalitate lirică, o profunzime gândirii, o intensitate emoției. Observațiile pe care le făcea Al. Vlahuță asupra poeziei lui Barbu Delavrancea dădeau măsura pătrunzătorului lui simț critic. Remarca bogăția limbii și acea siguranță în îndrăzneala de a folosi cuvintele, întovărășindu-le neașteptat ca un virtuos în desfășurarea unei idei, a unui sentiment. Pentru Barbu Delavrancea, ca și pentru Eminescu, limba românească nu avea niciun secret.

Se simțea în cuvintele maestrului Vlahuță căldura unei emoționale prietenii, dar nu mai puțin, elogiul era susținut cu o aleasă înțelegere a artei literare. Ne-a vorbit de om, de generozitatea lui Delavrancea. De spontaneitatea entuziasmului, de dezinteresarea lui, de căldura umană care se degaja din fiecare gest, de neegalata lui capacitate de prietenie. Puterii de a cuceri auditorul a marelui orator, Vlahuță îi găsea originea în căldura umană, în comunicativitatea spontană a lui Delavrancea. Pasiunile lui politice nu aveau ca resort intim ambiția; îi erau indiferente onorurile și a rămas toată viața același ca în primii ani ai tinereții. Maestrul a evocat, apoi, primii ani ai ziarului *Epoca*, la care Delavrancea era redactor-șef; Vlahuță deținea partea literară, iar Caragiale colabora cu articolele politice demne de a figura într-o antologie. Ne iniția cu o rară delicatețe în intimitatea lui Delavrancea, făcându-ni-l familiar în ceea ce avea seducător ca naturalețe, ca gingășie de sentimente. Un alchimist care știa să transforme realitatea, de a-i da fulgerele poeziei.

Ne-a povestit cum plănuia Delavrancea să pornească, împreună cu pictorul N. Grigorescu și Al. Vlahuță, într-un car cu boi de la Turnu Severin și să facă încet o vară întreagă drumul de-a lungul Carpaților până în munții Sucevei. Atât îl entuziasmase pe Delavrancea acest plan, încât toată iarna, ori de câte ori se întâlneau, nu afla alt subiect de conversație. Cunoștea harta munților și rânduia intinerariul, fixa popasurile, descria frumusețea locurilor ca și când le-ar fi avut succesiv în fața ochilor.

– Poate este unul din marile regrete că acest drum nu l-am putut face. Imaginați-vă ce ar fi însemnat pentru mine o călătorie cu pictorul N. Grigorescu și cu Barbu Delavrancea.

Neuitată evocare a lui Barbu Delavrancea, făcută de Al. Vlahuță la „Academia Bârlădeană”.

Peste o lună, Barbu Delavrancea a murit. Eram la Iași. Corpul marelui tribun al războiului pentru unitate națională a fost depus în biserica Banului. Se formase guvernul Marghiloman și negocierile de pace de la Buftea, întrerupte odată cu căderea guvernului Al. Averescu, fuseseră reluate la București de noul guvern. Ca și când fiecare identificase moartea lui Delavrancea cu doliul pe care îl purta în inimă, în preajma catafalcului defilau neconținut bătrâni, ostași, invalizi, ca într-o nesfârșită procesiune a durerii. Era o patetică, zguduitoare confesiune a sentimentului opiniei publice. În acele vremuri nu se căscau prăpăștii de ură între atitudinile politice antagoniste.

Guvernul Al. Marghiloman a delegat pe profesorul Ion Petrovici să facă panegiricul. Pasiunile politice nu dezumanizau, sufletele nu suferiseră înveninata mușcătură a urii. Discursul lui Ion Petrovici, de o nobilă inspirație și de o rară frumusețe literară, a redat cu o emoționantă fidelitate starea sufletească a țării din acel moment, cu un exemplar

curaj politic. Înfrângerea nu ne înfrânse(se) cerbicia.

Ce prăpădit de durere era maestrul Vlahuță la înmormântarea lui Delavrancea! O durere comprimată care rostogolește sufletul în adâncurile neantului...

S-au mai ținut ședințe ale „Academiei Bârlădene”, dar maestrul nu mai era același; Barbu Delavrancea luase cu el ceva din sufletul lui Al. Vlahuță.

Pentru devotata iubire față de prieteni, pentru iubirea păstrată literaturii, pentru noblețea caracterului, Al. Vlahuță a rămas pentru generația mea „maestrul Vlahuță”.

N. Iorga a destăinuit, într-o ședință a Camerei, rolul pe care l-a avut Al. Vlahuță în determinarea regelui Ferdinand să anunțe printr-un manifest împrumutarea și votul universal.

Odată, N. Iorga mi-a vorbit de scrisoarea trimisă de Vlahuță regelui Ferdinand. Deoarece aceasta fusese trimisă lui Iorga ca să o înmâneze regelui, Al. Vlahuță l-a rugat să o citească și dacă nu o va găsi destul de convingătoare, să o înmâneze însoțită de observațiile lui, spre a o reface. Trecuseră atâția ani de atunci și N. Iorga păstra proaspătă emoția pe care o încercase citind-o. „Egala celei mai inspirate pagini din Carlyle. Era un crunt rechizitoriu al societății românești în lumina înfrângerii. Cu ce admirabilă judecată politică indica țărâna ca punct de plecare al unei transformări a statului. Și cu ce curaj a evocat pe Vodă Cuza, care a avut intuiția adevăratei așezări a statului”. Niciodată nu l-am auzit pe Iorga laudând pe cineva în așa termeni. Regreta că nu a îndrăznit să păstreze o copie a scrisorii care nu era numai un document istoric, ci și o neuitată pagină literară.

În decembrie 1919, a murit Alexandru Vlahuță.

Prin grija iubitoare a lui G. Tutoveanu, „Academia Bârlădeană” a continuat. Se succedau generațiile, păstrând cu grijă tradiția acelor ședințe în care se citeau poezii, nuvele, fragmente din romane, se încingeau aprinse controverse, cultivându-se un ostrov înflorit în tumultul adesea trivial al politicii unui oraș de provincie. Acum ședințele „Academiei” se țineau în casa poetului G. Tutoveanu.

Când venea primăvara, la intrarea în curte, un bătrân migdal care stătea de strajă, după ce înfruntase voinicește asprele ierni ale Moldovei, înflorea dând onorurile poeziei. Și rând pe rând, în grădinița pe care o îngrijea poetul asemeni strofelor unui poem, își deschideau parfumate corole cașii, cireșii, piersicii, merii, stânenii, crinii, liliicii, trandafirii, bujorii, înprospătând decorul pentru inspirații cântăreți ai naturii.

Când discuțiile erau mai aprinse, în nopțile de mai, G. Tutoveanu le întrerupea, întrebând cu vocea lui blajină: „Vreți să ascultăm un moment cea mai frumoasă poezie?” Prin ferestrele larg deschise pătrundea cântecul unei privighetori ca un înflăcărat imn închinat nopții...

Adesea, în acești amarnici ani, gândul meu rătăcește prin Bârlad, pornește pe strada Epureanu, se strecoară pe lângă plopii ce străjuiau trotuarele, spre a poposi în poarta casei unde, odinioară, se oficia cu atâta idealism cultul poeziei. Sufletul meu întinde brațe de dor, să strângă la piept umbre.

A fost cândva o lume care simțea nevoia de a da contururilor aspre ale vieții estompările de vis ale poeziei, au fost cândva călăuze pe drumurile pline de taine și de șoapte tălmăcitoare ale frumuseților naturii, pe drumurile încântătoare ale irealului. Bietele călăuze risipite prin câmpurile de muncă forțată sau silite să bucherească nu știu ce dialectică marxisto-leninistă în interpretarea sinistrului semidoct Stalin. Ce mutre mongolice vor fi transformat într-o cocină casa din strada Epureanu! Se vor fi uscat florile, vor fi amuțit privighetorile și oamenii, de mult, vor fi aflat liniște în cimitire.

Mă întreb înfiorat, ce tineri vom regăsi la amărâta noastră întoarcere și în ce limbă ne vom putea înțelege cu ei...

„Academia Bârlădeană”...

În Evul Mediu, un celebru minnesinger, Walter von der Vogelweide, lăsând să-i cadă capul în mâini, striga: „Această viață am trăit-o? Am visat-o?”

Mă întreb și eu dacă, făcând aceste evocări, redau frânturi din viața pe care am trăit-o sau fâșii de vis, realități trăite sau visate?

De ce, oare, îmi bate inima așa de dureros? ...

23 august 1952
Palma de Mallorca

Reprodus după: Pamfil Șeicaru, *Scrieri din exil. I. Figuri din lumea literară*. Ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan. Editura Saeculum I. O., București, 2002, pp. 527-547.

GH. RÂMBOIU-BURSUCANI

ODA

Societății și revistei Academia Bârlădeană ~ la CENTENAR ~

Cândva-ntr-o zi de „Unu mai”
Când florile zâmbeau pe plai
În (o mie) nouă sute cincisprezece
Văzând ce-n lume se petrece
(Căci norii primului război
Riscant s-adunau peste noi)
Un grup de bravi iluminiști
Și veritabili elitiști
Ca Tutoveanu și confrății:
Pamfile, Chiricuță și-alții
În burgul prunciei mele
Au zămislit o stea-n tre stele
Ce cu prestanță-a strălucit
Evoluând necontentit
Un secol, spre-a culturii hrană,
„Academia Bârlădeană”
Să lumineze-o lume tristă
O lume cu multe nevoi
Și răvășită de război.
Uzând de stropul meu de har
Încerc să-nchin versuri mecene
„Academiei Bârlădene”
Din mult prea îndrăgitu-mi burg
(Copil fiind numindu-l „Târg”)
Ce-l priveam, eu și consătenii
Cu jind, din „Dealul Trestienii”
Mirându-ne care de care
Cât este de frumos și mare
Și-asigurându-l ne-ncetat
Să-i fiu copilul devotat
Și să aduc „Măriei sale”
Cândva, vrednice osanale.
Și iată că „Domnul Divin”,
Mi-a împlinit acest destin
Să fiu și eu printre cei care
Aduc omagii, o urare
Acestui „Astru” răsărit
În vechi orașul meu iubit
Marcând ceremonia-i roză
Prin dreapta mea apoteoză.
Revista să o lecturați
Și-o să descoperiți în ea
Viața mea, viața ta:
În proză și în poezie
Istorie și geografie
Credință și mitologie
Belle-arte, arheologie...
Găsești în ea-n, ce te privește,
Cam tot ce inima-ți dorește.
Eu sunt doar un admirator
Și-un modest colaborator
Al cărui duh are drept hrană
Și-„Academia Bârlădeană”.
Și de-am exagerat cumva
Pe ici, pe colo, pe colea
Nu-i vorba de ipocrizie
Ci de-o imensă nostalgie.
Închei urându-vă „Mulți ani”.

ROXANA GALAN

DOAMNE DE ALTĂDATĂ LA ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ

„Academismul” bârlădean, dincolo de prețiozitatea numelui, asumată în șagă de întemeietori, a reușit să se mențină în timp prin personalități dedicate actului artistic.

Bârladul, orașul, pentru unii, mai mult decât provincial, pierdut printre dealurile Moldovei, a însemnat totuși, pentru majoritatea intelectualilor, un târg secular, prin care s-au perindat personaje ce au marcat istoria neamului. Un oraș care a trăit în umbră, deși în intimitate păstra o atmosferă artistică de marcă, lăsând deoparte faptul că în vechime era capitala Țării de Jos. Fără să amintesc nume, Bârladul a avut mereu o viață spirituală știută sau descoperită doar de cei care au dorit să o cunoască.

Cum să renaști, azi, după un veac, bătrânul lăcaș al celor ce au trăit într-un spirit în acest spațiu și s-au mistuit în eternitate? Și mai ales, cum să te-ntorci în timp să regăsești urma ștearsă pe jumătate a unor chipuri devenite străine prin îndepărtarea în vreme, și care te privesc cenușiu din fotografiile patinate? Mai mult, cine sunt acele doamne, puține, discrete, cu fețe frământate de prejudecățile vremii, acele suflete bovarice care nu voiau să grăiască...? Ce poți descoperi? Nu avem răspunsuri și totuși, ascultându-le părerile discret feministe, am învățat să le apropii de vremea noastră și să le prețuiesc, la fel de discret, să le înțeleg, așa cum se simțeau și atunci: o minoritate.

Atmosfera Academiei, despre care vorbea unul dintre întemeietorii ei, George Tutoveanu, era una de efervescență culturală. Cei prezenți la reuniuni discutau aprins, inițiau manifestări, lansau reviste, se făceau cunoscuți în țară. Doamnele, mereu în număr mic, își așteptau afirmarea. Au fost apreciate de cei mai buni: Tutoveanu, Pamfile, Chiricuță, Dianu, Vlahuță, Iorga etc.

Sunt nume și chipuri, așa cum au fost și altele, mai mari; se află în fața noastră și vor cu delicatețe și rafinament să se prezinte.

Cea mai remarcabilă figură feminină a acelor vremi este, fără îndoială, **Zoe G. Frasin** (născută Marinescu), cea care a devenit soția lui George Tutoveanu și care, potrivit lui N. Iorga, era „...sufletul Academiei Bârlădene, cea care insufla spirit critic sugerând modernitate acolo unde exista tendința spre tradiționalism.”

Viitoarea soție a poetului bârlădean avea formație științifică, fiind absolventă a Facultății de Științe naturale din București. A debutat, înainte de a cunoaște dragostea absolută pentru George – pe care, în scrisorile ei de mare sensibilitate îl numea „frate” – în *Viața literară și artistică* a lui Vlahuță și în *Sămănătorul* lui N. Iorga ce o considera o

femeie instruită, cu o cultură „clădită în tăcere, sistemică”; o femeie „de mare merit”, pe care a susținut-o în perioada grea, când viitorii soți încercau să-și găsească posturi apropiate. Zoe își va urma soțul la Bârlad, părăsind fără să clipească din ochi Bucureștiul sau regretând avantajele oferite de capitală.

Mama Zoe, numită așa pentru blândețea ei arhicunoscută, dar și pentru cumplita ei pierdere, unica sa fiică, de numai șaptesprezece ani, Cordelia, care era deșteptăciunea întruchipată – și nu doar pentru soțul ei ci și pentru copiii și toți cei apropiați, rude, prieteni, cunoștințe. Spirit ferm și rafinat, Zoe și-a clădit o imagine de intelectual așezat, echilibrat, în ciuda dezechilibrelor afective de care suferea – tendință spre suicid, probabil o tendință familială (o soră a ajuns să-și pună capăt zilelor).

Susținută și încurajată permanent de Tutoveanu, statornic în sentimente față de soția sa, Zoe nu pierdea timpul dedicat lecturii. Putem face o listă consistentă de autori pe care îi studiază și apoi îi discută cu poetul. E preocupată de literatura feminină și nu uită de scriitorii români, pentru că soțul îi sugerează că i-ar cam neglija, fiind mai captivant pentru ea fenomenul literar universal. Ea citește din: Abélard, Stuart Mill, Renan, Dickens, Thackeray, Eliot, Guyau, Musset, George Sand, Maupassant, Leconte de Lisle, Hugo, Eminescu, Duiliu Zamfirescu, Caragiale, Creangă, Traian Demetrescu etc. demonstrând capacitate de analiză și de cuprindere a unui vast repertoriu intelectual. Femeia gânditoare își arată spiritul critic prin mai multe cronici literare, publicate în revista *Graiu Nostru* comentând despre operele lui Mistral, I.I. Mironescu, George Lesnea, dar și eseuri publicate în ziarul *Propaganda conservatoare*.

Zoe G. Frasin e mereu în spiritul vremii. Vobește despre idealurile feministe, dar critică femeia care cere egalitatea cu bărbatul: „Ținta mea este să chem femeia către rolul ei frumos, dar așa de puțin înțeles. Eu cred că moralitatea și hărnicia unei societăți atârnă de femeie... ea se va putea înălța aici cu cât va avea o instrucție mai temeinică, mai universală, și cu cât va fi mai îndemânată pentru aplicarea acesteia la viața practică.” Crede că asta nu se va întâmpla decât după generații: „Am fantezia, sau dreptatea”, scrie mai departe Zoe în lunga scrisoare către G. Tutoveanu

din 11 septembrie 1898, „să cred că o-ndreptare generală în ceea ce privește cinstea, munca și bunul trai se va putea dobândi numai dezvoltând conștiința femeii pentru datorii ce i-a impus natura.” Această deșteptare, spune autoarea, „...se poate începe prin cuvântări raționale și publice, prin cărți scrise

Zoe G. Frasin, studentă.

Zoe G. Tutoveanu.

pe tema asta precum și prin exemple practice.”(C.D. Zeletin, *Scânteind ca Sirius...*, Editura Sfera, Bârlad, 2004, pp. 22-23) Ea însăși făcea parte în tinerețe dintr-un cerc de conferințe ce se ținea marțea la Școala de Băieți nr. 13, pe Strada Parfumului din București.

Ca poetă, încurajată permanent de George Tutoveanu să scrie, așa cum și ea îl îndemna să scrie mai mult, a lăsat în manuscris un volum, *Șoapte*, pe care dorea să-l publice la Editura Casa Școalelor, volum raportat nefavorabil de L. Rebreanu în 1927 și favorabil, în același an, de G. Topîrceanu. „Zoe C. Frasin”, spune C.D. Zeletin, „nu a fost o poetă mare. Mari nu au fost nici alții și, totuși, mulți dintre ei au rămas în amintirea posterității. (...) Ea rămâne însă o poetă antologică prin cel puțin o poezie, „Tuberoze”, prilejuită de moartea copilei ei, Cordelia. E un text liric de exacerbat tragism, accentuat de ciclicitatea imaginii tuberozelor „plăpânde și suave” care deschid și închid poezia, devenind simbolul pierderii neconsolate. Mirosul și forma lor se asociază în inima poetei cu „un breviar cu poze” din viața prea scurtă a ființei adorate și pierdute: „Parfumul vostru-amar ca o durere, / Ca un prinos atâta de subtil./ Aduce-n juru-mi farmec și tăcere / Și chipul drăgălașului copil.” Autoarea poartă cu sine pretutindeni această întruchipare a ființei dispărute, metamorfozată în flori: „Cum luminați în toamna fumurie/Tăcerea-adâncă-n preajma unui mort, / Pe sufletu-mi, pe inima pustie, / Vă strâng îndurerată și vă port.” (op. cit., pp. 15-16).

Zoe G. Frasin este creatoarea unei poezii de stare, în care „Sufletu-mi gol” nu-și mai găsește cuvintele, iar natura, după modelul romanticilor, participă la stările sufletești ale autorului: „Blândul zefir / Ochii de lacrimi usucă”, iar natura se îngemănează cu universul: „Ca-ntr-un extaz/ Codrul și zarea se-mbină” („Noapte de vară”).

Toată poezia publicată în revistele bârlădene *Graiul Nostru*, *Florile Dalbe* sau *Scrisul Nostru* păstrează iradierile dramei personale pe care o trăiește continuu, intens. Ori versurile sunt dedicate fiicei pierdute, ori este înfățișat un eveniment legat de pierderea unei copile, ca în „Spătarul Sandu”, sau este sugerată o pierdere prevestitoare prin semne simbol, ca în „Talismanul”: „Și mută e în disperare...”. Starea se prelungește în reiterarea învierii „În preajma ruinii altarului meu/ Stau mută cu hău-n privire” („Celei mai iubite”). Continuă, în „Pe același drum”, istoria propriei disperări: „Cu ochii mari ce profilează infinitul”, poeta apropiind infinității simțite, prezența „Preamăritului”, așa cum o face și în „Învier”. În toamna vieții ce pustiește un suflet, poeta se mulțumește cu amintirea și cu rugăciunea către Cel Înviat.

Ca mare diferență între femeia puternică, de la începutul căsătoriei, capabilă să lupte pentru dragostea ei împărtășită, dăruindu-se prin sacrificiul personal, și această martiră însingurată, ce nu poate fi alinată!

Zoe G. Frasin a fost admirată de părintele Chiricuță: „Ce educatoare și gânditoare aleasă...(...) Două faze au fost frumoase în viața ei: copilăria și dragostea...”. Pe patul de suferință din urmă, încă era „plină, ca întotdeauna de durerile altora. A rămas până la sfârșit ceea ce a fost toată viața: icoană

a bunătății celei mai îngerești, a jertfei și a discreției sfinte”, după cum afirma Nicolae Iorga, care, la moartea ei, mâhnit, declara, că văzuse în ea „o femeie de mare merit”. Încetase din viață „soția ideală(...), femeia de elită, îmbrăcată cu o modestă și rustică blăniță de miel”, continuă marele nostru istoric, a pierit, „sufletul Academiei Bârlădene...”.

Încerc mai departe să pătrund în atmosfera aceluși timp, cu ochii și simțirea contemporanului, deși recunosc, la început, nimic nu părea să mă atragă. Totuși un alt chip coboară din imaginile fumurii, probabil a doua doamnă ca importanță de la Academia: **Natalia Pașa**, care semnează sub numele de **Sylvia Pan**, poate o aluzie la șăgalnicul inventator al naiului, cântăreț nebun al vieții!

Ca și Zoe G. Frasin, Sylvia Pan are pregătire superioară, absolvind Facultatea de Litere și Filozofie, secția Istorie-geografie din București. A fost remarcată de N. Iorga, care i-a publicat lucrările de istorie în „Analele Academiei” și i-a solicitat meditații pentru copiii lui. Deși i s-a oferit un post de asistent la Universitatea din Cluj, a preferat să revină la Bârlad, unde se născuse, pentru a-l îngriji pe tatăl său, rămas văduv, după moartea mamei, Ruxandra, fiică a lui Gh. Philipide. La Bârlad este profesoară de liceu (Școala

Normală de fete „Neculai Codreanu” și temporar la „Iorgu Radu”.) În această perioadă corespundează cu N. Iorga și G. Topîrceanu și este prietenă cu viitorul academician P. Constantinescu-Iași.

La Academia Bârlădeană făcea parte din Comitetul de conducere, colaborând la toate revistele care au apărut în acea perioadă: *Graiul nostru* (1925 - 1927), *Scrisul nostru* (1929 - 1931). Ea va colabora și la alte reviste din țară, chiar și după ce va părăsi Bârladul, stabilindu-se, după Turnu Măgurele, la București, unde va rămâne până la sfârșitul vieții.

Poezia Sylviei Pan este creația unei visătoare, a unei romantice care folosește un ton jucăuș, descriind imagini de penumbra, în mijlocul cărora apare iubita ce pe „căi tănuite” alintă „fruntea palidă a iubitului, asemeni ei, povestind despre o potrivire în „lumina

lunii” („Visare”).

În poezia „Marea” apare misterul adâncimii, al valurilor ce amestecă sunete, ademenind călătorii: „clopote ne cheamă...” În atmosfera marină apare taina sirenelor ce aduc primejdia afundului ascuns, în care te poți cufunda semnându-ți pieirea. „Deniile” dezvăluie o altă taină, a icoanelor străvechi, ce aduc atât liniștea specifică locurilor sacre, cât și lumina dezvăluită.

Poeta înalță cântece iubirii, așteaptă venirea ei, pândește „precum un greer”, „în iarba moale pitulată”, un dor „ce-n lume nu mă știe”. Sentimentele ne sunt transmise pe fondul unei purități native ce se asociază culorii albe: „albele plete”, „albul meu regret”, „albul sol de dor” („Cântec”).

Zoe G. Tutoveanu, portret în ulei de G. Portaze.

Străbate din versurile Sylviei Pan un regret descris asemeni unui suflet zbuciumat, neîmplinit, care nu-și găsește plutirea pe ape calme: „...doar regretul plânge și înalță-n gând catargul” („Durere”).

Și mai demnă de atenție este poezia „Artiștilor”, publicată în 1927, care este o încercare de dezvăluire a sufletului creatorului. Deși împănată cu modelul romantic eminescian, cu urme de frământări la modă, autoarea reușește să întrevadă infinitul, să simtă înălțătorul act al creației ca pe o evadare din închisoarea „strâmtului pământ” ce „resfrânge zările albastre”.

Uneori, imagini simple dar meșteșugite estetic, ne transmit sentimente de adâncă neliniște, neînțeleasă, din care izbucnește frumusețea unui suflet sensibil: „În raze-a florilor risipă / Se ofilește-ncetitor; / Petalele tăcute mor.../Și curge clipă după clipă...” În timpul implacabil, viața își urmează cursul, iar poeta percepe zădărnicia umană prin al „dorurilor rug” pe care arde cel ce ridică bărbia, mai sus de plebe: „Iar viața curge...curge într-una.../ Și visurile-mi albe fug;/ Rămâne-al dorului rug, / Să-mi ardă inima, nebuna!” („Melancolie”).

Pădurea devine pentru Sylvia Pan elementul natural care poate să-i aline tristețea frunții. Mai puțin eminesciană, dar cu accente romantice, poezia „Pădurea” se transformă sub pana autoarei în „...templu cu geamuri colorate”, în care „tresare-n frunze o rază aurie” și-n care, izvorul, „Ca un flăcău, culcat în văi / Se-nmlădie în mii de flori mărunte”, șoptind un basm ce străbate spațiul natal; ea simte prospețimea naturii ca pe o compresă, un leac împotriva melancoliei, preschimbând tot cerul într-o „albastră cupă răsturnată”, ce cu a vorbelor troiene, „Cu mii de zâne-n trenă argintată.../...alintă-o clipă, fruntea-mi întristată.” Putem vorbi la Sylvia Pan de un motiv al dorului, care capătă atât de diverse înfățișări, așa cum, de pildă, în „Viscolul” „dorul greu” este personificat și plânge „... sub a zăpezii patrafir, / de „a verii dragă arătare” de care-i este sete...

Ușurința versificării și utilizarea celor mai complexe figuri de stil dezvăluie o cititoare ferventă de poezie și probabil un lector pasionat. Poeta știe să creeze imaginea în care strecoară ideea plină de sensibilitatea subiectivă: „Dar vântul bate tot mai tare./ La geamuri mii fantome plâng, / În suflet visele-mi se stâng/ Și sfarmă-a dorului altare...” În fine, „De profundis” este o mitizare a dorului, păstrat ca un „parfum uitat în funduri de flocoane.” Poezia seamănă cu o legendă desprinsă din mitul Zburătorului, în care fecioara răpită de demon și însingurată își plânge nefericirea, dar conservă dorul și dragostea curată, adevărată: „Zadarnic zmeul își înfrânse zborul / Seninu-i vis trăiește neîncetat / Un fin parfum, într-un flacon uitat / Ce-și povestește dragostea și dorul.”

Poezia Sylviei Pan, publicată în revistele bârlădene, este evolutiv-constructivă și demnă de interes, dar după plecarea din Bârlad a autoarei, chiar dacă a mai publicat, nu s-a dedicat poeziei și nici nu a atins consacrarea printr-un volum editat, deși poate ar fi meritat, așa cum nici Zoe G. Frasin nu a reușit.

Nu încerc în nici un caz o ierarhizare valorică a operelor rămase neștiute ale doamnelor de la Academia Bârlădeană, ci simt acum nevoia să le evoc: poate, cândva, le vom dedica un volum cu textele originale, spre a le redescoperi, a le cerceta și a alcătui antologia pe care o merită... realizând noi, membrii societății culturale de azi, ceea ce aceia de acum un veac nu au reușit.

Le voi înfățișa, mai departe pe cele mai prezente în revistele amintite.

Un nume ce nu constituie obiectul unei încercări serioase în ale literaturii este **Lieana Luncă**. Ea apare totuși aproape

în fiecare număr al revistei *Graiul nostru* cu o rubrică mai mult constatativ-enunțiativă, numită „Graiul revistelor”, care conține prezentarea unor publicații apărute în țară, făcând referire și la diverși autori despre ale căror lucrări face aprecieri critice, punctează apariția unor cărți sau reviste remarcabile la acea dată; de exemplu: „Repertoriu critic” de Perpessicius, P. Constantinescu Iași, revista *Țara noastră* de O. Goga, pe atunci ministru etc. Lieana Luncă este prezentă în aceeași revistă și cu încercări poetice, în numerele 9-10-11 din 1925, cu prilejul dezvelirii bustului dedicat lui A. Vlahuță, apoi cu poemul „Tristan”. Scrie o poezie ușor naivă, sensibilă, punând mult accentul pe jocurile de cuvinte ce se vor sugesive.

Un alt nume desprins din veac e cel al **Ernei Holda**, care scrie o poezie în care tristețea și pustietatea gândului aduce însă și un ton ironic și ușor șăgalnic: „Auzi vorbă...cum să mori.../Când e câmpul plin de flori(...) /Du-te gând ispititor.../ Nu mai mor...” („Dor pustiu”). Poeta Erna Holda, căci ea are acel simț al adâncimii care poate deveni expresie a artei pe care o experimentează, strecoară în versurile ei un joc al înțelepciunii: „Nu mai pricep de-acuma/De sunt sau dac-am fost/Un vis de fericire/Să-mi fie-ntregul rost?/Dar până când, o Doamne, / Atâta dor pustiu?/” Și nu întâmplător, punând întrebări despre lume și relația ei cu aceasta, autoarea ajunge să emită „Gânduri sufletești”, să se dezvăluie prin poezie și cugetare: „Sărăcie poate numi numai acel de la care a zburat îngerul iubirii”.

Dacă Erna Holda se îndreaptă spre o poezie ușor meditativă, **Magdalena Ecsarhu** ne descrie propriile trăiri printr-o poezie în proză de o imaginație surprinzătoare, asociind, prin atingere cu romantismul, spațiile naturale ale lumii, cu acea coplexitate cutremurătoare a vieții interioare: „Ași vrea să mă duc în ținuturile Nordului(...) Acolo nimeni nu mi-ar mai bănuși răceala... Ași vrea să rătăcesc prin pădurea deasă (...). Acolo nimeni nu mi-ar bănuși tăcerea.” („Nostalgie”).

Fie că iubește măreția universului natural: „Ași vrea să adorm printre dolmenii falnici”; fie că simte înfinitatea timpului: „Nimeni nu v-a înțeles dorințele... Ați văzut mistuindu-se visul scânteietor”. „Câți alții, ca noi, au străbătut calea, fără drag, fără speranțe, fără odihnă...treceți, suferiți, ca ei. Calea e dureroasă.” („Celor ce plâng”).

Profunzimea acestor cugetări imagistice arată mistuitorul cuget al autoarei, delicatețea și forța expresivă ce înfruntă, prin cuvânt, timpul, ca în cazul iederii ce răspunde Fulgerului însetat de comitere a răului pentru a-și demonstra puterea, distrugând stejarul mândru pe care se ridică planta: „Cred”, confirmă ființa fragilă, „...dar cel puțin va cădea în bratele mele.” Iubirea ascunsă, eternă ia forma unei lumi fantastice, ca în Evocație, în care intrăm în liniște pentru a vizualiza un tărâm spre care toți visăm inconștient, unde fițele care s-au iubit trăiesc aproape fără a ști, a gândi că s-au iubit, care spun cuvinte dulci și rare: „Ele s-ar iubi”, spune autoarea „...fără să și-o spue; și-ar fi fericite fără s-o știe.”

Prin Margareta Ecsarhu se conturează, în fine, femeia meditativă, autoarea atât de rațională, rafinată dar și inspirată, capabilă să ne prezinte texte de adevărată intuiție artistică și cunoaștere a artei cuvântului.

Alte două doamne răsar din mireasma dusă a vremii, alungând „la spate” un secol adumbrit de precepte neînțelese nouă: Maria și Agatha Grigorescu, ultima, poetă consacrată prin volumul „Colonade albe”.

Maria Grigorescu scrie între 1925 – 1927, în *Graiul Nostru*, proze scurte, inspirate din „istorii” reale, care prezintă fie o dragoste neîmpărtășită din cauza prejudecăților vremii, („Domnul procuror”), fie visul unui soldat care are premoniția propriei morți, pe care încearcă să o ocolească urmând sfaturile comandantului, dar sfârșitul îl ajunge din urmă, demonstrând inevitabilitatea datului, ca în „Visul”; sau neîmplinirea provocată de renunțarea la viața din lumea liberă, reală („Maica Epraxia”). Narațiunea se scurge curată, plină de finețuri lingvistice, care trimit spre meditație, spre rosturile lumii și a trăitorilor ei...

Maria Grigorescu ne oferă și o lecție de pioșenie în fața marilor sărbători creștine, prin prozele - viziuni: „În noaptea Învierii” și în „Noaptea nașterii Mântuitorului”, prin care explică sensibil, cele două realități Nou Testamentare. Autoarea reia evenimentele legate de Nașterea și Învieria Domnului, extrapolând de la nivelul necredinciosului, al păcătosului, înțelegerea sau acceptarea prezenței reiterate la nesfârșit a Mântuitorului în istoria umanității, revărsând în sufletele noastre, liniște, certitudine și speranța mântuirii.

Agatha Grigorescu, probabil sora Mariei, este categoric poetă. Deși prezentă în revista *Graiul nostru* doar cu trei poezii, ne dăm seama de capacitățile prozodice ale autoarei, care este în stare să creeze prin imagini de adâncă și reală plasticitate, ideea zădărnicii vieții în comparație cu infinitatea timpului. Speranța împlinirii, visul bucuriei de a iubi și a fi alături de cei iubiți e doar o iluzie a minții, care imediat presimte tristețea sufletului, provocată de nepăsarea universului în fața zbaterii zadarnice a omului, ce-și crează o viziune roz care se destramă curând în „simfonia amăgirii”: Pe rozul zilelor din urmă /S-a așternut lînțol de doliu”(...). „Etenitatea-mă-mpresoară/ Cu nepăsarea diafană /Și viața toată îmi apare / Ca o tristețe ce ne minte.” („Tristeți din urmă”) Feeria idilică se destramă, lăsând loc regretului, iar zborul se frânge chiar și în spațiul sacru, unde încercarea de rugă adresată divinității aduce doar pustietate: „Biserica e plină de lumânări aprinse /Doar preotul îngână /Umilă rugăciune /rugând divinitatea / Să erte și să naște ...”, dar sub lumina lunii, „Cădelniță enormă”, sunt pomii „Albi de floare(...) „Dar templele sunt goale /Și viețile pustii („Seară de rugă”). În „Încrustații” este din nou prezentă speranța prefigurată de ridicarea unui monument al iubirii, ce se vrea nemuritoare și pentru a doua oară umbra împlinirii e sugerată de culoarea roz: „În fildeș roz /Te-am încrustat iubire /Și ți-am cioplit, petală /Cu petală, /O floare cu reflex de nemurire”.

Poeta exprimă metaforic deziluzia prin procedee meșteșugit sugestive, capabile să redea senzația regretului ce ne lasă gustul amaral existenței: „Dar când a fost lumina /S-o sărute” iar dragostea să prindă aripi, „să tresară”, totul s-a risipit fără ca floarea, temeinic încrustată să poată rămâne în forma ei. Asocierea fildeșului cu floarea, denotă forța dorinței, zbaterea progresivă, iar nu depresivă.

Poezia Agathe Grigorescu este un strigăt general valabil. Tristețea, izvorâtă din constatări personale, devine realitate universală. Ea nu-și plânge doar drama personală ci o extinde

asupra realității umane: „Și pe sicriul vremii/ Biata floare/A îngenunchiat pustie/Și informă.” („Încrustații”). Agatha Grigorescu experimentează și în elementele de versificație, încercând asimetria versului, a măsurii... Inovativ-meditativă, poeta ne dăruiește seva talentului ei printr-un limbaj poetic robust, construit pe cunoașterea genului.

O figură luminoasă ni se prezintă acum, „cu ochii ei prelungi, gânditori, cu mersul ei egal ca un val de roze, o mare personalitate, pedagog și om desăvârșit” (din „Bârladul odinioară și azi”): profesor de limba română, prozatoare și de cărți pentru copii, membră a Academiei Bârlădene, de o mare efervescență publicistică, colaboratoare la multe reviste printre care și la *Graiul nostru* în perioada 1925–1926: **Marieta Creangă**. O găsim în revista Academiei sub numele de **Mia Dan**, cu texte numite *Portret* (încercări psihologice), în care ne înfățișează figuri feminine de mare calitate, fără a ne dezvălui numele celor prezentate: „Cu părul lung, castaniu închis, aproape negru. Vreamea s-a grăbit și i-a răspelit câte un fir stingher de argint...”

Eleve ale liceului Iorgu Radu în vizită la fosta lor profesoară Marietta Luca Creangă cu ocazia împlinirii vârstei de 86 ani

„Ochii caprii și vioi sugerează ironie. Urmăresc neobosit frumosul irealizabil. Sub sprincenele negre și adumbrite de gene bine pronunțate, ei strălucesc ca pulbere de rouă necăjită de ploaia razelor de soare...”. Portretului fizic amănunțit i se adaugă cel intelectual: „Putere de cunoaștere, analitică, critică, satirizare. Cultură făcută din plăcere. Gust neîntrecut și dexteritate la lucru până la artă...”

Atinge apoi zona sentimentală, folosind metafore: „Iubirea, zeul fericii și demonul durerilor, n-a locuit nici odată palatul de cristalfeeric al acestui suflet înțelept, voluntar, rece și neînțeles...” (*Graiul nostru*, Nr. 9-10-11). Capacitatea de introspecție a cadrului didactic este confirmată prin mai multe portrete care demonstrează un bun observator ce conturează și confirmă reprezentarea a ceea ce a fost perceput prin afecte, sistem cognitiv etc.: „Natura creează și contraste spre a-și afirma scopul armoniei universale.”

„Figură mică...Părul galben, culoarea nisipului întunecat și presărat cu fire rare de aur și argint.” (...), „Ochii verzi deschis cu variații neînțelese de unde...” Suflet complex...” „Impulsivă în temperament...” „Intelectuală prin predispoziție naturală, prin studii, prin ocupații...” „Contrast: figură mică; suflet mare (...) viață severă și lume rece; suflet cald și suprasensibil...și totuși Natura e Dumnezeuul Armoniei Universale...” Mia Dan scrie și recenzii despre diverse apariții editoriale cum ar fi cele semnate de G. Tașcă, Ovidiu Ramu etc., sau ne surprinde

cu un text asemeni unui pastel în proză, „Jocul florilor”, unde înfățișează coloristica diversă a florilor ce acceptă dansul „vântului drumeț”, care, după ce zdruncină bucuria tuturor plantelor, se retrage, lăsând surpriza neștiută și cotropitoare, că în curând, aceste frumuseți gingașe vor deveni „troiene căzute la pământ.” E un prilej creat de autoare să constate în final: „...vântul le va spulbera cu un fluierat de dispreț!” „Așa e viața”, conchide Mia Dan: „clipe de veselie, vremuri de durere și ... nimic...”

S-au perindat prin fața noastră doamne de altădată, fizionomii estompate de atâta vreme pentru cei de azi, care însă ne-au rămas alături prin ceea ce au scris; și ce poate fi mai statornic în om decât ceea ce scrie într-o viață! Se cuvine ca măcar doamnele de azi să le recheme din uitare prin frățietatea pe care o presupune arta, din datoria înlănțuirii spiritelor...

Toate aceste doamne coborâtoare din veac au oferit culoare timpului existenței lor și ne-au încredințat că a meritat efortul de a le salva de la uitare, de a le fi redescoperit, dăruindu-vi-le ca o sfidare aruncată timpului indiferent...

Adâncă reverență, iubite Doamne de altădată!

Bibliografie:

- Bârladul odinioară și azi. Oameni și fapte*, vol. I și II, Miscelaneu, coordonator Romulus Boteanu, București, 1985;
C.D. Zeletin, *Scânteind ca Sirius...*, Editura Sfera, Bârlad, 2004;
Elena Monu, *Familia Kostaki. Studii, memorii, documente*, Editura Sfera, Bârlad 2013;
Florile Dalbe. Revistă literară, Ediție Anastatică (1919), Editura Sfera, Bârlad, 2009;
Graiul Nostru. Revistă literară, Ediție anastatică, 1925-1926-1927, Editura Sfera, Bârlad, 2011;
Scrisul Nostru. Revistă literară, Ediție anastatică, 1929-1931, Editura Sfera, Bârlad, 2012;
Traian Nicola, *Valori spirituale tutovene*. Bibliografii. Vol. 5, M-P, Primăria Municipiului Bârlad, Editura Sfera, 2003-2004.

*

Inserăm aici și textele Magdalenei Ecsarhu, publicate în *Florile Dalbe* în anul 1919, considerându-le exemple de har creativ.

În zadar

Zise fulgerul cătră Iederă:

În zadar îmbrățișezi Stejarul mândru; eu voiu ști cum să-l dobor fără voia ta.

Iar Iedera răspunse;

Cred... dar va cădea, cel puțin, în brațele mele.

Evocație

Am visat adesea la un paradis straniu, unde și-ar da întâlnire toți cei ce s'au iubit. Fără să aibă nici o asemănare cu pământul, n'ar fi nicicum e cerul; ar fi par'că, un loc tainic, ca o grădină închisă și acoperită, cu o lumină palidă, presărată cu plante necunoscute, ale căror flori ar răspândi un parfum neînțeles. Nimic din afară nu ar turbura tăcerea magică a acestui loc.

Acolo, s'ar întâlni acei pe care moartea, sau viața, i-a despărțit, și nu ar fi, ei înșiși, decât niște ființe de vis și de liniște. Și îi văd rătăcind fără trudă, oprindu-se fără să caute odihna...

Acele ființe n'ar mai gândi; n'ar mai simți; și nici nu și-ar mai reaminti de odinioară; totuși, din când în când, ele ar mai

tresări la gândul că, odată, au trăit...

Glasul lor ar fi îndepărtat; din buzele întredeschise ar cădea cuvinte tăcute, și dulci, și rare...

Ele s'ar iubi fără să și-o spue; și-ar fi fericite fără s'o știe...

Nostalgie

Ași vrea să mă duc spre ținuturile Nordului, unde zăpada nesfârșită se împreună cu cerul de cenușă, unde ghețarii dorm sub un soare de ghiță...

Acolo nimeni nu mi-ar mai bănuși răceala.

Ași vrea să mă pierd departe, în zare, pe marea cu licăriri de opal; să răsbat, sub un cer senin și sub pânze albe, spre țara visurilor cu țărnițe minunate...

Acolo nimeni nu mi-ar mai bănuși singurătatea de lumea în care trăiesc.

Ași vrea să rătăcesc prin pădurea deasă, unde umbra e veșnică, și unde moare orice zgomot...

Acolo nimeni nu mi-ar mai bănuși tăcerea.

Ași vrea să dorm printre „dolmenii” falnici, mândri păzitori ai pământului breton, martori milenari ai unei credințe dispărute...

Dintre aceste blocuri de granit, cari trăiesc din trecut, nici unul nu mi-ar găsi o vină că am inima credincioasă.

Celor cari se plâng...

Ați văzut mistuindu-se visul scânteelor, care v'a încălzit sufletele cu razele lui divine...; dar și alții, ca voi, au visat zadarnic.

Ați dat celor ce iubiți, fără să măsurați prețul jertfei, viața și inima voastră...; dar și alții, ca voi, zadarnic au dat.

Ați fost buni, și nimeni nu-și amintește...; dar și alții, ca voi, au fost uitați.

Nimeni nu v'a înțeles dorințele, părerile de rău, și nimeni nu v'a împărțit durerile...; dar și alții, ca voi, au rămas neînțeleși.

Câți alții, ca voi, au străbătut calea, fără drag, fără speranțe, fără odihnă... Treceți, suferiți, ca ei: Calea e dureroasă!

Volum apărut la
Editura Sfera,
Bârlad, 2004,
dedicat de C. D. Zeletin
poetei Zoe G. Frasin.

STERIAN PRICOPE

ACTIVITATEA „ACADEMIEI BÂRLĂDENE” REFLECTATĂ ÎN PAGINILE PRESEI DIN CLUJ

De-a lungul existenței sale, „Academia Bârlădeană” și-a găsit un larg ecou nu doar în presa locală, ci și în aceea din București și din Iași. Faptul este explicabil prin anvergura literară și artistică a membrilor și colaboratorilor săi, prin înalta ținută a manifestărilor culturale organizate și prin rolul activ, inclusiv din punct de vedere social, pe care și l-a asumat această asociație de creatori bârlădeni care și-a făurit un înalt prestigiu.

O dovadă a acestei faime este și reflectarea activității „Academiei Bârlădene” peste Carpați, în presa din Cluj. Aici, ca și în alte reviste transilvane, s-au prezentat cronici ale unor evenimente literare de la Bârlad, au publicat George Tutoveanu și alți scriitori bârlădeni, au fost scrise evocări despre unele personalități bârlădene ș.a.m.d.

La Cluj, astfel de articole au apărut mai ales în două reviste: „Cosânzeana” și „Cultura Poporului”, din care am extras materialele următoare, păstrând regulile de scriere din acea vreme. Mai precizez faptul că sursa o constituie colecțiile revistelor respective din arhiva digitală a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj Napoca (www.bcucuj.ro).

Cosânzeana din Cluj îl așteaptă pe Făt Frumos din Bârlad

Întemeiată de Sebastian Bornemisa, revista literar-ilustrată „Cosânzeana” a apărut în două etape distincte: la Orăștie, între 15 octombrie 1911 și 12 februarie 1915, și la Cluj, între 1 ianuarie 1922 și 12 februarie 1928. Sebastian Bornemisa, proprietar și editor, a fost un publicist și om politic român, doctor în litere al Universității din Budapesta, și avea să ocupe chiar funcția de primar al Clujului în anul 1932 și în perioada 1938-1940 (până la nedreapta retrocedare a Ardealului de nord către Ungaria horthystă).

Prima prezență a Bârladului în paginile revistei „Cosânzeana” a fost încă din 1913, atunci când lui George Tutoveanu i s-au publicat două poezii („Solie” și „Chiemările privighetorii”). Poetul bârlădean a reluat corespondența în anul 1922, când în ediția din 10 februarie, i s-a publicat poezia „Învins”. Începea, astfel, o corespondență reflectată de un răspuns al lui Bornemisa către Tutoveanu, publicat la Poșta redacției, în ediția din 15 august 1922: „Vă mulțumim pentru prețiosul sprijin și vă rugăm să ne dați adresa exactă spre a vă putea trimite revista”. „Cosânzeana” avea să publice și alte poezii trimise de către George Tutoveanu, așa cum au fost „Când florile vorbesc” (1923) sau „Plopul” (1926). În același timp, revista publica relatări și informații despre evenimentele derulate de către „Academia Bârlădeană”, culminând cu o amplă prezentare a societății în numărul 24 din 25 decembrie 1923. Asta după ce la începutul aceluiași an, reparația revistei bârlădene „Făt Frumos” era prilejul unui original salut literar de la Cluj: „Cosânzeana” în așteptarea lui „Făt-Frumos” nu-i poate spune decât „gând bun și viață lungă și rodnică” pe ogorul atât de înțelenit, în anii din urmă, al literaturii noastre!

Cu siguranță că între Tutoveanu și Bornemisa a existat nu doar o relație de colaborare, ci și o prietenie adevărată. În anul 1933, atunci când „Cosânzeana” își încetase apariția de câțiva ani, Sebastian Bornemisa i-a adus un cald omagiu poetului bârlădean la împlinirea a 40 de ani de activitate literară, în „Hyperion” (nr. 9, septembrie 1933), o altă revistă culturală din Cluj, sub titlul „Cultivatorului de trandafiri”, maestrului George Tutoveanu”. Iată un fragment din acest text: „Patruzeci de ani a rămas acelaș muritor, mulțumit și fericit în căsuța sa împrejmuțată de brădet și cu mușcată la fereastră... Patruzeci de ani n’a simțit în sufletul său născând altă dorință, decât aceea de-a se scula odată cu cele dintâi raze de soare și a petrece ceasuri întregi printre trandafirii săi dragi și atât de dulci mirositori; de-a se așeza în după amezile călduroase la umbra nukului bătrân și de-a petrece zi de zi, câteva ceasuri măcar, în dulcea tovărășie a celor ce-au așternut atâtea simțiri duioase pe hârtie, oglindind în șirele mărunte sbuciumul sufletului însetat de alte dorinți, decât cele ale contemporanilor săi”. Iar încheierea era absolut superbă: „Mă, nchin în fața ta, măreț cultivator de trandafiri, care n’ai cunoscut deșertăciunea omenească și care în grădinița și în căscioara ta modestă te-ai simțit de atâtea ori mai mulțumit și mai puternic, decât un rege!” Amănuntele din această evocare, ca și altele din textul la care am făcut referire, sunt indicii clare că Sebastian Bornemisa l-a vizitat pe Tutoveanu, la Bârlad..

Iată însă textele despre „Academia Bârlădeană” pe care le-am descoperit în colecția revistei „Cosânzeana”:

Reparația unei vechi reviste

O știre îmbucurătoare ne spune că vechea revistă bârlădeană „Făt-Frumos” își va face reparația în curând, cu vechii colaboratori rămași în viață plus forțe noi de pe tot întinsul românesc. Revista condusă de Em. Gârleanu, G. Tutoveanu, A. Mândru, Corneliu Moldovanu, nu-și face decât o datorie de a continua, torcând înainte firul ei tradițional de literatură sănătoasă plină de cea mai caracteristică culoare românească și care în lumea literară de azi: viciată și anemică de atâtea curente bolnave, va aduce un suflu nou de viață viguroasă. „Cosânzeana” în așteptarea lui „Făt-Frumos” nu-i poate spune decât „gând bun și viață lungă și rodnică” pe ogorul atât de înțelenit, în anii din urmă, al literaturii noastre.

(„COSÂNZEANA”, Nr. 2/25 ianuarie, 1923)

Un monument lui Al. Vlăhuță la Bârlad

- Vezi ilustrația din fruntea revistei -

Marele nostru scriitor Vlăhuță, ale cărui opere nemuritoare au trecut de mult granița, intrând în antologiile străine, a început să fie dat uitării în România, țara lui proprie. Acum nime nu mai vorbește de el, par’că ar fi murit de mult, deși nici patru ani nu s’au împlinit încă dela trecerea lui în veșnicie, deși urmașii săi vorbesc de valută, curse, afaceri, automobile, iar confrății săi și mai toate revistele, de: expresionism, futurism, cubism sau de operele nesărate ale vr’unui scriitor ce bate darabana la răspântii. De el nu!

Și în străinătate nu s’ar fi întâmplat aceasta. S’ar fi înființat comitete prin orașele mari pentru ridicarea de monumente, s’ar fi editat operele, iar comisia monumentelor istorice ar

Coperta revistei „Cosânzeana” în care este prezentat sculptorul Dimitriu-Bârlad și bustul lui Vlăhuță

fi luat asupra sa, casa scriitorului. Până și Bulgarii pe care-i taxăm de cel mai înapoiat popor european se îngrijește de scriitorii săi nu numai morți ci și în viață. Vă amintiți ce a fost la ei acum câțva timp cu ocazia și după moartea poetului lor Ivan Vassoff.

În *Bârlad*, - pentru că *Vlăhuță* este din *Pleșești*, un sat apropiat și pentru că n-acest oraș și-a făcut studiile primare și liceale, - un comitet de doamne din „*Liga Drepurilor și Datoriilor Femeii*” în frunte cu Dna *Lucia Teodorescu-Nichifor*, au luat inițiativa ca să-i ridice un monument „*maestrului*” iubit. Dacă bărbații n-au voit s-o facă, foarte frumos e din partea acestor doamne cari și-au găsit de a lor *datorie* să immortalizeze în bronz - drept recunoștință, - pe acel ce înfocat a luat apărarea *drepturilor* femeii. Și inițiativei doamnelor s'a alăturat și grupul de literați și intelectuali locali constituiți în cenaclul literar, „*Academia Bârlădeană*” în frunte cu subtilul poet *G. Tutoveanu*. Și în timp de doi ani, prin subscripții, festivaluri, șezători și ceaiuri literare s'a strâns un fond de 50.000 lei, care s'a dat maestrului sculptor *I. Dimitriu-Bârlad*, un alt fiu al acestui oraș, pentru lucrarea operei sculpturale. Acum monumentul fiind gata, - care-i de-o artă și reușită naturală admirabilă, - s'a așezat pe o alee din frumoasa și vestita grădină publică a *Bârladului*, chiar pe locul favorit poetului, unde venea ades să se inspire și să scrie chiar sub acelaș arbore.

Inaugurarea se va face - se speră - spre toamnă când se împlinesc 4 ani dela moartea scriitorului. Numai de nu le-ar pune iarăși piedici autoritățile locale - cum au mai făcut după cum auzim, sfātuind chiar comitetul să ducă monumentul

într'un oraș mai mare ca Bucureștii sau Iași.

De ce urmași se'nvrednici bietul *Vlăhuță* și iată în ce grad e cultul oamenilor mari la noi!

GEORGE MILLY-MILEANU

(„*COSÂNZEANA*, nr. 14/25 iulie 1923)

Nouii premii literare

Societatea literară „*Academia Bârlădeană*”, desub conducerea poetului *G. Tutoveanu*, în urma donațiilor ce i s'au făcut, a constituit următoarele premii literare, cari se vor decerne în ziua de 6 Mai 1924, celor mai bune lucrări literare din câte se vor trimite acestei societăți, până la 31 Decembrie 1923:

1. „*Premiul literar „Mon étoile*”, în valoare de 1000 de lei, se va decerne celei mai bune poezii lirice, sau celei mai bune lucrări în proză sau teatru, numai cu subiect asupra iubirii.

2. „*Premiul literar profesor G. Tașcă*”, în valoare de 1000 de lei.

3. „*Premiul literar Vasile Chircă*” în valoare de 2000 de lei, divizibil.

4. „*Premiul literar Vasile Stoica*”, în valoare de 1000 de lei.

Premiile *Tașcă*, *Chircă* și *Stoica*, se vor decerne oricărui gen literar, fără de nici o preferență : proză, teatru; și tratând orice fel de subiecte. Toate lucrările literare trimise la premiile „*Academiei Bârlădene*”, vor fi cu desăvârșire inedite și se va specifica anume pentru care premiu au fost prezentate. Estinderea lucrărilor nu interesează; vor putea fi premiate chiar și un sonet, o schiță, un cântec...

Membrii „*Academiei Bârlădene*”, se înțelege că nu vor concura la premiile acestei societăți.

(„*COSÂNZEANA*”, Nr.21/10 Noiembrie 1923)

Pag. 352 — COSÎNZEANA — 25 — XII 1923

Pentru o mai bună cunoaștere a lui Vlașuță și a păreții sale despre „Academia Bârlădeană” citiți și cea oficială din București, e bine să menționăm cu această ocazie și următoarea anecdotă. Când i s'a spus la comisiunea despre interesarea asociației bârlădene și gându-

asupra a operele sale culturale și caritabile.

În anul 1910 după trecerea marilor văluri „Academia Bârlădeană” strălucind și pașii ei, încep să calce mai sigur pe drumul întit. Între ea cu mai multă energie și dintr-o literatură, prescripțiile și co-

tempul războiului, iar peis unele înfrâng și din nou. Și-acum în urmă în uitare cu „Asociația drepturilor și datoriilor femeii” lăcu să se ridice în grădina publică un monument marelui marelui al scriitorilor românești, bărlădeanului Al. Vlașuță, fiind în vorbă în ultimul timp să se ia și casa unde a locuit pentru a se transforma în bibliotecă și muzeu.

Această societate de studii, fără statule și fără cotizații, — societate au-generis, — în ziua vremii și-a camionat și conștientă să trăiască depunând o activitate rodnică pe stăruință literatură, cultură și carități sociale. În încă ceva mai mult: Pentru încurajarea literaturii române și stimularea celor tineri, mai are primum îndrăgindu-l, — ca să se aj, — să instituie mai multe premii anuale, ce se vor oferi celor mai bune talente la fiecare 1 Mai, dată comemorativă a nașterii societății bârlădene.

George Măly-Mălyan

IN TARA ROBILOI

O anchetă dintr-o țară mai interesantă a fost făcută anul acesta în țara robilor, de un dănsu observator, al Albert Londres, redactor la condițianul „Le Petit Parisien”.

Țara aceasta se numește Guyana franceză și este situată pe litoralul vestic al Africii spre nord de equator. Capitala este Cayenne, un mic port la Oceanul Atlantic ur lui de sat mai micuț, în care sunt câteva clădiri mai însemnate ș. a.: Palatul Guvernatorial, un spital militar, un penitenciar, Reginea cea foarte bogată în produse agricole, forestiere și miniere, este foarte nesănătoasă, așa încât puțin dintr-o vreme, cari sunt condamnați să trăiască aici, pot rezista mai multă vreme alacurilor întempestivărilor. Sunt șapte luni ploioase pe an, iar restul o căldură insuportabilă. Aici este patria frigarilor galbene și a insectelor, cari fac din oameni adevărate cadavre ambulante.

Guyana a fost deșignată ca colonie penală în 1854, ca țară a lui Napoleon încă din 1797 și s'a desprins de la Franța.

Prințul conștii de condamnați a sosit la 11 Mai 1855. Alunci au debarcat în Guyana 60.000 de deținuți, a căror viață s'a situat repede.

Forțele puțin sunt acea, cari rezistă întempestivărilor. Pentru acești Guyana este un adevărat Canaan, deoarece, după expirarea pedepsei ei devin coloniști, li-se acordă te-

„Academia Bârlădeană”
cu președintele G. Tutoveanu și în parte din comitet

șile ei, scriitorii „Drepturile” a spus: — „Sunt mai dăruite să înțelegă progresul al „Academiei Bârlădene” de cât al „Academiei Române”. Și marea s'a născut numai cu vorba, că de tot așchit ală dorință de bine, mai ales că s'a vădit scopul s'a Bârlad. De multă ori venea ei să conducă peșterile literare ale comitatului tutovean. Mai ales în timpul refugului a fost îndepărtat de această asociație contribuind cu sfaturile sale, critice bine așchite și

științifice culturale din Bârlad și localitățile din regiunea sa, la cari venira și profesorii de la Universitățile din Iași și București precum și literați și intelectuali din alte orașe.

Sau ocaziunea „Academiei Bârlădene” rezidă în Bârlad, vechea revistă istorică „Ion Creangă” și apărarea revistei: „Florile Dalbe” de literatură și „Mășin Cămin” de cercetări și mărșărituri istorice.

Reflecți prin sate cu ajutorul și a studierii bibliotecile deștate în

(Amplă prezentare a „Academiei Bârlădene” în revista „COSÎNZEANA”, Nr.24/25 Decembrie 1923)

Viața culturală a Bârladului

Activitatea literară și culturală a Societății „Academia Bârlădeană” de sub conducerea distinsului literat G. Tutoveanu, a readus orașului Bârlad vechiul său prestigiu de oraș cultural, centru de răspândire a luminei în această regiune a Moldovei de jos.

Toată viața culturală a acestei părți se învârtește sufletește în jurul acestei societăți care este încurajată în frumoasa sa activitate de majoritatea intelectualilor și populația diversă, cu un entuziasm și însuflețire cum de mult n'a mai văzut Bârladul.

În anul 1924, „Academia Bârlădeană” a ținut până acum nouă șezători formate din conferințe, muzică și literatură, toate gustate din plin de avidul public dela umilul lucrător până la rafinatul intelectual, toate date în mod gratuit.

Au conferențiat și au citit din lucrările lor literare dnii G. Tutoveanu, G. M. Vlădescu, G. Pallady, G. Ponetti, Virgil Duiculescu, Victor Popa, L. Revent, Em. Maur, I. Ciocârlan, N. Lenguceanu, Gr. Veja, P. Todicescu, N. Bogescu, D. M. Vie și Dra Natalia Pașa (Silvia Pan).

Acest șirag de șezători este în curs, ținându-se de-acum înainte în fiecare Duminică, având norod cât nu-i încape sala, venind toți să se împărtășească dela această sublimă evanghelie a frumosului și utilului. Ce bine-ar fi dacă toate orașele mari ar face astfel pentru împrăștierea luminei cât mai mult!

G.P.

(„COSÎNZEANA”, Nr.8/25 aprilie, 1924)

Amintiri pioase

Acum câteva zile, la Bârlad, s'a desvilit bustul poetului Vlașuță, opera sculptorului tutovean Dimitriu Bârlad. Festivitatea s'a desfășurat sub auspiciile societății culturale „Academia Bârlădeană”, și ale ligii „Drepturile și datoriile femeiei” căreia îi datorăm și acest pios act de închinare în fața memoriei lui Vlașuță, ilustrul fiu al locurilor acelora. Iar deunăzi la Iași, în ținuturile Eternitatea, s'au sfințit alte două monumente: bustul lui Ion Creangă din Humulești, vechi cunoscut al dealurilor din fosta capitală a Moldovei, și bustul lui Barbu Delavrancea, mort pe timpul războiului, în 1918, în cele mai triste vremuri ale nădejzilor noastre de libertate. Sunt amintiri deosebite, cari s'au cristalizat în piatră, înemurind chipul a trei mari scriitori români. Cultul morților noștri scumpi e o părghie morală pentru vremurile viitoare.

(„COSÎNZEANA”, Nr.18/10 Octombrie 1924)

George Nedelea, corespondent din Bârlad

În ceea ce privește revista „Cultura Poporului”, aceasta a avut prima apariție pe data de 1 aprilie 1921. În editorialul-program, după ce se sublinia frăția românilor din toate provinciile istorice românești, se adresa un vibrant îndemn la patriotism și unitate națională, inclusiv din punct de vedere cultural. „Acești frați buni cu voi, adunați laolaltă în Societatea „Cultura Poporului” de care-ați auzit, au hotărât să vă scrie Foia voastră, gazeta voastră, cu gând curat și adevărată iubire” — se scria în noua revistă de la Cluj.

Deși nu-i lipseau rubricile de creație, „Cultura Poporului” era mai degrabă o revistă de informații culturale, artistice, religioase, istorice, științifice sau pedagogice; de-a lungul apariției (până în anul 1930), s-a bazat pe corespondenți din toată țara, preoți, învățători, profesori, scriitori ș.a.m.d. publicând aici și prezentând exemple de bune practici din cele mai diverse domenii. Revista circula, îndeosebi prin intermediul abonamentelor, și era cunoscută astfel în toată România, iar „Academia Bârlădeană” și Bârladul au fost, de-a lungul anilor, prezențe constante în paginile acestei publicații. Reflectarea tocmai la Cluj a vieții spirituale din orașul cu plopi din centrul Moldovei s-a datorat în special poetului George Nedelea, un harnic corespondent de la Bârlad. În știrile trimise de el, „Academia Bârlădeană” era principalul subiect, dar nu lipseau informații și despre alte asociații culturale locale, biblioteci, școli, cercuri preoțești, viața culturală de la sate, etc. Sporadic, au existat și alte semnături, printre care și aceea a colonelului Emil Boteanu, însă Nedelea a avut la „Cultura Poporului” una dintre cele mai bogate activități dintre toți corespondenții revistei!

Trebuie precizat și faptul că George Tutoveanu a publicat și aici versuri, iar activitatea lui a fost reflectată și prin multe alte știri, inclusiv printr-un amplu interviu pe care i l-a luat același George Nedelea, în numărul 309, apărut pe data de 26 ianuarie 1930.

Am selectat, din „Cultura Poporului”, articole și informații despre „Academia Bârlădeană”, care reflectă nu doar bogăția și diversitatea, ci și înalta ținută intelectuală a activității acestei asociații.

Academia Bârlădeană

Din inițiativa domnilor: G. Tutoveanu, S. Galii și G. Pallady, s'a înființat în Bârlad o societate, care să ia în arendă Teatrul „Carol” cu intenția de-a face din el, subauspriciile „Academiei Bârlădene”, centrul tuturor manifestațiilor culturale din

acest oraș.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.32/11 Noiembrie, 1923)

Din Bârlad

Ziua de 24 Februarie a fost o adevărată zi de sărbătoare din punct de vedere cultural pentru locuitorii orașului Bârlad. În această zi la ora 9 p.m. în localul „Casei Naționale” una din cele mai mari și mai însemnate societăți de cultură a orașului nostru anume „Academia Bârlădeană”, reprezentată de un grup de mai mulți poeți și literați de seamă, a ținut prima sa șezătoare de deschidere delă înființarea ei.

Numita șezătoare a fost deschisă de duiosul poet dl G. Tutoveanu care a ținut o conferință, vorbind despre „Academia Bârlădeană”, conferință, prin care dsa a arătat publicului rând pe rând toate fazele prin care a trecut așa zisa academie până la adevărata ei constituire, iar pe de altă parte arătând și scopul pentru care a fost înființată.

După terminarea conferinței dnii G. Pallady, G. Poneti, N. Bogescu, I. Veinfeld, Virgil Duiculescu, G. Vlădescu, G. Tutoveanu și dra Natalia Pașa au cetit din operele lor, ale căror bucăți au fost foarte mult gustate atât de cei mici cât și de cei mari, cari și-au arătat mulțumirea prin vii și repetate aplauze.

Șezătoarea s'a sfârșit într'o atmosferă destul de veselă, atmosferă, care a fost produsă în special de dl G. Vlădescu prin citirea unei schițe originale „Încurcătură”, urmând apoi un cuvânt al dlui G. Tutoveanu prin care dsa mulțumește foarte călduros publicului pentru dragostea cea mare ce a avut, răspunzând printr'un număr destul de mare, chemării „Academiei” și făgăduind tot odată, că șezători de această natură se vor ține în fiecare Duminecă.

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, nr.50/9 Martie, 1924)

Din Bârlad

Activitatea literară a societății „Academia Bârlădeană”, de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, a redat orașului nostru vechiul său prestigiu de centru cultural al Moldovei de jos.

Toată viața sufletească a orașului nostru, se învârteste în jurul acestei societăți, care este încurajată în activitatea sa, de un entuziasm și o însuflețire pe care de mult nu le-a cunoscut Bârladul.

Până acum, în iarna aceasta „Academia Bârlădeană” a ținut șase șezători literare, la care au luat parte toată intelectualitatea orașului nostru. Patru din aceste șezători au fost ținute în sala Casei Naționale, una la Școala normală de Fete „Codreanu” și alta la Cercul Militar „General G. Naumescu”.

La toate aceste șezători, au ținut conferințe domnii: G. Tutoveanu, G. M. Vlădescu, P. Todicescu, S. Revent și au cetit din lucrările lor literare: Domnișoara Natalia Pașa și d.d. G Tutoveanu, G. Pallady, G. M. Vlădescu, Gr. Vâja, Virgiliu Duiculescu, G. Ponetti, N. Bogescu, S. Revent, Emil Maur, I. Ciocârlan.

I.M.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.56/20 Aprilie, 1924)

Scrisoare din Bârlad

Cunoscuta societate literară „Academia Bârlădeană”, despre a cărei activitate rodnică, au vorbit rând pe rând, foile și revistele noastre culturale mai de seamă, binecuvântând munca sinceră și lăudabilă a acelor grupați în juru-i, a organizat pentru ziua de 11 Mai în localul teatrului „Carol cel

Mare” o prea frumoasă șezătoare, literară-artistică-muzicală, cu intrare, în folosul școalei normale de fete „Codreanu”.

Această șezătoare, ca și cele ținute până în prezent, dar cu un caracter mai înălțător, a dovedit pe deplin, însemnătatea acestei societăți literare în cultura națională și rolul ce-l ocupă și-l va ocupa în istoria literaturii noastre. Iar în ceea ce privește orașul Bârlad, a putut fi fericit și chiar mândru o clipă, la vederea atâtor și atâtor poeți și scriitori de seamă, veniți de prin toate colțurile țării fiecare cu ce a putut, cu particica-i mare sau mică, spre a contribui la înjghebarea și clădirea acestui măreț edificiu al culturii, și, a-i odihni o noapte la sânul său, făcându-i cu acest prilej, să-și îndrepte ochii spre trecut și să trăiască în sine și încă o clipă, și să se bucure încă odată el „Bârladul” de aceeaș activitate culturală de care dispunea odinioară... ca oraș vechiu și cultural al Moldovei!

Șezătoarea a început cu o conferință ținută de talentatul poet, dl George Pallady, care, într'un mod foarte plăcut, a vorbit despre: „Influența femeii în educația graiului”, - conferință, - care a fost gustată cu o desăvârșită plăcere, de întreg publicul.

Au citit apoi, din lucrările lor d-ra Natalia Pașa și d-nii: I. Pajură, C. Buzdugan, Grigore Veja, G. M. Vlădescu, Virgil Duiculescu, G. Ponetti, I. Veinfeld, N. Bogescu și dl G. Tutoveanu, ale căror lucrări, au fost deasemenea gustate foarte mult de lumea care, adânc entuziasmată și-a arătat, mulțumirea, prin vii și repetate aplauze.

Șezătoarea a luat sfârșit, prin executarea a câtorva, din prea frumoasele noastre „jocuri naționale”, de către un grup de eleve a școalei normale de fete și printr'o ultimă conferință de mulțumire din partea d-nei Mina Popa, directoarea școalei normale, care, a mulțumit călduros, mai întâi „Academiei Bârlădeane” care, a binevoit a lua inițiativa unei astfel de fapte frumoase, organizând această șezătoare, în folosul școalei normale de fete „Codreanu” și care faptă merită o adevărată cinste și laudă din parte-ne. Mulțumește apoi publicului care deasemenea a binevoit, a răspunde într'un număr destul de mare chemării, și a încuraja și a-și da obolul fără exagerare, în folosul unui institut de cultură, care este școala.

În pauze publicul, a avut fericita ocazie, a petrece câteva clipe, ascultând minunata orchestră a liceului „Codreanu” care, sub conducerea maestrului I. Șerbănescu, a cântat arii frumoase.

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, 62/1 iunie 1924)

Scrisoare din Bârlad

Sâmbătă, 20 Septembrie 1924 a avut loc în localul teatrului „Carol cel Mare” un frumos festival artistico-literar și muzical pentru comemorarea poetului Alexandru Vlahuță.

Festivalul a început prin Imnul feminist de d-na Petrescu-Dâmboviță și executat de corul mixt de sub conducerea d-lui I. Balmuș și printr'o frumoasă și înălțătoare conferință prin care d. profesor universitar Tașcă, a vorbit despre viața lui Vlahuță, despre scrierile lui, iar mai departe, fiindcă Vlahuță a fost un înfocat apărător al drepturilor feministe, a adus vorba și despre așa zisele aceste drepturi.

Alături de d-l profesor Tașcă o putem pune cu drept cuvânt, pe d-na Maria Giurgea dela Teatrul Național din București artistă care a declamat minunat mai multe poezii din diferiți autori ca : Vlahuță, Eminescu, Coșbuc, și alții și anume: „Iubire” de Al. Vlahuță, „Ispita” de G. Goșbuc și frumoasa poezie populară „Miorița” pentru care publicul compus din aproape tot ce-a avut mai de frunte Bârladul, - adânc entuziasmat a răsplătit munca prețioasei artiste, prin repetate aplauze.

Restul programului a constat din muzică veselă și

instrumentală cu acompaniament la pian de d-ra Cristofor și dintr'o ultimă și mică conferință prin care D-na Lucia P. Nechifor mulțumește publicului care a binevoit a veni într'un număr atât de mare și invitându-l totodată a lua parte și la dezvelirea bustului care urma să fie a doua zi, adică Duminecă 21 Septembrie 1924.

Încă din 1921 s'a luat de către un comitet de doamne din Liga „Drepturilor și Datoriilor Femeii”, secția Bârlad, în frunte cu d-na Lucia P. Nechifor, frumoasa inițiativă de a se ridica marelui nostru poet și scriitor Alexandru Vlahuță, un monument spre eterna aducere aminte și dragoste. Dacă bărbații, care era de a lor datorie n'au voit să ia o asemenea inițiativă, atunci e foarte frumos și lăudabil totodată din partea acestor doamne cari au recunoscut că e de datoria lor să immortalizeze în bronz - drept recunoștință - pe acela ce atât de înfocat a luat apărarea drepturilor femeii. Mai târziu inițiativei acestor doamne s'a alăturat și grupul de literați și intelectuali locali, constituiți în societatea literară „Academia Bârlădeană” în frunte cu duiosul și talentatul poet d. G. Tutoveanu.

Și de la această dată încoace, adică dela 1921 și până în prezent timp de aproape patru ani prin subscripții, festivaluri, șezători literare ș.a., s'a strâns un fond de 50 mii de lei, care fond s'a dat maestrului I. Dimitriu-Bârlad, un alt fiu al acestui oraș, pentru lucrarea operei sculpturale. Acum monumentul fiind gata - monument care e de-o artă admirabilă și reușită naturală, - s'a așezat pe una din cele mai frumoase aleie pe care le posedă vestita grădină publică a Bârladului, locul unde adesea Vlahuță și-a petrecut cele mai senine clipe din viața sa și unde a scris chiar și pe cele mai frumoase dintre poeziile sale, căci după cum se știe el a fost un fiu al Bârladului. Acolea și-a petrecut el tinerețea dela vârsta de 6 și până la 19 ani, acolea a învățat carte și prin urmare tot acolea și-a făurit și pe cele dintâi visuri....

Desvelirea bustului după cum am arătat mai sus a avut loc în ziua de 21 Septembrie 1924, în prezența P. S. S. Episcopului Hușilor care a oficiat în fruntea clerului local slujba religioasă precum și sfințirea parastasului, în prezența școlilor și a unui destul de numeros public. S'au rostit cu acest prilej mai multe conferințe ocazionale de cei mai de seamă cărturari din alte părți și bârlădeni.

Din seria celor cari au vorbit desprindem pe d-l G. Tutoveanu care a vorbit din partea fundației culturale „Principele Carol” și a „Asociației Scriitorilor

Români” .desprindem apoi pe d-l I. Minulescu cunoscutul scriitor, care a vorbit din partea Ministrului Artelor, pe dl. Sterian C. Dumbravă din partea „Ligii Culturale secția Bârlad” și în fine pe d-nul profesor Paul Constantinescu și P. S. S. Episcopul Hușilor.

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, 5 Octombrie, 1924)

Din Pochidia (jud. Tutova)

Noi, locuitorii satului Sălceni, din comuna Pochidia, fiind încredințați pe deplin că trăinicia neamului nostru în viitor se razimă numai pe conștiința națională a satelor întărită prin cultură națională și prin întinderea acestei culturi în masele largi ale poporului, ne-am hotărât să întemeem prin munca și cheltuelile noastre, un Cămin Cultural, care să fie pentru satul nostru, un izvor de înțelepciune, de cultură și de conștiință națională.

Dintr'un simțământ de dragoste pentru poetul G. Tutoveanu din Bârlad, care a trăit o mare parte a copilăriei sale în satul nostru hotărâm să dăm Căminului nostru cultural numele de „G. Tutoveanu”.

Și rugăm pe oamenii de bine să ne trimită cărți și să ne dea tot sprijinul.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.89/7 Decembrie, 1924)

Cronică bârlădeană

MONUMENTUL LUI VLAHUȚĂ

In toamna anului acesta, în orașul Bârlad, s'a desvelit monumentul marelui prozator și poet al românilor, — A. Vlahuță.
Acestă faptă frumoasă de a avea în bronz chipul neuitatului și nemeritorului Vlahuță, se datorește societății „Academia Bârlădeană”.
Bârlădeanii au dat dovadă că știu să cinstească memoria unui fiu al orașului lor, și care a adus cinste literaturii românești.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.86/16 noiembrie, 1924)

(...) În ziua de Sf. Nicolae fiind patronul Școlii normale de învățătoare, „N. R. Codreanu”, s'a organizat de către Societatea de cultură de pe lângă această școală dinpreună, cu concursul grupului de scriitori și literați constituiți în societatea literară „Academia Bârlădeană” o prea frumoasă și reușită serbare, cu un program bine ales și variat, pentru comemorarea împlinirii a 70 de ani dela moartea marelui filantrop iubitor de țară și neam, care a fost N. R. Codreanu fondatorul și întemeietorul acestei școli. Serbarea a avut loc chiar în localul școlii. Ea a început în prezența unui destul de numeros public, la ora 3 p.m., printr'o mică, dar frumoasă conferință, ținută de către eleva de cl.VI, Năstăsescu Maria, prin care s'a evocat aducere aminte a acestui ne uitat dispărut cum și descrierea vieții lui. Au urmat apoi câteva recitări de poezie din poeziile G. Tutoveanu și G. Pallady, jocuri naționale, coruri,

orchestră și o piesă de teatru.

Dintre membrii „Academiei Bârlădeane” care au luat parte la această serbare și care au cetit din lucrările lor, au fost dnii: G. Pallady, G. Tutoveanu, Dșoara Natalia Pașa, G. Ponetti, V. Duiculescu, I. Veinfeld și subsemnatul.

Serbarea a luat sfârșit, printr’o mică conferință ținută de d-șoara Mina Popa, directoarea școalei, prin care d-sa a arătat cât de mare trebuie să fie însemnătatea acestei serbări, în special pentru elevele școalei și încheind în fine, printr’o mulțămintă, membrilor „Academiei” care au binevoit a contribui cu prezența lor, la o asemenea comemorare. A urmat apoi, distribuirea premiilor, elevelor meritoase, care au trecut clasele cu succes în anul trecut. Premiile au constat din bani și cărți de literatură. (...)

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, 91-92/25 Decembrie 1924)

Din Bârlad

Cunoscuta societate culturală „Academia Bârlădeană”, de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, a luat frumoasa inițiativă de a comemora în iarna aceasta, cu ocazia reluării activității din acest an, pe duiosul poet A. Vlahuță. Comemorarea va consta dintr’o serie de conferințe, în cari opera literară a lui Vlahuță să fie discutată în amănunt, împărțind această operă în 12 subiecte diferite:

Vlahuță, poet liric. Iubirea în poezia lui Vlahuță. (Poezii, Iubire).

Vlahuță, poet satiric. (Din goana vieții).

Vlahuță, nuvelist. (Nuvele, Dreptate, etc.)

Vlahuță, romancier. (Dan).

Vlahuță, filosof. Vlahuță, reînviator al trecutului. (Din trecutul nostru).

Vlahuță, pedagog.

Vlahuță, pictor în cuvinte al frumuseților țării sale. (România Pitorească).

Vlahuță, prieten al lui Grigorescu.

Vlahuță, polemist. (Un an de lupta). Vlahuță, cetățean și Vlahuță, intim.

Dintre conferențiarilor cari s’au înscris până acum sunt d-șoara Marieta Creangă și d-nii Virgil Duiculescu, I. Beldiman, Victor Ioan Popa, I. Cotoranu, ș. a.

G.N.

(„CULTURA POPORULUI”, 98/19 Februarie 1925)

O seamă de cărturari și intelectuali bârlădeni vor scoate la începutul lunii Aprilie o revistă literară „Graiul Nostru” și la care va colabora cei mai de seamă scriitori din localitate și din țară. Printre colaboratori vor fi dnii: G. Tutoveanu, V. Duiculescu, P. Gâdei, G. Ponetti, I. Palodă, G. Pallady, G. Nedelea, I. Vasiliu, I. Laur, Silvia Pan, ș. a.

G. Nedelea.

(„CULTURA POPORULUI”, 103/26 martie 1925)

Cronica bârlădeană

(...)Duminică, 5 Aprilie, a avut loc la „Casa Națională” a 14-a șezătoare publică și a 4-a din acest an a „Academiei Bârlădene”.

D-l Grig. Vâja, cunoscutul scriitor dela Galați, a ținut o frumoasă conferință despre „Vlahuță, pictor în cuvinte al frumuseților țării sale” - conferință - în care d-sa a reușit ca în imagini bine prinse și la locul lor să ne redea adevărata caracterizare a sufletului lui Vlahuță, care în paginile nemuritoare a „României Pitorești”, a descris și poetizat așa

de frumos, întreaga comoară de frumuseți a țării în care s’a născut.

Ceeace a fost însă mai plăcut și care a stârnit vii aplauze în sală, au fost cuvinte pline de tristețe, pe care d-sa le-a adresat scriitorilor generației de astăzi și celei viitoare, spunând, că astăzi, când sfântul vis al unirii s’a împlinit; când mult așteptatul Ardeal cu munții și isvoarele lui fermecătoare, s’a prins în hora noastră frățească; când Bucovina, dulcea Bucovină atât de mult iubită și cântată de Vasile Alecsandri s’a alipit și ea ca un copil cuminte la sânul mamei, cărei scriitorii de astăzi și de mâine, îndrăzni-vor, ca descălecând pe un cal mărunt de munte, să plece colindând țara în și în lat, oprindu-se pela fiecare sat, sau oraș, așa cum a făcut Vlahuță, ca apoi întorcându-se să cânte în pagini nemuritoare, a făcut-o și cântat-o acest patriot. Ce fericit aș fi, spune d-sa, dacă l-aș cunoaște pe acel „îndrăzneț”. Și acum i-aș ieși înaintea cu flori și i-aș săruta poala vestmântului.

După conferință, s’au citit lucrări din Vlahuță și bucăți originale. Cei care au citit au fost: Natalia Pașa, G. Pallady, G. Tutoveanu, V. Duiculescu, G. Nedelea, I. Veinfeld și G. Ponetti. La sfârșit, quartetul „Academiei Bârlădene” compus din d-nii Veinfeld, Sașa Kangieser, I. Aron, au cântat ca o completare frumoasă pasagii din C. Dumitrescu (...).

(„CULTURA POPORULUI”, 108/26 aprilie 1925)

Din Bârlad

(...) Duminecă, 26 Aprilie, a avut loc la „Casa Națională” a 15-a șezătoare publică și a 5-a din acest an, a societății literare „Academia Bârlădeană”. În mijlocul unui ales și numeros auditoriu, d. G. Dem. Mihalescu, student, și-a dezvoltat conferința d-sale, având ca subiect „Vlahuță reînviator al trecutului”, și după care a urmat apoi, lecturi din scrierile lui Vlahuță și din bucățile originale. Au citit d-nii G. Tutoveanu, G. Pallady, V. Duiculescu, I. Veinfeld, G. Nedelea, I. Vasiliu, G. Dem. Mihalescu și G. Ponetti.

La sfârșit, quartetul „Academiei” a cântat ca o complectare diferite pasagii, din cei mai de samă autori.

(...) În cursul lunii Mai, în orașul nostru își anunță apariția o a doua revistă culturală și literară numită „Vremuri Bune” și la care vor colabora cei mai buni scriitori din țară și localitate. Desprindem prin alții pe d-nii: G. Tutoveanu, G. Pallady, Ion Palodă, St. V. Ionescu, Caliopy Davidescu, C. Chivăranu-Răzvan, N. Bogescu, G. Nedelea, I. Laur, M. Condrea, A. Vreme, ș. a.

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, 112/24 Mai 1925)

În ziua de Sfânta-Maria, „Academia Bârlădeană” societatea literară de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, a ținut o șezătoare la Pochidia, conacul moșiei d-lui profesor universitar G. Tașcă.

Au luat parte: d-nele Cordelia Tașcă, Lidia Bogdan, Sofia Ulubeanu, d-rele Natalia Pașa, Georgeta Tașcă și d-nii G. Tașcă, G. Tutoveanu, G. Pallady, A. Bogdan, G. Ponetti, C. Chiricuță, I. Palodă, C. Crișan.

Șezătoarea viitoare va fi ținută la domnul N. Lupu Costache la conacul moșiei Dealul-Mare.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.126/24 Septembrie, 1925)

Societatea literară „Academia Bârlădeană” de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, a ținut în seara zilei de 25 Octomvrie, ședința de deschidere, pentru activitatea literară și culturală ce o va desfășura în iarna anului 1925-26. Au luat

parte doamnele: Maria General Grigorescu și Zoe G. Dasiu; D-rele Maria Creangă și Natalia Pașa și d-nii G. Tutoveanu, G. Pallady, Virgil Duiculescu, I. Palodă, N. Bogescu, I. Vasiliu, P. Todicescu, G. Ponetti și G. Nedelea.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.125/15 Noiembrie, 1925)

Din Bârlad

(...) „Academia Bârlădeană”, cunoscuta societate literară de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, și-a început și'n anul acesta obișnuitele-i șezători publice și pentru a căror bună reușită d. Tutoveanu și cei din jurul lui pun o cât mai încordată muncă. Prima șezătoare din acest an a fost în seara zilei de 22 Noiembrie, și care s'a ținut în sala „Casei Naționale”.

Șezătoarea a luat ființă, printr'un cuvânt de deschidere, rostit de d. G. Tutoveanu și după care a urmat apoi o frumoasă conferință a d-rei Marieta Creangă: „Filozofia poeziei lui Alex. Vlahuță”.

În ropote de aplauze, au citit apoi lucrări orginiale d-nii G. Pallady, V. Dinculescu, Natalia Pașa, G. Tutoveanu, I. Veinfeld, C. Delavarona, G. Ponetti, L. Revent. A fost foarte mult gustate poeziile d-lui Pallady și Duiculescu; deasemenea și bucata „Jurnalul unui smintit” a d-lui Delavarona.

Șezătoarea s'a încheiat cu „Quartetul Academiei” care a cântat frumoase pasagii din Schubert și alți autori de seamă (...).

G. Nedelea.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.140-141/21 Decembrie, 1925)

Din Bârlad

Biblioteca populară „Avântul cultural” dimpreună cu asociația studenților tutoveni „Alex. Vlahuță” și „Academia Bârlădeană” au dat a treia zi de Crăciun o frumoasa șezătoare culturală, la școala primară de băeți Nr. 2. A conferențiat d. I. Gr. Oprișanu avocat și publicist din București despre „Spre solidarismul social”. Dintre membrii „Academiei Bârlădene” - numai vre-o patru - cam puțin dealtfel, cari au luat parte la șezătoare și citit din lucrările lor, au fost dnii: G. Tutoveanu, V. Duiculescu, N. Bogescu și Mircea Pavelescu. Au mai fost în afară de acestea două coruri religioase cântate de elevii Liceului „Codreanu” sub conducerea d-lui I. Balmuș cum și puțină muzică instrumentală.

Gh. N.

(„CULTURA POPORULUI”, 145/24 Ianuarie 1926)

Din Bârlad

La școala No. 3 de băeți, din Munteni, Duminecă, 17 Ianuarie, a avut loc a V-a șezătoare a bibliotecii „Avântul Cultural”, cu concursul binevoitor al „Academiei Bârlădene”.

D-l Gh. Tutoveanu, președintele Academiei, a deschis șezătoarea prin câteva cuvinte frumoase, arătând rostul și nevoia de cultură.

A luat cuvântul d. I. N. Antonovici, institutor, vorbind despre „cultura ca factor de ridicare a poporului”.

După aceasta, membrii academiei Gh. Tutoveanu, Gh. Pallady, V. Duiculescu și Gh. Ponety au citit din lucrările lor. A urmat apoi partea artistică a șezătoarei. A. Munteanu a recitat cu mult haz o poezie de Th. Speranția și un duetto la vioară de C. Niță și I. Bânzescu.

Un octet vocal, condus de P. Nicola, a cântat „Dormi ușor” și „Foaie verde și-o răsură”.

Șezătoarea a luat sfârșit printr'un cuvânt ținut de Gh. Damaschin, care, în numele bibliotecii „Avântul cultural”

a mulțumit d-lui conferențiar al „Academiei Bârlădene”, și întregului public.

A.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.147/7 Februarie, 1926)

Scrisori Bârlădene

(...) Duminecă 5 Decembrie, Academia Bârlădeană și-a ținut în sala „Casei Naționale”, în fața unui restrâns auditoriu - asta datorită de bună seamă timpului urât - a doua șezătoare din anul acesta. O conferință, care n'a întrecut tocmai cu așa mult marginile unei obișnuite lecțiuni de fizică - și cu care s'a deschis șezătoarea - a ținut profesorul C. Slobozan despre: Soare și Viață. În rest, a urmat obicinuita lectură din opere originale și muzica „Ouartetului Academiei”. În ropotele aplauzelor au citit dd. G. Tutoveanu, dra Natalia Pașa, irezistibilul I. Palodă, Mircea Pavelescu și V. Damaschin. Au fost mult gustate traducerea din „Tefi” a dlui Palodă și poeziile dlui Mircea Pavelescu din Curirelev: Somnul Statuilor și Samson (...).

G. Nedelea

(„CULTURA POPORULUI”, nr.177-178 -179/19 Decembrie, 1926)

În urma stăruințelor depuse de dl G. Tutoveanu, președintele Societății literare „Academia Bârlădeană” și Conducătorul Regiunei a treia culturală, dl I. Petrovici, ministrul Instrucției Publice, a hotărât să ia pe seama statului, Casa Națională din Bârlad, cu biblioteca și începutul de pinacotecă, din această casă.

Prin aceasta, se va da Bârladului încă o mare instituție culturală, ridicându-se astfel prestigiul de centru intelectual, al acestui oraș.

(„CULTURA POPORULUI”, nr.197/27 Februarie, 1927)

În Bârlad, se află casa în care marele înaintaș al intelectualității românești, A. Vlahuță a trăit de la vârsta de șase până la două zeci de ani. D. G. Tutoveanu președintele Societății Literare „Academia Bârlădeană” și conducătorul Regiunei a III. - culturală, a luat inițiativa alcătuirii unui comitet care, cu ajutorul ministerelor de arte și instrucțiune publică și a Casei Școalelor să cumpere această casă în care să instaleze o bibliotecă și un muzeu Vlahuță, așa cum se face la toate popoarele cu o civilizație înaintată, în amintirea poezilor și scriitorilor distinși.

(„CULTURA POPORULUI”, 190/20 Martie 1927)

Sărbătoriri la Bârlad

- Comemorarea a zece ani dela moartea poetului Alex. Vlahuță -

Asociația studenților creștini tutoveni «Alexandru Vlahuță» și-a sărbătorit patronul Vineri 30 August (Sf. Alexandru) sărbătorire care printr'o tradiție ce nu ne poate face decât cinste - consta dintr'un parastas pentru odihna sufletului lui Vlahuță și depunerea unei coroane de flori la statuia din grădina publică. În toamna aceasta, împlinindu se zece ani dela moartea marelui poet și celui mai strălucit dintre fiii județului Tutova, a ținut ca printr'o serie de mari festivități să dea zilei de 30 August, caracterul și amploarea unei zile de mare sărbătoare.

Dimineața, la orele 10 și jumătate, în prezența unei asistențe nu tocmai numeroase, -fapt care cu toată durerea trebuie să-l mărturisim că-l vedem totdeauna întâmplându-se - și a unei oficialități, reprezentată numai prin d. N. Dorin

primarul orașului, s'a săvârșit la biserica Sf. Spiridon parastasul.

Serviciul divin a fost oficiat de preotul Gh. Ștefănescu iar răspunsurile le a dat corul asociației studențești de sub conducerea d-lui G. Mastacan.

Aici, într'o admirabilă cuvântare, d. profesor Petru Todicescu, relevă figura marelui dispărut, despre care spune că dacă în adevăr există animatori de suflete, unul dintre aceștia a fost pentru noi românii, Alexandru Vlahuță, a cărui operă turnată în cuvinte sculptate respiră pretutindeni acea iubire largă de tot ceace este frumos, bine și adevăr îmbinată cu blândețea sfătoșeniei.

Inchee felicitând pe studenți pentru ideea frumoasă ce au avut de a comemora amintirea poetului Vlahuță.

Intreaga asistență a pornit în pelerinaj spre a depune o coroană de flori la statuia din grădina publică, ridicată din contribuția și îngrijirea unui comitet de doamne, în frunte cu d-na Lucia P. Nichifor, președinta Asociațiunii femeilor din localitate.

Apoi și aici, o nouă slujbă religioasă se săvârșește după

care urmează seria cuvântărilor. Cel dintâi vorbește d. N. Dorin în calitate de primar, apoi d. S. Tutoveanu din partea «Academiei Bârlădene» și M. C. Panaite din partea asociației studențești.

Dar pentru ca această pioasă ceremonie să fie și mai amplă, un mare festival s'a dat după amiază, în sala teatrului «Carol», cu care ocazie, d. profesor universitar și rector al Academiei comerciale din București, G. Tașcă, într'o documentată conferință, ne-a vorbit despre Alexandru Vlahuță dezvoltând ideile lui asupra dezvoltării noastre sociale.

Programul acestui frumos festival a fost completat cu «Crângul umbros» și «Dormi ușor», coruri cu «Socoteala» lectură din Vlahuță făcută de d. Ștefan Ionescu, cu «Foicica de trifoiu» solo de dra Aneta Munteanu și acompaniată de corul studențesc și cu orchestra condusă de maestrul Șerbănescu, care execută admirabil pasagi din diferiți autori.

Un mare bal popular organizat în sal a cinematografului «Francez» a completat sfârșitul acestor festivități.

Lt. Col. Em. Boteanu

(„CULTURA POPORULUI”, nr.292/22 Septembrie, 1929)

În urmă cu 15 ani, la 14 aprilie 2000, a fost dezvelit bustul lui **Tudor Pamfile**, realizat de sculptorul Gheorghe Alupoaei, și amplasat în fața Școlii nr. 4 din Bârlad, care de la 1 septembrie 1996 poartă numele marelui folclorist, unul din întemeietorii Academiei Bârlădene.

MATER DOLOROSA

Cerul arde la orizont de flăcările Apusului. Golgotha își profilează pe purpura tăriei masivul ei negru și diform. Iar pe vârful muntelui se zădăresc, dureroase cele trei cruci!...

Pe cărările de stâncă veche se scurg încet și cu spaimă cele din urmă pâlcuri ale mulțimei Ierusalimului.

Sunt cei care și-au scuiat Ura pe fața desfigurată de sânge a Lui, Celui blând!

Sunt cei ce și-au bucurat privirea, isvorâtă din ochi tulburi de nebuni, de priveliștea unică pe care le-o oferea agonia Iubirii!...

Cobor încet, pe povârnișul prăpăstios al muntelui; și în ochiul lor, dilatat de remușcările conștiinței, se răsfrâng deopotrivă de roșii: și apusul soarelui, și sângele Răstignitului!...

Deasupra locului tragic se boltește amenințător un cer înorat. Sunt nouri negri ca și Păcatul, care s'a consumat. Iar dintr'nșii ies fulgere de un curat etern, cum etern și preacurat este chipul celui ce-L luminează. Stelele sunt înecate în nori. Și numai urletul de fiară urmărită, al furtunii care se revarsă, își cântă desnădejdea.

O singură făptură a mai rămas pe munte, la picioarele Crucii. Ca o încremenire în piatră a Durerii stă Mama lângă Fiul. Este Maria, Fecioara, „*Cea plină de daruri*”! Este cea mai sfântă, cea mai bună și cea mai elocventă prin tăcere, din Mamele Pământului!...

Albă ca blocul de marmură este fața Ei.

Și tot ca marmura de rece Îi este și ființa. Căci toată căldura trupului Ei moare pe Cruce! Și toată înrumenirea feței de Fecioară odată cu sângele Fiului!...

O liniște ca de mormânt se făcu atunci în Istoria Lumii. O liniște, în care un singur sunet se putea auzi, până la marginile Pământului: era picurul Lacrimilor, care se topia într'un singur sunet cu picurul Ranelor...

Mama și Fiul își împleteau Sufletul, la picioarele Crucii!...

Și în această liniște, înfiorată numai de picurul acela, –
Din această împletire a celor două Suflete, cu ale lor dureri,
S'a născut un Om nou, s'a născut un Om veșnic:

Omul Iubirii!

Preot Toma Chiricuță

MIRCEA ANDRONIC

In Memoriam

PĂRINTELE TOMA CHIRICUȚĂ, VREDNIC SLUJITOR AL BISERICII ZLĂTARI DIN BUCUREȘTI *

Încă de mic copil, în familie i-am auzit pe părinții mei rostind adesea numele părintelui Toma Chiricuță, un renumit păstor de suflete din București. Mai ales a fost cunoscut din predicile ascultate de tatăl meu Leon, pe care le auzise cândva, în tinerețe, în Biserica Zlătari din București. Dar cel mai mult aveam să-l cunosc în timpul studenției, când, la îndemnul fratelui Sergiu Grossu, mergând duminica dimineața împreună cu el, și încă cu alții dintr-un grup de tineri credincioși ostași, îi ascultam slujirea liturgică și mai ales distinsle predici, de înaltă ținută teologică, academică. Am zis că l-am cunoscut, dar nu și personal, căci eram prea mic, și nu mi-am permis să-l abordez într-un dialog direct... Mi-a fost de ajuns că îl auzeam duminica, o dată la două săptămâni, când era rânduit să rostească cuvânt de învățătură. Îl mai ascultam marțea și vinerea seara între orele 19:00 și 20:00, când ținea predici și cateheze legate de unele texte biblice (marțea) și de textele din Psaltirea ce era la rând a se citi (vinerea). Uneori, predicile se lungeau și peste aceste ore, noi pierdeam masa de seară de la cantina facultății, dar aceasta nu mai avea nici o importanță, căci eram în vremea „dragostei dintâi”, flămând după Cuvântul dumnezeiesc.

La aceste predici-prelegeri, Biserica Zlătari era arhiplină, existând o variată audiență. Mă impresionau mai ales cei care erau în uniforme, militari (mai puțini), precum și studenți de la Facultatea de „Mine, petrol și gaze”, care erau mai numeroși. Unii dintre aceștia aveau carnețele în mână și-și notau ideile principale din predici. În mod deosebit, un anumit ofițer, foarte credincios, era totdeauna cu carnetelul și creionul „chimic”, notându-și mai multe decât toți.

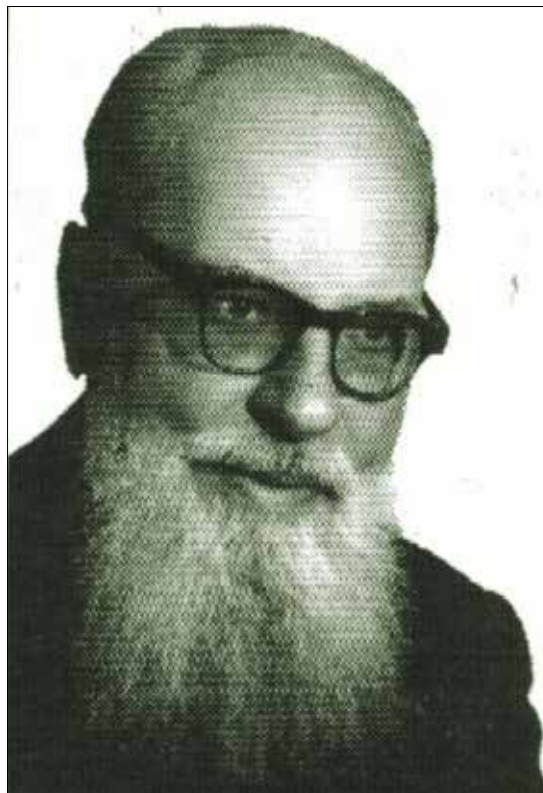
Părintele Toma Chiricuță obișnuia să-și intituleze de la început subiectele predicilor. Urma expunerea clară, pedagogică, fără inflexiuni, și toată lumea era „ochi și urechi”.

S-a întâmplat odată că un copilăș din brațele unei mame a început să scâncească. Părintele și-a întrerupt cuvântul pentru câteva secunde, până ce a tăcut copilul. Iarăși copilul a început să plângă, și din nou părintele și-a întrerupt predica... Iar a treia oară părintele a strigat tare către mamă, autoritar: „Doamnă, vă rog, sacrificați-vă prezența!” Și mama, înțelegând, a ieșit din biserică, făcându-se liniște...

Ar fi multe de spus, dar doresc să redau una din expunerile cele mai frumoase, mai expresive, mai captivante, dar și rafinate, pe care am auzit-o și pe care aș intitula-o de la început

„Proprietarul de drept și proprietarul de fapt”. Părintele Chiricuță voia să atragă atenția asupra a ceea ce înseamnă să ai o credință adevărată, sau alta formală. Iată povestea, o pildă catehetică pentru cei care nu trăiesc cu adevărat credința creștină, pentru cei care nu se bucură cu adevărat:

Un tânăr student la Litere, deși sărac, dar cu mult talent liric, a vrut să scrie câteva poezii inspirate. Într-o după-

amiază de vară s-a retras într-un parc de la marginea orașului, un lac superb, în care se oglindea o vilă de o rară frumusețe. Dacă la această priveliște adăugăm și un apus de soare cu ultimele lui raze portocalii, ne putem închipui ce condiții minunate de inspirație a avut acel tânăr poet, creând poeziile dorite. La urmă, după cele câteva ore petrecute plăcut, ocolind lacul, s-a dus ca să afle ceva despre „fericitul” proprietar al acestei vile. După ce-a răspuns la apelul soneriei, pe atunci clopoțel tras printr-o sfoară, apare la poartă un bărbat între două vârste, dar cu o figură blazată, întrebându-l pe musafir de ce a venit și ce vrea. Tânărul student a și început să-i zică: „Stimate domnule, trebuie să fiți foarte fericit în această frumoasă vilă!” Proprietarul i-a răspuns scurt: „N-am de ce, căci nu mi-am făcut eu această casă, o am doar ca moștenire de la tatăl meu. Așa că dacă mai vreți și altceva, eu n-am timp de discuții...”

A închis ușa și s-a retras. Iar tânărul decepționat de această întrevvedere a plecat îngândurat...

Și terminând relatarea acestei povești, părintele Toma Chiricuță a pus, retoric, marea întrebare: Cine a fost adevăratul proprietar, beneficiarul, chiar și numai pentru cele câteva ore petrecute feeric pe malul lacului și scriind minunatele poezii? Desigur că tânărul poet! Proprietarul de drept nu se bucura de minunata vilă, moștenită.

Părintele Toma facea afirmații foarte curajoase și pertinente chiar pentru acea vreme. Viza astfel pe cei care pretind că au dreapta credință, ortodoxă, dar nu o trăiesc cu adevărat, nu beneficiază și de bucuria rodirii ei în viața lor. Au o credință teoretică, dar nu și practică.

Acesta era părintele Toma Chiricuță, un păstor competent, autoritar și un foarte bun pedagog de la care am avut foarte multe de învățat din punct de vedere spiritual.

* Articol apărut în ziarul „Lumina”, 29 martie 2014.

ELENA POPOIU

CORESPONDENȚA LITERARĂ ÎN VREMURI NEPRIELNICE – TEMELIE A UNOR EDIFICII PRIETENEȘTI. SCRISORILE LUI GEORGE TUTOVEANU CĂTRE GRIGORE SĂLCEANU

*Fericiți acei care vor izbuti să urce sufletul omenesc
oricât de sus, pe scara de lumină dintre pământ și cer!...*

G. Tutoveanu

Aș începe cu o restituire a unei amintiri din copilărie. Aveam 6 sau 7 ani și locuiam cu părinții într-o clădire impunătoare, cu alură de casă boierească, de pe Bulevardul Epureanu nr. 35, în care garnizoana Bârlad repartizase alte trei familii de militari. Nu am reușit din păcate nici până azi să aflăm istoria acestei case, frumos așezate la poalele dealului (de invidiat derdeluș în iarna teribilă a anilor '53 - '54!), la doar trei numere distanță de casa poetului George Tutoveanu.

Toți copiii din cartier știam, probabil de la părinți și vecini, că acolo locuia un domn în vârstă, Poet (în mintea noastră acest cuvânt era scris cu majusculă!), și nu prea îndrăzneam să ne apropiem de poartă: alăturarea cuvintelor *domn* și *Poet* dădea casei, grădinii, dar mai cu seamă stăpânului acelui loc ce încheia simbolic bulevardul străjuit de castani, o aură de intangibil, de mister... Învățam, fără să ne dăm seama, prima lecție despre nimbul poetic...

Căutând un punct de pornire pentru aceste pagini dedicate centenarului Academiei Bârlădene, am simțit nevoia pătrunderii în atmosfera Bârladului deceniilor 5-6 ale veacului trecut, văzut *de acolo* și *de atunci*. Ne-am îndreptat, firește, către dl C. D. Zeletin, care, nu doar că era încă în Bârlad în acei ani, dar i-a cunoscut direct pe toți cei care i-au întreținut fervoarea artistică, orbitând în jurul poetului George Tutoveanu. Președintele de onoare al Academiei Bârlădene ne-a venit în întâmpinare cu solitudinea și bucuria pe care i le trezește orice inițiativă de aducere în atenția prezentului a valorilor bârlădene. Culese pe durata mai multor convorbiri telefonice, mărturiile domniei-sale, pe care le redăm în spiritul și adesea în litera lor, vin să dea, pe lângă informații, multe inedite, chip și suflet oamenilor, vremurilor.

Prieten al tuturor scriitorilor și tuturor tinerilor care stăteau cu fața spre artă sau doreau să-l cunoască personal:

asa și-l amintește acum, pentru că așa l-a cunoscut și l-a simțit tânărul *Dada Dimoftache* pe poetul George Tutoveanu: „om în esența lui sobru, dar cu o bunăvoință prompt și clar exprimată”, poetul era „veșnic înconjurat de tineri și veșnic în căutarea grăuntelui de cristal al talentului. Era o filozofie de viață aceea de a nu refuza să întindă o mână celui care-o cerea și chiar celui care n-o cerea dar i-o cereau privirile”.

Dând primul impuls creării Bibliotecii Publice din Bârlad – devenită ulterior Casa Națională „Stroe Belloescu” –, organizând întâlniri literare în Bârlad sau în restul țării – de la Arad până la Chișinău – fiind, pe deasupra, creatorul Academiei Bârlădene în 1915, G.Tutoveanu devenise centrul de gravitație artistică și în general intelectuală a orașului. Se poate spune fără reținere că poetul a fost toată viața înconjurat de suflete care-și căutau idealul în scris sau care pur și simplu voiau să-i simtă pulsația umană.

Pe cât de înconjurat a fost în tinerețe și în viața matură, pe atât a fost de uitat și, mai grav, neglijat sau minimalizat la bătrânețe și lovit în posteritate. În ce fel lovit? Ne răspunde tot C.D. Zeletin: „Dărâmându-i-se casa de pe Bulevardul Epureanu 41, sfârșindu-i-se cu buldozerele grădina paradiziacă din juru-i și pur și simplu sfărâmându-i-se placa de marmură care atesta, cu multe date importante, faptul că locuința cărată de cupa buldozerele fusese, *de facto*, al doilea sediu (primul a fost pe strada Vornicul Sturdza, nr. 9). al Academiei Bârlădene.”

Se mângâia, la vremea senectuții, – povestește dl Zeletin –, cu vizita câtorva prieteni bârlădeni de nădejde, între care cel dintâi era avocatul George Constandache, poet, dar și magistratul Ion Manta-Roșie (scriitorul I. Delamisa), Constantin Dornescu, avocat și intelectual de clasă, posesorul uneia din cele mai mari biblioteci particulare din Bârlad. O altă categorie de prieteni care nu-l uitaseră, care locuiau în alte localități, având grijă să-i scrie cu relativă regularitate

erau bătrânii scriitori Artur Gorovei și Aurel George Stino (fiul profesorului de franceză al lui Mihail Sadoveanu, la gimnaziul „Donici”) de la Fălticeni, Radu Cosmin de la Ploiești, Natalia Negru de la Tecuci, G.G.Ursu de la București, fiul său sufletesc, bucovineanul Leca Morariu, refugiat cu soția lui, Octavia, la Craiova, poetul Grigore Sălceanu de la Constanța, poetul Ion Buzdugan, erou al Unirii Basarabiei cu patria mamă și unul din cei dintâi membri ai Academiei Bârlădene, adus, să zicem așa, de mână de Vlahuță.

Bineînțeles îi scriau și foști discipoli sau apropiați, dintre care C.D. Zeletin, B. Jordan și George Nestor din București. Ar putea părea mulți dar, la o bătrânețe pustie și întârziată, erau puțini. O lumină – și ce lumină! – scrisorile primite de la Perpessicius, Cezar Petrescu, Victor Eftimiu, Pamfil Șeicaru. Chiar și în anii senectuții târzii, ținea nu numai să poarte corespondență dar și să creeze legături între prietenii lui care nu se cunoșteau între ei. Un singur exemplu ar fi de ajuns: scrisorile în care George Tutoveanu îl recomandă pe necunoscutul poet C. D. Zeletin, la București, lui V. Voiculescu și G.G.Ursu, iar la Constanța, lui Grigore Sălceanu.

Poet, prozator, dramaturg, traducător din și în limba franceză, profesor de limba și literatura franceză la Liceul tomitan „Mircea cel Bătrân”, Grigore Sălceanu (23 aprilie 1901, Galați–18 iulie 1980, Constanța), a scris poeme dramatice (*Întâia sărutare*, 1937; *Furtuna*, 1938; *Iluzia*, 1944) și tragedii în versuri (*Ovidius*, 1957; *Decebal*, 1970; *Tropaeum Traiani*, 1975) și este mai ales cunoscut ca poet al mării (*Flori de mare*, 1928; *Fierbea az' noapte marea*, 1933; *Nopti pontice*, 1937; *Fata de împărat*, 1941; *Poemul Creațiunii*, 1942; *Basmul meilor*, 1969).

A tradus: în franceză *Sonetele și Luceafărul* lui Eminescu, baladele *Meșterul Manole* și *Miorița*, poezii de Vasile Alecsandri, Perpessicius și George Tutoveanu; din franceză, poezii de V. Hugo, Lamartine, Alfred de Vigny, Charles Baudelaire, Leconte de Lisle, Paul Verlaine, François Coppée; și din latină, poezii ale lui Ovidiu.

A fost, în orașul unde a trăit cea mai mare parte din viață, victima unei ostilități care nici în posteritate nu s-a stins, după cum depune argumentată mărturie C.D. Zeletin* care, deși locuind la București, a luat inițiativa organizării la Constanța a unei grandioase sărbătoriri a centenarului: astfel, s-a ținut un substanțial simpozion, „Grigore Sălceanu la centenar”, un spectacol la Liceul „Mircea cel Bătrân” unde a fost o viață profesor, s-a oficiat un serviciu divin și un pelerinaj la mormântul poetului, aflat de multă vreme într-o odioasă părsire; C.D. Zeletin, președintele Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, a fost ajutat de medicii scriitori Nicolae Ceamitru, care avea să ajungă decanul Facultății de Medicină a Universității Ovidius, și Dan Ion Nistor, al cărui unchi, Ilie Moșic, i-a tradus lui Gr. Sălceanu în limba latină piesa în versuri *Ovidius*.

Aflăm din aceeași sursă că, în anul 1974, Grigore Sălceanu, numit de Președintele de onoare al Academiei Bârlădene „martor al tinereții mele literare”, i-a încredințat „scrisorile sfinte”, în număr de 80, pe care G. Tutoveanu i le adresase de-a lungul anilor. Reproducem mai jos, în facsimil, un fragment din scrisoarea poetului tomitan către *Dada Dimoftache*, anunțând această intenție.

Constanța, 26 III 1973

Grigore Sada,

Ți trimiț scrisorile sfinte
ale bardului nostru scump și câteva
din presile d-tale.

Am vorbit cu d-l. Bădică
și m-a asigurat că, totuși, la
timpul curent, prezis „Ovidius”,
de Dada Dimoftache, va apărea
la Tomis.

Ți doresc mult succes și te
ambritănez cu toată dragostea.

Al d-tale devotat,
Grigore Sălceanu

Cum a debutat corespondența celor doi poeți? E de presupus că primul a scris Grigore Sălceanu, care și-a adus aminte că l-a cunoscut pe poetul bârlădean în redacția *Convorbirilor literare*, unde G. Tutoveanu era și cultivat și prețuit... Întors din București acasă în 1947, în dezolarea unui Bârlad devastat de război – până și ferestrele casei erau sparte – poetul, însingurat de vârstă și, cum am văzut, necruțat de indiferența și chiar de ostilitatea concetățenilor, simțea o mare nevoie de comuniune.

Scrisorile către și de la Grigore Sălceanu, devenite curente între 1952 – 1956, au venit să umple acest gol... Partea din corespondența cu poetul tomitan la care am avut acces grație donației dlui C.D. Zeletin pentru Fondul de manuscrise și carte rară al bibliotecii Academiei Bârlădene cuprinde – îngrijit legate cu șnur și etichetate: G.Tutoveanu către Gr. Sălceanu – un număr de 77 de scrisori și cărți poștale: 18 sunt din anul 1952, 20 din 1953, 12 din 1954, 12 din 1955 și 10 din 1956 (în total: 72); alte 3 sunt primite, iar 2 sunt scrise de Eugenia Tutoveanu, soția de atunci a poetului. Pe cele ale lui Grigore Sălceanu, sora sa, Marieta, în generozitatea ei, le-a donat diverselor foruri locale constănțene, între care liceul economic care a primit numele poetului.

Schimbul epistolar a reprezentat fără doar și poate pentru cei doi poeți un mijloc, oricât de relativ, de salvare sufletească, balonul de oxigen indispensabil în anii înnegurați de urmele războiului dar și de semnele tot mai apăsătoare și mai insidioase ale înstăpânirii comuniste... Un detaliu tulburător: citim cu strângere de inimă, pe plicurile scrisorilor trimise și primite de poetul Tutoveanu, cuvântul *țovarășului* precedând numele destinatarului... Cenzura deceniilor proletcultiste – și odiosul ei corolar, autocenzura – funcționau!

Oricât vor fi fost ele de scurte sau de circumstanțiale, aceste scrisori au reprezentat, asemenea întregii corespondențe a poetului bârlădean, temelie a unor edificii prietenești și scriitoricești pe care trecerea timpului le-a validat... Despre ce își scriau cei doi poeți care se simțeau atât de legați – octogenarul bârlădean și interlocutorul său de la malul mării,

*Cf. Volumul *C.D. Zeletin 75*, partea a III-a, *Miscelaneu*, Editura Sfera, Bârlad, 2010, pp. 391-395.

cu 30 de ani mai tânăr? Scrisorile îl dezvăluie pe G.Tutoveanu poetul, omul, prietenul, în intimitatea casei sale, aparent netulburată de potrivnicii care să-i răpească tihna solilocviului liric. Aflat acum la decenii depărtare de entuziasmul anilor în care se năștea Academia Bârlădeană, marcat de ani, ieșind tot mai rar din adăpostul camerei de lucru, poetul, încă activ în planul creației și al interesului pentru viața literară, pare că trăiește în așteptarea scrisorilor și a vizitelor, chiar dacă rare, ale prietenilor apropiați. Iată-i, veniți să-l *hiritisească* la zi aniversară:

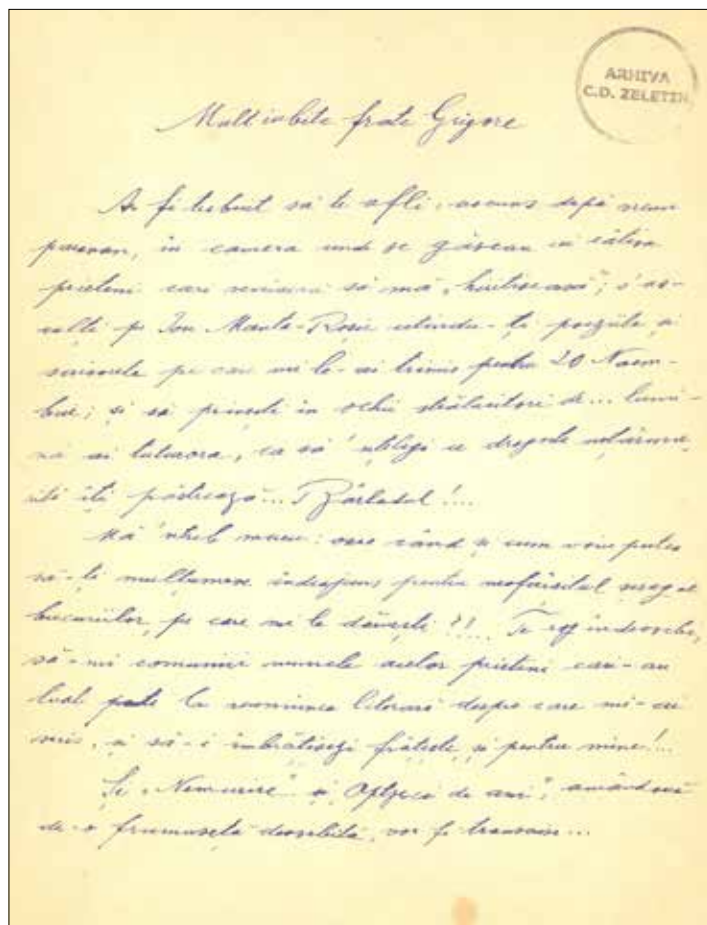
Mult iubite frate Grigore,

Ar fi trebuit să te afli, ascuns după vreun paravan, în camera unde se găseau cei câțiva prieteni care veniseră să mă „hiritisească”; s-ascuți pe Ion Manta-Roșie citindu-ți poeziile și scrisorile pe care mi le-ai trimis pentru 20 Noiembrie; și să privești în ochii strălucitori de lumină ai tuturor, ca să-nțelegi ce dragoste nețărnică îți păstrează Bârladul!...

Mă-ntreb mereu: oare când și cum voi putea să-ți mulțumesc îndeajuns pentru nesfârșitul șirag al bucuriilor pe care mi le dăruiești?!... Te rog îndeosebi să-mi comunici numele acelor prieteni care-au luat parte la reuniunea literară despre care mi-ai scris și să-i îmbrățișezi frățeste și pentru mine!...

Și „Nemurire” și „Optzeci de ani”, amândouă de-o frumusețe deosebită, vor fi transcrise...

(scrisoarea din 22 noiembrie 1952)

Găsim, în același plic, poemul pe care i-l dedică Gr. Sălceanu:

Poetului George Tutoveanu

Cu prilejul împlinirii a 80 de ani

Iarna și-a întins hlamida peste umerii Moldovei
Și-a suflat fiori de gheață pe tărâmul dobrogean;
În Bârlad, pe neaua filei, se înșiră floarea slovei,
Inimile se-nfioară lung pe țărnul tomitan.

Pomul cu optzeci de ramuri a întins o nouă creangă,
Înfruntând a vremii valuri cu putere de titan,
Și, prin viscol, el visează freamăt dulce de talangă,
Murmure de izvoare, ninsul florii pe tăpșan.

Pomul viu, din ramuri multe, e o harpă fermecată;
Nu-l dărâmă suferința ce-l atinge uneori,
Ramurile către soare și le-ntinde și, deodată,
Înfruntând, și nori și viscol, se acopere de flori.

Blând zâmbește-i la fereastră, sfântă stea din Betleem;
Iesle, luminează-i vatra, prefăcând-o-n diadem;
Magilor, Păstori din staul, candid zâmbet al Mariei,
Ocrotiți-ne Ceahlăul și Păstorul Poeziei!

Traducerea poemelor sale, prezența prietenilor, aprecieri precum acelea venite de la Tudor Arghezi – autor a „două Medalioane foarte frumoase, pe care mi le-a închinat cu prilejul sărbătoririlor din 1942 și 1947” –, iată ce-l face fericit:

Mult iubite frate Grigore,

Pentru bucuria fără margini pe care mi-ai pricinuit-o azi, rog pe Dumnezeu să-ți lumineze toate cărările vieții.

Nu mai încape nicio-ndoială că cea mai frumoasă dintre toate traducerile ce mi-ai făcut până'acum este „Strămoșii”: și m-am convins pe deplin că-ți nesfârșită muncă, răbdare și pricepere ai depus la desăvârșirea ei...

(scrisoarea din 24 martie 1953)

Și o alta, din 10 aprilie 1953:

...Aici, în Bârlad, numărul admiratorilor pe care ți i-ai făcut este într-o creștere vertiginosă: Manta-Roșie, Dorneanu, Constandache, Zupperman – profesor de Limba română –, Ursu, Bădărău, Șuşnea...

Și tot aici, poemul închinat poetului de la Mărțișor:

Lui Tudor Arghezi

„Mi-ar plăcea să știu că Tutoveanu e un om fericit.”

*De-aș fi rămas de-a pururi în codrul nesfârșit
Prin care huhurezii își buciună chemarea,
Și-n largurile-albastre, pe culmi cât ține zarea,
Să caut, printre stele, cărări spre infinit...*

*Dar străzile de piatră și casele de fier
Din iureșul năpraznic de trudnice orașe
Cu scrâșnet de tramvaie și urlete vrăjmașe
Mi-au smuls adânc din suflet și cântec și mister...*

*Și tu, pe care cerul de mult te-a-nvrednicit
Să fii stăpân pe vraja splendorilor de Mai
S-arunci cu diamante pe „flori de mucigai”,
Mă-ntrebi de fericire, tu, cel mai fericit.*

Își regăsește bucuria și elanul la primirea acestor semne de neuitare: traducerea ori punerea pe muzică a unora din poezii, o promisiă antologie a operei sale: își revede versurile în vederea alcătuirii ei, constatând ce greu îi este să se despartă definitiv de paginile vechi.

Despre bucurie este tocmai vorba în această scrisoare din 20 mai 1954, în care își face însă din nou loc „un strop de amărăciune”:

Mult iubiții mei Constanța și Grigore,

Îmi fac o plăcere fără margini comunicându-vă că-n dimineața de 13 Mai, am ascultat la Radio poezia „Dor” din volumul „Albastru”, și mi s-a făcut o bucurie fără seamăn, care nu s-ar fi prețluit cu toate comorile pământului... Cântată de-o doamnă a cărei voce plutea spre-alte orizonturi, poezia aceasta m-a purtat până dincolo de cele din urmă pâlpâiri ale sufletului... Mă gândeam: cred că „Dorul” acesta se va mai cânta la Radio și când eu nu voi mai fi, dar... dar să nu mai vorbim despre toate acestea!... Ascultând, am încercat și-un strop de-amărăciune: s-a dus tinerețea!...

Poetul contemplă, cu priviri melancolice, peisajul tot mai restrâns aflat sub ochii săi, trăind, cu fiecare an mai greu, schimbarea anotimpurilor: de la „toamna de aramă”, la iarna de poveste 1953–1954. Găsim, în scrisoarea din 29 ianuarie 1954, descrierea Bârladului sub nămeți:

... Aici, în Moldova de Jos, trăim o iarnă dintre-acele despre care numai în basme se vorbește: o zăpadă de-aproape un metru, așezată liniștit, fără viscol, a copleșit orașul și dealurile din împrejurimi, încovoind arborii sub adevărate talazuri de spumă... Și toate acestea sub o temperatură de douăzeci și cinci-treizeci de grade!... Dar, pentru oamenii vrednici, acestea sunt floare la ureche!...

Îl simțim tânjind după cântecul privighetorilor și după „zarzării îndrăzneți” ai lunii mai și înțelegem că desprimăvărările îi par tot mai târzii... În 10 aprilie 1953, nerăbdarea îi inspiră fraze exclamative:

...Cât despre primăvara pe care-o lăudai cu-atâta entuziasm, nici vorbă să-și arate cununa de stele: frig și vânt puternic de la Miază-Noapte! Dar prin livadă, pe ici pe colo, pe la dosuri, niște zarzări mai îndrăzneți au început să-și pocnească bobocii! Da, însă pân-la trilurile privighetorii... mai este de așteptat!...

Iar după iarna „de apocalips” a începutului de an 1954, aflăm că întârzierea s-a prelungit până în luna mai:

...primăvara aceasta se lasă mereu așteptată: niciun șirag de cocoare, niciun tril de privighetoare... Abia azi am văzut un stol de prigorii rebegite...

(scrisoarea din 20 mai 1954)

Deasupra oricăror oboseli și tristeți, rămâne însă proaspătă, de nimic atinsă, dragostea de tărâmul natal, „scumpa noastră Moldovă” cu „farmecul ei fără nume”. Iată,

integrală, scrisoarea din 28 aprilie 1952:

Mult iubite prietene Grigore,

Acum înțeleg foarte bine comunitatea de idei și de simțiri care ne-a-mpletit sufletește-așa grabnic, de la cel dintâi schimb de scrisori. Așa, da; însă, te rog, măi frate, spune-mi pentru ce nu mi-ai dat de știre mai curând? Vrea să zică, întocmai ca și mine, ți-ai petrecut copilăria într-un sat din Țara de Jos a scumpei noastre Moldove; și-ai adunat mereu, ceas cu ceas, clipă cu clipă, ca albina în fagure, tot farmecul fără nume care plutește de-apururi asupra acestui colț de pământ românesc... Moldova aceasta, cu dealuri și coline ondulate; cu șesuri și câmpii fără margini; cu păduri în care n-a intrat, încă, securea; cu ape domoale; cu nesfârșite lunci de bozii murmuitoare; Moldova aceasta cu amurguri și doine unice-n lume; Moldova aceasta peste care-a fâlfâit odinioară strigătul aprig al desnădejdiei lui Niculce: „Săracă țară a Moldovei”! Moldova aceasta ne-așteaptă să-i închinăm și cel de pe urmă din cântecele noastre!...

Când, în 1917, am spus toate acestea lui Vlahuță, care-a trăit atunci câteva luni în „orașul meu”, în refugiu, și nu-nțelegea de ce-am rămas în Bârlad, a lăsat ochii în jos, și nu mi-a mai zis apoi că sunt bolnav de „bârlădenită cronică”...

Dar despre toate aceste, cred că vom discuta, odată și-odată...

În genere, tonul scrisorilor nu vădește stări sufletești îndemnând spre lamentații; de altfel, poetul crede că „plânsul e o crimă”, cum declară ritos într-un sonet, „Celor aleși”, cu valoare de program, atașat scrisorii din 12 noiembrie 1953:

*Destule lacrimi sunt, și suferințe,
Cât nici nu-ncearcă mintea să le-ncapă,
De când la templul sufletelor, sapă
Mereu și-adânc, tot alte năzuințe...*

*Nu mai răsună glas de biruințe
Nici veselii în ceruri și pe apă,
Și numai jalea dorului s-adapă
La râul mort al vechilor credințe...*

*Când vi-i supus’ a gândului splendoare,
Și tot albastrul din țării și mare;
Când un avânt de-al vostru-ntinerește*

*Noian de vieți, și-n veacuri înflorește
Și-o lume-ntreagă-o prindeți într-o rimă...
Nu plângeți voi, că plânsul vostru-i crimă.*

Sonetul acesta pe care l-am pus anume în fruntea volumului de „Sonete”, este pentru mine un „program” pe care, cât mi-a stat prin puțință, nu l-am călcat niciodată!

Dar discuțiile-acestea despre artă, oamenii le discursă de vreo câteva mii de ani, ca să nu mai vorbim de sute de mii... tot încurcându-le mereu... pentru ce?, pentru că au uitat să facă nod la ața de cusut...”

Scrisorile lui G.Tutoveanu nu oferă doar mărturii despre viața unui poet, nu au numai valoare documentară. Cum s-a văzut, multe pasaje sunt frumoase ideatic și stilistic, meritând a fi reținute pentru lirismul, încărcătura afectivă sau relevanța apoftegmatică.

Cităm din scrisoarea datată 12 august 1955:

Celor două privighetori care mi-au rămas credincioase de-a lungul unei vieți întregi venind să preamărească primăvara la geamul camerei mele, le-am scris un sonet pe care-l închin dragostei nețârmurite dintre voi, și doresc mult să-l ascult «cântat pe franțuzește»...

Când vei iubi

*Ascultă bine, ea nu cântă, plânge,
Și mii de glasuri urcă și coboară,
Prin bolți de ulmi ecourile-și stânge,
Și fiecare frunză stă să moară...*

*Pân-în străfunduri codrii înfioară
Chemarea ei ... și vântul se răsfrânge...
Suspîn de flaut, tremur de vioară,
Plutesc în taina zărilor de sânge...*

*Amurguri triste, nopți adânci, cu lună,
Privighetoarea-n viersul ei adună,
Și peste plopii luncilor, detună...*

*Copilul meu, copil cu ochi pribegi,
Plutind de-a lungul vieții tale-ntregi,
Când vei iubi și tu, ai s-o-ntelegi.*

Sau acest adagiul descoperit în scrisoarea din 5 octombrie 1953:

Fericiți acei care vor izbuti să urce sufletul omenesc oricât de sus, pe scara de lumină dintre pământ și cer!...

Correspondența poetului reprezintă totodată o admirabilă mostră sub aspectul grafiei. Dl C.D. Zeletin îi situează caligrafia pe aceeași linie valorică – întrecând-o chiar – cu a lui Vasile Alecsandri, demult consacrată etalon de frumusețe. Emblematică rămâne semnătura, *G. Tutoveanu*, cu un *G* de neimitat, la fel ca prima literă a cuvântului *Bârlad*.

The image shows a handwritten signature in blue ink that reads 'G. Tutoveanu'. Below the signature, the date 'Bârlad. 22 Noiembrie, 1952.' is written in the same ink. The background is a light yellowish paper.

Le admirăm și cădem pe gânduri...

Date fiind dispariția caligrafiei școlare și scăderea cultului pentru scrisul frumos, viața omului modern a intrat sub imperiul comunicării rapide, aproape exclusiv factice, în dauna reflecției și a reveriei. Imediatețea dialogului direct, eliptic sau abreviat, neprotocolar și frust este preferată elaborării, rafinamentului, eleganței, turnurii ceremonioase, rămase astăzi în uz doar în limbajul diplomatic și în formulele de adresare și finale ale corespondenței de afaceri. Există deci – avem aici în vedere pe *guterbengienii* prin educație – teme de gândire îngrijorată asupra a ceea ce înseamnă crepusculul erei Gutenberg – odată cu nașterea, după o prea scurtă perioadă germinativă, a internetului. Înseamnă, între altele, relegarea în

desuetudine a unui model de relaționare umană și, implicit, a interesului pentru stilul literar-confesiv al genului epistolar, care a îmbrăcat, în secole de ilustrare, rafturi nesfârșite de bibliotecă.

Dar chiar și celor câștigați – prin puterea contagiunii ori din nevoia de a se adapta ritmurilor veacului nou – de facilitățile și confortul comunicării prompte, le rămâne – ar trebui, ne-am dori să le rămână – nevoia întoarcerii la pagina scrisă.

Inclusiv la pagina epistolară și la plăcerea scrisului de mână...

Lectura scrisorilor lui G. Tutoveanu, ne facem plăcuta îndatorire de a o sublinia, ne-a fost susținută și încurajată de Dl C. D. Zeletin, al cărui atașament față de valorile artistice bârlădene, are, în cazul anume al poetului, temperatura unei afecțiuni filiale, și care, din chiar momentul donării către Cabinetul documentar al Academiei Bârlădene a valorosului segment de arhivă *G. Tutoveanu* – conținând manuscrise, corespondență, tablouri, ediții rare – nu a obosit să adreseze membrilor actuali îndemnul de a-l studia.

Aceste impresii de lectură sunt doar un început ...

O spunem gândindu-ne cu încredere și speranță la mințile și condeiele tinere: ni le închipuim gravitând în jurul unei Academii care să le atragă precum, mai ieri, poetul iubitor de *albastru*, veșnic înconjurat de tineri și înzător în ei.

Lor le adresa G. Tutoveanu, în anul 1912, vibrantele versuri purtând titlul *Vouă, celor tineri**, un altfel de *Carpe diem*, din care preluăm îndemnul poetului: *Cântați acum, sub cer de primăvară, / Cât timp vă sunt cuvintele sonore!*... și-l susurăm la urechea tinerilor noștri prieteni, membri sau simpatizanți ai centenarei, astăzi, Academiei Bârlădene.

O facem anume acum, în anul, luna și aproape ziua onorantei aniversări!

Cântați acum, sub cer de primăvară,
Cât timp vă sunt cuvintele sonore
Și-n ochi purtați fantastice-aurore
Și-n mușchi de fier vi-i sângele de pară.

Cântați acum, când sufletul vă este
Vârtej cumplit între pământ și stele,
Și pururi frați simțirilor rebele,
Întregul gând vi-i numai o poveste...

Cântați acum, că n-o să mai revie
Din zborul ei secunda care trece,
Și nici visați ce grabnic stă să plece
Din minți de foc, aprinsa măreție...

Cântați acum, că-n largurile vieții,
Cât țin în zări câmpiile-i aride
Numai o dată foile-și deschide
În veci slăvita floare-a tinereții.

-----
*Poezie publicată în revista *Flacăra*, I, 44, 18 august 1912, p. 348; republicată în: *Freamătul literar*, I, 4-5, 1923, p. 84; *Păstorul Tutovei*, V, 8-10, octombrie-decembrie 1942, p. 485; *Iașul literar*, VII, 1, ianuarie 1956, p. 3; *Steagul roșu*, Bârlad, IX, 838, 26 octombrie 1957, p. 2; și în volumul *Tinereță*, Editura Ramuri, Craiova, 1924.

GHITĂ CRISTIAN

POETUL GEORGE TUTOVEANU ÎN REVISTA LITERAR-CULTURALĂ „COLINDA” DE PE VALEA HORINCEI

Între anii 1928 – 1934, un grup de dascăli sufletești și patrioți din satele de pe Valea Horincei – județul Covurlui au editat revista „Colinda”.

Ca multe alte reviste de provincie și aceasta își propunea să exploreze orizontul local, să popularizeze documente referitoare la trecutul istoric al acestor meleaguri, să publice creații ale unor amatori din acest areal dar și ale unor autori consacrați ca George Tutoveanu.

Primele două numere au fost tipărite la Galați, iar următoarele la Bârlad în tipografia lui C. D. Lupașcu.

Lecturând revista rămânem surprinși de calitatea articolelor publicate, de nivelul literar al unor schițe și nuvele inspirate din lumea satului, din trecutul mai apropiat sau mai depărtat.

Chiar din primul număr autorii își fac cunoscute intențiile de a „colinda” nu numai satele de pe valea Horincei ci și pe cele din tot județul și chiar din țară, făcând apel la colaboratori și la cei care prin abonamente și donații să contribuie la apariția și susținerea revistei. Aceasta se vrea „un mijloc de răspândire a culturii generale jos”, pentru „nevoile culturale” ale țărănimii „care suferă de o cumplită criză economică” și „de o criză culturală”.

Pornită din „vlaga satelor de pe Horincea Covurluiului” revista își propunea în articolul program „Gândul nostru” să promoveze o literatură „hrănită din seva național-populară”, să lupte împotriva obscurantismului, aducând „scânteia de îndrumare la masa sătească”, să militeze pentru „progresul cultural” al celor de pe ogoare.

Reliefând rolul literaturii care trebuie să oglindească „sufletul” unui popor și „realitățile de mâine” ale acestuia precizează că revista va stimula creația originală, „stâlpul de foc ce călăuzește destinele unei nații, în viitorul vremii”.

Influențate de ideile semănătoriste și poporaniste poezia și proza publicate în „Colinda”, sunt cu puține excepții, creații modeste ale unor colaboratori, intrați demult în anonimat.

Se detașează totuși numele lui George Tutoveanu, „poetul plopilor”, cum l-a caracterizat Mihail Dragomirescu. Poetului i se publică pe lângă o serie de sonete și una din bunele sale balade „Sutașul din Căiuț” apreciată de George Coșbuc.

Reproducem din nr. 5, anul I, 15 mai 1928 paginile 18, 19 articolul „Balade de G. Tutoveanu – Bârlad” semnat de învățătorul Ion Băgu.

Pe d-l Tutoveanu nu-l cunosc personal. Dar știu că este dintre acei muncitori, tăcuți, perseverenți și idealști, dintre acei muncitori ce clădesc zi de zi...Nu-l cunosc, și totuși l-am văzut anul trecut prin vară, trecând prin Gănești, venind dintr-o inspecție culturală din regiunea ce era sub conducerea și supravegherea d-sale.

În fața unei prăvălii, a stat de vorbă puțin cu sătenii din Gănești, ce erau adunați acolo, întrebându-i de se fac șezători culturale.

De atunci oamenii mereu spun de „acel Domn” blând la vedere și duios la suflet, cum puțini au văzut ei. Sătenii din Gănești îl caracterizaseră foarte bine pe d. G. Tutoveanu, fără să știe că d-sa este un talentat scriitor, poet și fără să știe ceva despre cărțile d-sale: „Albastru”, „Balade”, „Tineretă”, „Poezii alese” etc.

Dacă vre-o dată cineva ar încerca să scrie cartea sufletului moldovenesc, din josul Moldovei, în truda și dârzenia lui de secole, cele mai de preț înfățișări ale lui, le va găsi în volumul de poezii – Balade – ale lui G. Tutoveanu, poetul necontestat al Moldovei de jos.

Va găsi acest suflet svârcolit de dorinți bune, de credinți în vitejia moldovenească, în volumul „Balade”. Cetind acest volum, pricepi de îndată că poetul a privit sufletul moldovenesc în toate aspectele lui și-n toate ipostazele-i fără pereche de interesante.

Spiritul acesta moldovenesc, în alcătuirea spiritului colectiv românesc, a avut o covârșitoare înrâurire în toată cugetarea d. Tutoveanu.

De acolo din drăguțul și blajinul orășel Bârlad, a dat nației Românești scumpe odoare. Ne-a dat firea blajină și primitoare a Moldoveanului, cum rare nații sunt pe fața pământului, ne-a dat acea nepăsare și acea desinteresare, amândouă deopotrivă de senine, dar pline de filozofia vieții, ne-a dat pe alocurea humorul săgalnic, care toate erau însăși poezia cea mai vibratoare de un lirism parfumat al tuturor zărilor, apelor, munților și văilor, nuanța vibratoare a dorurilor, ne-a mai dat și vitejia aceea liniștită, sumbră, adâncă, fără prezumție – totală, modestă...

Domnul G. Tutoveanu s-a apropiat și a înțeles până la fund, acest suflet deosebit al „Obștei” în mijlocirea căreia trăiește și muncește neobosit. De tânăr i-a căutat în suflet, cele mai alese melodii și mai atrăgătoare prin lirismul lor: „Aduceți-vă aminte”.

Prin instinct a priceput și simțit marea epopee a neamului românesc.

Epicul însufletește „Logodna lui Vifor”, de o formă clasică pură, cum însăși zice d. Profesor N. Iorga. Vremi de luminoase biruinți și nădejdi din trecut sunt redade în „Putna” și „Suceava”.

Este d-l G. Tutoveanu exponentul unui curat și luminos naționalist în literatura noastră, tocmai prin faptul că a trăit departe de centrele sugestive, rămânând în afară de orice influențe străine.

În d. G. Tutoveanu, noi colindătorii de la „Colinda” vedem propriile noastre năzuinți și doruri...

Simțim că ceva din noi, cea mai bună colindă strămoșească, se găsește bine păstrată și intactă în sufletul lui.

Nimic deșert, fără lirism gol, fără exagerări volumul acesta de „Balade”, aduce pagini curate de vitejie moldovenească, de iubiri și prietenii molcome, de întâmplări felurite, și tot atâtea pagini de picturi ale locurilor de lupte și ale oamenilor din acest colț de lume...

Fiecare poezie din volumul „Balade”, înfățișează o scânteietoare pagină din trecutul vitejesc al Moldovei, a nației românești.

Să cităm:

Aduceți-vă aminte!

Copiilor noștri

*Voi ați văzut năvala prădalnicilor fiare,
Din stuhurile negre, trecând peste morminte,
Cu ochii de vâpae și sângele pe ghiare...
Aduceți-vă aminte!*

*Voi ați văzut, în roșul sălbatic a-nserării
Purtându-și desnădejdea cea fără de cuvinte,
A mamelor convoiuri ca valurile mării...
Aduceți-vă aminte!*

*Voi ați văzut, prin slavă, lunaticile fururi
Urcate din ruina lăcașurilor sfinte,
Bătrânii arși de lacrimi, copii morți pe drumuri...
Aduceți-vă aminte!*

*Când veți porni războinici, spre nobile hotare
Cu gândurile-n clocot și sufletul fierbinte,
În trâmbițe de alamă și-n viscol de fanfare...
Aduceți-vă aminte!*

Alte poezii ale poetului George Tutoveanu au fost publicate în următoarele numere:

Mărire vouă – în nr. 7, 8, 9 – iulie, august, septembrie – 1933, p. 76 – An II;

Paznicul Sihastrului – în nr.10 – octombrie 1933 – p.115 – An

II;

Domnița Rucsanda – în nr. 11, 12 – noiembrie, decembrie 1933– p. 136 –An II;

Sutașul din Căiuț – în nr. 1, 2 – ianuarie, februarie 1934 – p. 2 – An III;

Nici un cuvânt – în nr. 36 – martie-iunie 1934 – p. 48 – An III.

Vor mai fi fost și altele, despre care nu avem cunoștință deoarece nu ne-au parvenit toate numerele revistei. Cert este că la momentul respectiv exista o comuniune culturală între dascălii de pe Valea Horincei și poetul George Tutoveanu de la Bârlad.

CONSTANTIN PARFENE

DIALOG EPISTOLAR CU G.G. URSU*

Pe poetul și istoricul literar G.G. Ursu l-am cunoscut prin 1962, cu prilejul unei vizite a acestuia la Bârlad, pentru o convorbire de informare privind activitățile subfilialei locale a Societății de Științe Filologice din România. Venea din partea Societății, eu fiind președintele subfilialei. În cadrul unei reuniuni restrânse a membrilor mai activi, țin minte că, printre altele, s-a consemnat, atunci, prin discuții libere, poezia **Tusculum**, de L. Blaga. M-a atras bonomia lui, vorba liniștită, colegialitatea cu care ne trata și lirismul nostalgic, cumpănit, al evocărilor anilor copilăriei, școlărității și colaborării la viața literară a Bârladului, sub egida **Academiei bârlădene**. M-a sedus de la început, acest om, de statură mijlocie, dar îndesat, cu ochi mici și mobili, aruncând priviri pline de căldură, de după niște ochelari cu rame groase. Un om sensibil și delicat, în întregul său comportament. De pe atunci, mi-am dat seama că „suferea” de ceea ce unii, mai în glumă, mai în serios, numeau „bârlădenită cronică”, manifestată printr-o nedeținută afecțiune pentru orașul natal și valorile lui culturale. De atunci am rămas în legătură sporadică, însă, intensificată din 1967, până în 1980, când a decedat. Suferea, în ultimii ani, de diabet. În toată acea perioadă, mi-a oferit, cu o sinceritate dezarmantă, prietenia sa afectuoasă, care m-a stimulat în continuarea preocupărilor mele profesionale și publicistice. Mi-a dăruit o parte din lucrările sale, cu măgulitoare autografe, la care țin mult, pentru că, sînt convins, izvorau dintr-o sinceră solidaritate.

Pentru cine l-a cunoscut de aproape pe distinsul profesor și istoric literar, G.G. Ursu era, totodată, și un rafinat al frumosului, un spirit deschis spre solidaritate umană, un suflet receptiv la nuanțe. El se apropia de oameni cu o candoare proprie, izvorîndă dintr-un optimism strunit de luciditate. Filtra existența printr-o sensibilitate fină, specific moldovenească, versurile sale atestând aceste atribute ale omului, care l-au îndemnat pe Perpessicius să-l caracterizeze drept un „prea delicat poet”.

DRAMATURGUL GR. SĂLCEANU (1901-1980)

N-am avut șansa de a-l cunoaște personal pe poetul și dramaturgul Grigore Sălceanu. Am comunicat între noi, prin câteva scrisori, prilejuite de intenția mea de a-i reprezenta, pe scena teatrului bârlădean, una din creațiile sale dramatice. Doream, ca director artistic al teatrului, să valorificăm, scenic, creațiile dramaturgiei naționale, din diferite perioade de înflorire a ei. Așa se explică faptul că în fiecare stagiune, cît am lucrat în teatru, s-au realizat spectacole cu piese românești din trecut, unele din ele în premieră pe țară (cum ar fi **Trei crai de la răsărit**, de B.P. Hasdeu, **Alb și Negru**, de I. Luca, **Răspîntia cea mare**, de V.I. Popa).

Știam că scriitorul Gr. Sălceanu avusese strînse legături cu

Bârladul cultural, că a întreținut cu G. Tutoveanu o îndelungată corespondență, că a colaborat cu unele reviste bârlădene din trecut (**Făt-Frumos**), că tatăl său era originar din Vlădești, fostul județ Tutova. Ceva mai târziu, din relatările lui Romulus Boteanu, consemnate în volumul al doilea al miscelaneumului **Bârladul odinioară și astăzi**, am aflat și alte amănunte despre ascendențele genealogice ale scriitorului, și anume, că bunicul lui patern, Constantin Sălceanu, a fost veteran de război de la 1877, apoi că el, nepotul, a copilărit în satul tutovean al bunicilor.

După temeinice studii în țară și străinătate (Paris), Gr. Sălceanu s-a stabilit la Constanța, ca profesor de franceză la Liceul „Mircea cel Bătrân”. La Constanța și-a desfășurat și activitatea creatoare de poet, prozator, dramaturg și aceea de conducător de cenaclu, întreținînd, în acest oraș, o vie preocupare pentru literatură, din care s-a născut, peste ani, revista **Tomis**, la care a colaborat frecvent. Interesant de consemnat, în paranteză, că soția sa, Constanța, era o descendentă a Paulinei Vasile Alecsandri.

Gr. Sălceanu a publicat mai multe volume de versuri (**Flori de mare**, 1928; **Fierbea as’noapte marea**, 1933; **Nopti pontice**, Ed. I, 1933, Ed. a II-a, 1969, volum antologic; **Basmul smeilor**, poem feeric, 1969). Volumul **Nopti pontice** (Ed. „Cartea Românească”) mi-a fost dăruit cu dedicație.

Dintr-o scrisoare a lui G.G. Ursu către poetul mării, se poate deduce o mare afinitate sufletească între cei doi. Poetul **Salcîmului uituc** l-a prețuit și iubit pe autorul **Noptilor pontice**, dedicându-i și o poezie, pe care o reproduc, după manuscrisul poetului, aflat, temporar, în posesia mea:

Revenire

*lui Grigore Sălceanu,
poetul mării și al lui Ovidiu.*

*Am revenit din nou la tine, Mare,
Nostalgat de valul tău pribeag,
Rotundul cer ca un mărgăritar e,
Culeg cu dorul pescăruși din zare
Și-n amintiri mă-nfig ca-ntr-un toiag.*

*Să mai rechem din pulberi din trecut
Adolescența care nu mai vine?
Tu, Mare-mi dăruți unda să m-aline,
Pe valuri tu mă porți ca pe grădine
Și briza-mi pui pe-obraz ca un sărut.*

*Doar cerul m-amețește, mă refuză,
Și, Mare, tu m-alungi să mă rechemi
Cu-oglinda ta, de stele ca o spuză...
Tu nimfă-a lui Ovidiu, Aretuză,
Cum te-aș preface-n nor, ca-n alte vremi!*

Constanța, dec. 1973
G.G. Ursu

„Caleidoscop memorialistic-epistolar”, vol II. Edit. Sfera-Bârlad, 2006. Fragmente. Volum apărut sub egida „Academiei Bârlădene”.

C. D. ZELETIN

ATANASIE MÂNDRU

În vara anului 1958, împreună cu scriitoarea Emilia Șt. Milicescu, nu peste multă vreme exegeta imbatabilă a lui Barbu Delavrancea, i-am făcut o vizită bătrânului scriitor bârlădean *Atanasie Mândru*.

Pe mine, bârlădean de adopție coborât la București, mă îndemna să-l văd curiozitatea celui care-l știa din scris, faptul de a-i fi citit poezia, multe din narațiunile istorice și mai ales masivul roman *Cumpăna vremii*, tipărit în 1943, care, oricâte critici i s-ar aduce, rămâne o meritorie carte cu viața netrăită. Mă mai îndemna curiozitatea de a-l întâlni pe unul din co-fondatorii revistei bârlădene *Făt-Frumos* (1904–1906), condusă la început de G. Tutoveanu și Emil Gârleanu. Pe Emilia Șt. Milicescu o mâna dorința de a-l reîntâlni, deoarece intenționa să scoată o ediție a poeziilor lui G. Tutoveanu (1872 –1957), la a cărui înmormântare venise special de la București la Bârlad. Mai mult, bravă, puternică și răzbătătoare cum era, credea că ar putea izbuti să îi publice bătrânului scriitor A. Mândru (1883, Bârlad – 1962, București), o selecție de scrieri, în acele vremuri când proletcultismul în apogeu nu voia să audă nici de Atanasie Mândru nici de revista *Făt-Frumos*. În 1937, Gh. Vrabie socotea revista apărută la Bârlad „cea mai de preț contribuție a Moldovei de Jos la istoria literaturii române”, mai ales prin înfrățirea ei cu *Sămănătorul* lui A. Vlahuță și G. Coșbuc de la București și cu *Luceafărul* lui Octavian Tăslăoanu de la Budapesta. Se mai adăuga faptul că, pentru presupusul proletcultist care s-ar fi întâmpnat să o citească, revista *Făt-Frumos* îi publica pe M. Sadoveanu ori Șt. Petică, dar și pe A. C. Cuza ori Elena Văcărescu...

Scriitorul locuia împreună cu soția la etajul unei case din Cotroceni. Ne-a întâmpinat un bătrân roș la față, cu părul – cât îl mai avea – complet alb, cu obrajii căzuți și foarte binevoitor. Trăiau într-o sărăcie lucie peste care, dacă el trecea (ori se făcea că trece), soția nu trecea, împingând indigența, cu oarecare violență mohorâtă și disperată, în centrul discuțiilor noastre. Era pur și simplu complet surdă la ele. Bătrânul se străduia evident, cu o veselie iscată din te miri ce, să compenseze dezolarea, spaima și aproape prăbușirea sufletească a soției. Deși se învârtea printre noi, doamna nici nu se așeza pe vreun scaun și nici nu ne privea în ochi.

– Problema cea mai mare a literaturii române, Tănase dragă, e ce vom mânca mâine ! Bani !

O dezolare ascundea și el: îi înmânase mai demult

Emiliei Șt. Milicescu unele manuscrise, iar aceasta nu reușise, bineînțeles, să publice absolut nimic. Îmi aduc aminte cum o tachina, ca un leitmotiv, cu muștrarea dulce-amară, dar pe care i-o servea drept glumă, printr-un râs aproape hohotit :

Mi-ai furat manuscrisele, hoțomancă de la Olt ! Adă-mi-le tipărite !

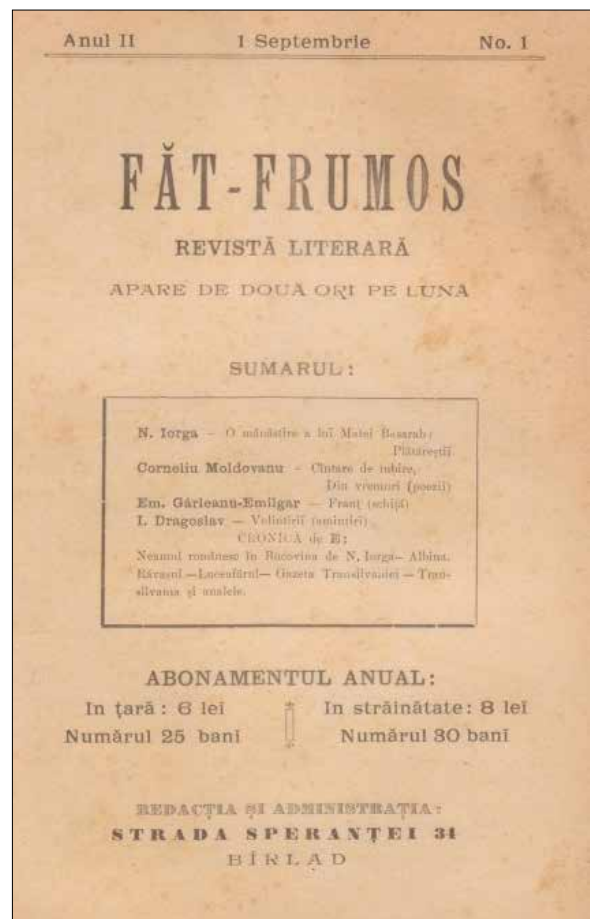
Repeta, fredona și chiar cânta râzând cu lacrimi aceste versuri tragice.

Cine să i le tipărească pe vremea aceea atât de nedreaptă cu bătrânii scriitori curați la suflet ca el ?!

Am plecat, cu amândoi bătrânii în inimă, unde se află și astăzi...

La despărțire, scriitorul mi-a dăruit acest text aerat privitor la geneza revistei *Făt-Frumos*, pe care, acum, după aproape 60 de ani, îl dăruiesc, înduioșat și trist, *Academiei Bârlădene*.

București, 18 aprilie 2015

Botezul lui „Făt-Frumos”

3

Gârleanu stătea cu chirie în casele boierului Giurgiu-Lafari
 cum pe la sfârșitul străzii de din dosul liceului Cobrescu. De acolo,
 de sus, din vârful dealului, unde erau aşezate casele, se putea vedea
 masul ca în sfărșină. Pitorasea privea. De nerăbdare multe ori,
 la ferestra din spre răz, unde, din prună cu Nana și Gârleanu,
 filosofând sau făcând literatură, cămăneau încremenți în ochii
 la Dealul Mare, peste care stădea, în apus, căsprângea din spre dea-
 lul Ciomășului mormuri - mormuri de vâ parca ca și cum li ar fi
 îmbrobodit într-o flacără de sânge. Uneori o trăsura ridica din gale
 pieptul dealului. Cu siguranță trăsura ~~boierului~~ ^{boierului} Radu - boier de
 țară - un bătrân cunoscut și răsunos de tot orașul, cu pălă-
 ria cât roata carului, care acum se întorcea acasă ~~cu~~
~~în~~ încărcat de fărșiceli. Și... când mergea, se povenea
 vorbind de tăcut, de cronicari, de faptele ceterii și uitării
 spător sau orșic, cari prin vitejia și dragostea lor de pământ,
 au știut să țină piept atâtor și atâtor urghi venite
 de dincolo de Nijtra.

- Au să veni adate despre sauceni istia! Nane, Măndrea, tra-
 buie să facem și noi ceva pentru dăru! Ei ne-au lăsat o masă.
 Tenire mă rădă. Trebuie să înfruntăm cu scrisul nostru. O revistă
~~trebuie~~ Neapărent o revistă! Nu mai merge fără revistă.
 Era ne înflăcărat Emil. Crescuse în preapuna lui

- 3 -

Temporal și-a lui luza. Cronicarii și naționalismul îi răs-
buțeau prin totii porii. Dar rezistea crea cheltnia. El, ca
ofiter, și pe de-asaupra plin de datorii, nu prea putea să facă, sa-
cri' fier? Namu, încureat cu leafa, căci în emu pățase o „orgă”
în trafe, nici atata. De mine, nici vorba. Dar, revista...
revista trebuia ~~și~~ pusă pe roate. Mare năduf pe Gârleanu:

- Dine, măi, Nămele, de orgă ne arde nouă acuma? Ei, papătie!

Și... cum? Cum ț-a trecut prin mințe așa ceva? Ști să cânti?

Și mi face din ochi pojaras, stăpânind un hohot de răs!

Namu, portă serios, cu făcălia în vânt și ochii adâ-

citi năduva, în necunoscut, răspunde și format:

- A, are niste Frouni....

Gârleanu sbucurește în hohote:

- Știu... de catedrală!... Hă! Hă! Hă!...

Și mi face un semn, într'asemur, la cap. A dică: gâr-
gării!

Ne-am dus să-i vedem orga. Nici mai încapă vorbă
că nu stia să edute. Un caiet cu note ~~scris~~ deschis în fală
lui, și el cu ochii pe caiet, de parică i-ar fi tras după
tot dichisul. Și cum stă în fipt în scaun, plimbându-se rode-
getele peste clape, apăsând uneori grav, alteori din? Her-
neul la bes, Gârleanu îi întorcea filib dela caiet, ai fi
vezut că rânduie năduva la un concert de valon. Namu
în se nu băga seama ironia lui Gârleanu, în-

3-

proviza! Era transportat! Fericit! Cum numai un poet
poate să fie. Tonurile acelea fără nici o mișcare îl înspi-
rau. Cu o rară mai înaintă scrisese o prețioasă. Ne-a
citit-o. Splendidă!... El zicea că fără orgă nu i-ar
fi trecut prin cap așa ceva.

Gazda, una Doamna Canari, nevastă colonelului
Canari decedat cu un an în urmă, își făcea de lucru când
într-o zi când în colț pe sală. Trecentă de optzeci de ani, la
început refuză să cânte, și are să aibă și ca
un „pustiu de distracție”. Când colo, străngându-și azi, și mânu-
șoara ^{și strângându-și în pitezele mâinii} mai ales basul, notele profunde, ajunse-
ră să nu dispare. Legată la cap cu un prosop cu a părețe,
dormise la un ^{dat} moment, cât pe ce să scape vorba mare.
Dar dând cu ochii de noi, se retrase cerându-și scuză:
— Voiam... numai... să rog pe domnul Nane... ceva mai
înt.

Nane, cam tare de-o vreme din cauza unui tifos de pe
vrămuri, auzind trântitura lui, întrebă fără să se turbure
din inspirație:

— A fost cineva?

Gârleam, hot, își făcuse dintr-un ochi, și-i răspunde:
— Da! Gazda! Era legată la cap. Ar fi vrut să te ^{zoage} să cânte,
ceva mai tare!...

Nane, foarte încântat, dădu drumul basului mai

- 5 -

Căci cum am intrat pe usă, a și început să cârâie. ~~Handwritten scribbles~~
 Era în cauză națională: ~~Handwritten scribbles~~

- Ce facem, baieti? Scotem reviste?

Tutoveanu râde:

- Scotem!...

Mare entuziasm. Parale cât praf pe toba ~~Handwritten scribbles~~ dela politic. Dar, ce are a face? Gârleanu are o casă la Iași, ~~Handwritten scribbles~~ de date asta o vinde ce-a fi ra-
 fie. Și apoi până atunci, „ou pune mână la mână”. Si iar
 să a prind ochii. Ne mână olinu (pleac de nimic!) la titlu,
 de să nu ne poată umi cimeva nici cu zece boi. Desdeta,
 Tutoveanu, care pe vremea meditașe destul, obuceste:

- Balada!...

Gârleanu sare din fundul postului:

- Strășnic!...

Dar numai decăt începe critica. Ba că prea mi-
 rase a folclor, ba că prea ne-ar obliga să scriem
 numai balade, și câte și mai câte. Se caută alt
 titlu. Meru altul? Mai propriea. Mai generic. Mai a-
 proape de timereța și entuziasmul nostru, ~~Handwritten scribbles~~. Co-
 medie mare. Și, tocmai când nu se aștepta ni menci, Ne-
 nu, dus pe gânduri și inspirat ca 'u fala urgi, tot trā-
 gându-se de barbiori, îi fulgeră o idee' națională.

- 6 -

scapa'oul și nu cepe și cărele:

- Făt-Frumos! Hm! Făt-Frumos din poveste... nu v-iar plăcea?

O pleșuire Mame. O pleșuire, cum la pleșuirea^{dealtfel} toate, de rănușeai cu gura căscată. Un hohot de răs a sgu duit ea sa. Măna lui Mame era de plâns. Ai mit și totodată nevinovat ca un copil, și nu bucurase de par'că ar fi fost prius asupra unui fapt „nepermis!” Nu și putea da seamă de ce rădese.

Dar, gârleam, tot gârleam și luă cel dinții seama;

- Adică, sa stăți măi, băiți! Mi se pare că Mame are dreptate. Făt-Frumos din poveste... nu... nu merge! Prea lung! Dar Făt-Frumos... par'că... par'că ar fi ceva! Nu? Săuăntătorul?... „Făt-Frumos”... Hm! Ce zici, Tutoveanu?

Tutoveanu, ponderat ca și totdeauna, desi poate tot mai tinea la paternitatea „Baladei”, edă nimeni de căt:

- Mi se pare că Mame a poverit-o!...

Mare țărăboi. Bucerie de par'că au fi fost o rătă. Mame în al sechea ceu cu mâna la barbison. Făt-Frumos poverise carne. Trebuise numai să ne obișnuim, să ne familiarizăm cu el. Chestie de timp. Dă de schimbă nu se mai putea schimbă. Era tocmai ce ~~se~~ cântam.

- Bravo, Mămule! Bravo! Și stăți, băiți, că chiar ați scriu lui Cuza, la Iași! Pregătiți preșu. Tutoveanu, ce ne dai? Mame, Măndru, pregătiți material! Eu dau o rătă!

ARHIVA
C.D. ZELETIN

- 8 -

Daun parie, mă făcea să mă-l închipui în fel de Mecena
'aruncat pe melagurile noastre. Nalt, frumos, și... mai ales
foarte boieros, cred că... apăra de Tuto veanu pe care Gârlea-
nu îl ciupea cu siguranță mai la fiecare număr, Mecena
na altă noștră a plătit fără doar și poate destule vule sparte.
Gârleanu, fiind și discret, ar fi scos banul din piatră. Pe abo-
namente nu se putea „bițui”, desi veneau cu duinu nu l. Pe
vânzarea cu numărul „nici atât?” Dar revista prinse
chiag și era nocotită a doua după „Sămănătorul” în
publicistica timpului. Numai că... banii veniți cu „Sărâi-
fa” nu prea duceau trai bun cu buzunarele lui
Emil. Și doar nu era betiv, nu era cartofor, trăia
foarte modest. Ar fi fost în stare să stea cu noi o noapte
întreaga la poveste și discuții cu un pahar de vin dinain-
te. Să ferea de rimichi și să păzea. Cu căți de cinci lei
nu ne-a ciupit pe mine și pe tata la expediția Revistii
„pentru mări”. Și de câte ori pe ploaie-să ne lasi cu căne
apără, sau pe soare - să ne coacă oul de căldură, ni au
găfăit după un abonament.

Zilele astea, căntănd să fac o regulă printre hântă-
gele din podul casei, am dat peste o condică de abonati. Mi
s-au umezit ochii. Și doar sânt aici de atunci! Aici!

17-II-944.

A. Șandru

NICOLAE CREȚU

V. VOICULESCU: ARTA NARATIVĂ

La vremea la care numele său se lega, alături de ale altora, de începuturile „Academiei Bârlădene», poetul Vasile Voiculescu era încă departe de a-și fi descoperit și o vocație, cum s-a văzut mai târziu, nu mai puțin remarcabilă, de prozator. De altminteri, ultimele două decenii de viață, chiar și știrbite de condamnarea la cinci ani de temniță grea, pentru „activitate dușmănoasă» contra regimului comunist, și de

morbil lui Pott, boală contractată în închisoare, au fost cele care au ridicat toată creația sa pe treptele cele mai înalte ale ei. De nu i-ar fi fost ruinită astfel sănătatea și n-ar fi murit la mai puțin de un an de la punerea în libertate, opera i-ar fi fost, cu siguranță, încă și mai bogată. Din fericire, vitregia timpurilor pe care le-a traversat nu l-a lovit din primii ani ai schimbărilor de ordin politic de după război; benefică netulburare, de rodnic interval al scrierii prozelor, începând din 1947, și a *Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare, în traducere imaginară de V. Voiculescu*, din decembrie 1954, ciclul acestora din urmă încheiat, se pare, chiar în pragul arestării.

Aleg, așadar, să scriu despre pagini ale sale de proză, și nu despre opera poetică, nici despre cea de dramaturg, sectoare, toate trei, remarcabile, ale unui corpus bogat, în configurația căruia arta prozatorului este oricum mai unitară decât cea a poetului, de la debutul editorial, cu *Poezii* (1916) și până la *Întrezăriri* (1939), încă și mai frapant în schimbarea de profunzime adusă de *Ultimele sonete...*, ce nu vor apărea decât postum. Scrise de-a lungul a ceva mai mult de un deceniu, povestirile nu sunt nici ele lipsite de o reală diversitate a paletelor de teme, de „formule» și tonalități stilistice, dar arată, totuși, mult mai omogene decât ansamblul liricii voiculesciene, evident. De altfel, intenția mea nu este să dau, în cele ce urmează, o sinteză asupra întregii proze a autorului, ci doar câteva pagini de analiză și interpretare consacrate unui singur titlu proeminent (e drept, alături de altele): *Capul de zimbru*, cu certitudine, de nivelul cel mai înalt al artei narrative voiculesciene. Și suficient de reprezentativ ca o atare alegere să poată măcar sugera potențialul de acest ordin, infinit mai complex și mai nuanțat, ce s-ar deschide unei abordări *in extenso*: pe care nu mi-o propun aici și acum, rămânând deocamdată, cum e și normal, în limitele rezonabile de spațiu

tipografic într-un volum colectiv.

Dată 20 – 25 decembrie 1946, *Capul de zimbru* are articulația epică a unei autentice nuvele dramatice, în „miezul» ei de situație puternic marcată de o tensiune nu numai spectaculoasă, ci și purtătoare, cu subtilitate, a unei dense încărcături de sens. Totuși, se vorbește și despre ea ca despre o povestire, și nu o nuvelă. Să fie doar pentru că acest „miez» e montat compozițional într-o „ramă» de povestire, ba chiar în două astfel de rame-cadru, presupunând astfel o trecere, inițială, de la o primă „voce» de povestitor, la o a doua, abia acesteia din urmă revenindu-i pomenitul „miez», ca în final să se revină la naratorul introductiv? Oare numai ca revenirea să rotunjească simetric „design»-ul compozițional narativ și atât, sau poate cu vreun rost mai substanțial? Răspuns de amânat, desigur, câtă vreme obiectul în sine al întrebării are nevoie, înainte de orice altceva, de o abordare analitică, astfel încât abia dinspre rezultatele ei să ne întoarcem *atunci*, la rostul celor două „rame» – etajate – de intrare în povestirea-miez, ca și de ieșire *din* ea.

Și cum arată de fapt acest mult pomenit „miez», ce fel de întâmplare scoate la iveală din memoria sa cel de-al doilea narator în fața celui alt, devenit astfel „colportorul» / transmițătorul ei către noi, cititorii? Este istorisirea la care trimite titlul, *Capul de zimbru*, o „poveste» din vremea celui de al doilea război mondial, de pe frontul de Răsărit, legată de primirea de către un general român și ofițerii săi, colaboratori apropiați, a vizitei unui omolog german și a aghiotantului său, tânărul maior german, contele K., lăudărosul posesor al unei prețioase mărci vechi, „cap de zimbru», a cărei etalare fusese la un pas de a duce la, cu adevărat, o tragedie. Ar fi o mare eroare să comprim mai departe, pe aceeași linie, până la capăt, un astfel de rezumat sec, văduvit de premisele, fundalul, nuanțele și atmosfera în relația cu care, abia astfel, totul capătă convenita rezonanță și implicațiile întregii situații narate în text se lasă captate. Grupul de ofițeri români deveniți, pentru câteva ceasuri, amfitrionii celor doi nemți, între ei și povestitorul „secund» (doar ca ordine a intrării în scenă), iese cu această ocazie din acel climat istovitor, încărcat de neliniști și aprehensiuni, al unei lungi așteptări sterile: așteptarea a ceva nelămurit și poate chiar himeric, dar încărcată de o nervozitate pe care tocmai lăncezeala și monotonia lipsei de acțiune o întrețineau, ca indusă de bănuiala continuă privind nevăzutele, ascunsele pregătiri ale unui poate deja iminent dezastru. Obiect inform și încețoșat al unei astfel de încordări în vid, un atare pericol, doar gândit, cu atât mai terorizant cu cât lipsa lui de contururi precise și de situare în spațiu și timp îl face și mai obsedant, el este sursa acelei așteptări a catastrofei, difuz presimțite, de care vorbește fostul combatant, martorul-povestitor al unei atât de neașteptate întâmplări-*test*, pentru toți cei implicați în ea, românii gazde, ca și oaspeții lor, ofițerii germani. De reținut, din capul locului, conjugarea acestei atmosfere tensionate și cu iritarea ofițerilor români pe fondul subordonării propriilor comandanți față de Marele Cartier german, coordonatorul operațiilor militare în alianța cu trupele românești și italiene (încercuite, cum se știe, de Armata Roșie la Cotul Donului). Oricât de mocnit s-ar lăsa simțit la suprafață, ceva din orgoliul lezat, nu unul al indivizilor înșiși,

ci al armatei române, adusă în subordinea unei alte armate, tensionează dintru început vizita celor doi: deloc întâmplător, e vorba de un „înalț oaspete”, tocmai de la Marele Ior Cartier, cu suita lui.

Visului treaz al vreunei stratageme de ultimă clipă, a salvării din bănuitul „cerc” pe cale de a se închide în jurul lor și al trupei care adulmeca dezastrul, lucizii „dialecticienii ai disperării” îi substituie o mult mai rezonabilă curiozitate privind rostul iminentei vizite, și ea dezamăgită curând: niciun mesaj special, fie și secret – „nu era o misiune de război, ci o simplă trecere, un popas” al celor doi nemți, deziluzie ce explică „tăcerea funebră a începutului de festin”. Vorba vine: „festin”, în condițiile de front lipsit de o aprovizionare ritmică și sigură (de aceea, conservele, economisite „cu avariție”). Drept care „câțiva iepuri vânați în stepa rusească, două-trei lișițe dibuite prin stuhărișuri și puțin pește proaspăt”, toate „agonisite cu primejdia vieții”, sunt menite să le spele obrazul în fața musafirilor, deși aceștia sunt departe de a băga de seamă „ce tezaure gastronomice” li se oferă. Implicațiile de orgoliu supraindividual, al reprezentării armatelor cărora le aparțin militarii, se simt și în privirea circumspectă cu care se notează ordinea așezării la masă, dependentă nu doar de ierarhia gradelor, dar și de „rolurile” de gazde și oaspeți. Cum să nu noteze martorul de atunci privirile piezișe ale ofițerilor germani către biete carafe cu „apă tulbure și sălcie”, mai știind și că lipseau dulciurile, fructele, lichiorurile, ba până și scobitorile. „Sfârșitul ospățului amenința să fie lamentabil” era o anticipare ce s-ar fi confirmat neîndoelnic dacă, la ordinul ce îi este dat, ordonanța generalului neamț nu le-ar aduce, cadou al „înalțului oaspete”, lădița încărcată de duzina de sticle de șampanie franțuzească, faimoasa „Veuve Clicquot”. Răsfăț ce-și are și el, totuși, reversul său de umilință (subliniere, nu neapărat snoabă, a caliciei amfitrionilor, nu?), depășită curând, dincolo de „evlavie și sfiala” destupării primelor sticle, odată cu treptata dezmoțire a limbilor. Și astfel se ajunge și la povestea mărcii „cap de zimbru” a maiorului german, contele K..., atât de mândru că doar el și un miliardar american, singurul știut până atunci, erau în posesia rarissimei variante de culoare „piersicie” a celebrei mărci moldovenești.

Tot ce le spune oaspetele „filatelist” celorlalți are puternice conotații legate de un soi de megalomanie mai sofisticată, de oarecum indirectă dilatare a imaginii de sine a aceluia: capriciosul, labirinticul său periplu pe urmele „nomadei” mărci, de la un proprietar la altul, energia tenace a „urmăritorului” ei (București - Iași - Bârlad - Cernăuți - Lwow și încă altele, destule, peripeții și peregrinări); cheltuielile făcute, dar și satisfacția, până la urmă, de a „anula unicatul americanului”.

Măsura cea mai străvezie, în ochii majorității celor prezenți, a reușitei și a falei triumfătorului posesor al mărcii „cap de zimbru” de culoare „piersicie” o dau însă cifrele, banii: cele 50.000 de mărci cu care o cumpărase și propria-i evaluare „la zi”. Cel puțin un milion, un milion și jumătate de mărci germane. Povestitorul nu uită să noteze lăcomia privirii cu care mai toți, rând pe rând, „se holbau îndelung” asupra „mult jinduitului pătrățel de hârtie”. Un moment de distragere a atenției tuturor, datorată sosirii unui curier cu un mesaj pentru generalul român, și iată că i se constată lipsa: „Capul de zimbru dispăruse”. Tot ce succede șocului acestei neplăcute

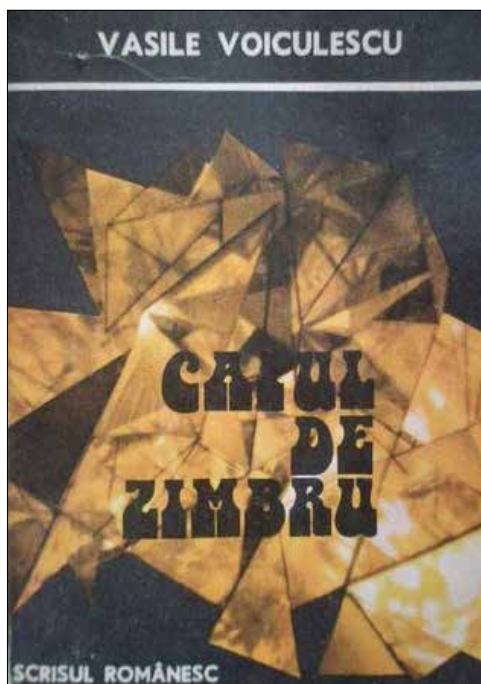
surprize nu poate urma vreun alt tipar imaginabil decât pe acela, în logica strânsă, coercitivă, a unei asemenea situații, de necesară înlăturare imediată a oricărei suspiciuni ce ar putea plana asupra gazdelor, a vreunui dintre ofițerii români. După cercetări zadarnice „în toată încăperea, ba până și pe coatele oricăruia, pe tălpile încălțămintelor”.

„Onoarea noastră a tuturor este în joc”, sunt vorbele cu care generalul gazdă își justifică hotărârea luată, de a se trece la percheziția corporală a tuturor românilor, începând cu el însuși; ceea ce se va și întâmpla cu cei câțiva ofițeri români de până la căpitanul Tomuț, singurul care refuză „cercetarea”, pe un ton calm, dar ferm: „Domnule general, dacă vă atingeți de mine, îmi zbor creierii”. Și adaugă: „...spun pe onoare că nu sunt eu cel care a luat marca și cer cuvântul meu să fie de ajuns”. Este apogeul de tensiune dramatică al povestirii: revolvere scoase din teacă, al lui Tomuț îndreptat către el însuși, al generalului către ofițerul nesupus, somat să se conformeze ordinului dat de superiorul său, scenă „încărcată de o violență și o vitalitate” electrizante, după mărturisirea povestitorului de „acum” – martorul de „atunci”: o situație și o întâmplare care ar risca să pară teatrale și chiar neverosimile, de-ar fi vorba de altfel de oameni și de alte circumstanțe, nu militari, nu război, nu duelul orgoliilor celor două armate, pe lângă un „cod” nescris, dar de neignorat, al onoarei de ofițer.

„Descordarea” ce urmează acelei scene de vârf aduce și explicația, firească și cât se poate de banală, de plată, a întâmplării: invidiata marcă veche fusese descoperită lipită pe fundul unei farfurii. „Puțin lipsise” ca vestitul cap de zimbru,

care trezise atâta invidie și lăcomie, „să nu fie opărit cu apă fiartă în cazanul de leșie unde se spălau vasele”. Nici o mirare că, dincolo de acest „punct” al gradării tensiunii, de „reflux” al ei, toate privirile se vor îndrepta, îndatorate, admirative, recunoscătoare, către intransigentul camarad „rebel”: „Toți priveam rușinați și cu respect pe căpitanul Tomuț, care ridicase prestigiul de ofițer socotindu-l mai presus ca viața. Era pentru noi pilda încarnată a ceea ce vrea să zică «onoare», cuvânt «de cinste»”. Neașteptata (și onoranta pentru români) ieșire din starea de tensiune maximă a situației, creată de un minor hazard în fond, este echivalentă, în plan

moral, cu o răsunătoare „palmă” primită de aroganții oaspeți. Câtă vreme „protestele penibile” și „marea mortificare a păgubașului” nu sunt, doar ele, de ajuns ca „aspra cercetare corporală” să fie curmată, și ea continuă, „sub ochii nepăsători ai generalului german”, omologul său român nu avea vreo altă soluție decât cea pe care o ordonase, în intenția, „nu de a găsi marca, ci de a ne salva onoarea”: mod de a spune, de fapt, că umilința percheziției apărea, totuși, ca preferabilă unei bănuieli difuze, colective, care să plutească de atunci înainte, fără sfârșit, asupra tuturor convivilor-gazde. Ieșirea din scenă a nemților este reversul „avizului” mut dat de „înalțului oaspete”

rușinoasei umilințe a unei verificări izvorâte, nu din vreo bănuială *autoacuzatoare* astfel a românilor înșiși, ci într-o logică a unicei căi de neutralizare a suspiciunii celorlalți.

„Oaspeții uluiți, dezumflați”, cu „mutră plouată”, iată, „se așteptaseră la altceva și acum asistau la un spectacol mareț, dincolo de puterile lor de înțelegere... Un ofițer nesupus, care își apără onoarea cuvântului, inviolabilitatea persoanei, cu riscul vieții... chiar când poruncește comandantul! nemiînchipuit...” Ceea ce se desfășurase sub ochii lor (și *cu acordul lor*), ca „un spectacol lamentabil de degradant, până la dezgust”, se întoarce, din perspectiva acestui provizoriu, ridicol „final”, pe reversul său de paradoxală noblețe morală, de luare asupra-și a suspiciunii tacite, bănuite, prezumate din partea oaspeților, în ciuda nerostirii ei de către aceștia, dar detectabilă în forul lor interior, dovadă neîmpotrivirea la umilința cercetării corporale.

Povestitorul revine nu o dată asupra nu doar a rușinii, a dezgustului și a multiplelor semne ale umilinței de care se încarcă scena de apogeu din *Capul de zimbbru*, ci și a „vitalității” spectacolului și a nervului dramatic cu care ea, ieșind astfel în relief, îi scoate pe participanți din lăncezeala și monotonia unei crispate și nedefinite, nebuloase „așteptări a catastrofei”, încercuirii de către inamic, din apăsătoarea, amenințătoarea falsă „acalmie” a frontului de acolo, din spațiul imensului pustiu al stepei rusești și al lipsei de acțiune. În fond, tot ce gravitase în jurul scurtei dispariții a mărcii „cap de zimbbru” fusese o *altfel de „bătălie”*, nu una militară, în ciuda revolverelor scoase, ci a orgoliilor, a apărării onoarei românești de orice bănuială a celor doi ofițeri germani și de până și cea mai ușoară urmă, eventual, de echivoc moral rezultat din situația apărută între convivi și devenită un adevărat test al caracterelor, în ultimă instanță, unul de încă și mai mare profunzime și complexitate decât ar putea să pară în desfolierea sa de tâlcuri de până la ieșirea din scenă a nemților: o provizorie „geometrie” a sensului, aptă de încă alte, mai subtile, nuanțări și sugestii de resemantizare a diegezei și a temeiurilor ei de motivație, supuse unei înțelegeri care nu-i anulează acest prim palier, dar i-l îmbogățește și rafinează totodată.

Căpitanul Tomuț, eroul zilei, era el însuși posesorul unei mărci „cap de zimbbru”, de aceeași mult prețuită culoare „piersicie”. Rămas cu camarazii săi în frunte cu generalul român, elogiât și admirat de toți, el dă la iveală, abia acum, ceea ce însă, din punctul său de vedere, are o cu totul altfel de valoare, una de suflet, nici într-un caz măsurabilă în „enormitatea prețului” în bani cum subliniasă, fălindu-se cu asta, maiorul german, contele K., el văzând în acel rar și prețios „cap de zimbbru” și un pandant filatelic, de colecție personală, al componentei moldave din blazonul aristocratic al familiei sale. Privise achiziția și ca pe o intrare a sa într-o competiție, sau mai curând o orgolioasă rivalitate la scara mapamondului: „capul de zimbbru” din America nu mai este un unicat. Acum sunt două „mărci” pe lume la fel, dar numai două. *Tertium non datur*, iată acuta perorație sale autoflatante.

De cealaltă parte, marca lui Tomuț era un dar al mamei sale, „veche boieroaică moldoveancă”. Întrebat de ce n-a arătat-o de la început, odată cu cealaltă, a ofițerului neamț, răspunsul lui e edificator: „Pentru mine, al meu nu era o marcă de hârtie cu a cărei valoare să mă fălesc și să mă iau la întrecere. Al meu a fost – nu mai e acum – un talisman de un infinit alt preț... Dacă aș fi putut, l-aș fi păstrat ascuns în inimă. Exhibiția lui m-a durut ca o desflorare...” Aparent, e o cădere de nivel al semnificației de atribuit împotrivirii lui Tomuț la umilința percheziției corporale. Păruse a fi izvorâtă dintr-o

revoltă adâncă și atât de nobilă, a unui fond de demnitate umană a individului, dar și exponențială, în numele tuturor camarazilor săi puși astfel sub semnul unei suspiciuni oricum jignitoare; și încă mai larg, în undele amplificate concentrice: în numele armatei române, al tuturor românilor. Și acum, deodată, o atare aureolă se destramă, minți mai înguste ar putea reduce totul la o frică pur și simplu banală, deloc eroică, a personajului, de ceea ce, total neînțemeiat, ar fi riscat, totuși, să-l compromită, creându-i o imagine de hoț, nemeritată, însă plauzibilă, în plin *malentendu* al situației.

Ei bine, tocmai aici este rafinamentul artei voiculesciene a povestirii în *Capul de zimbbru*. Tomuț ar fi putut alege să ascundă adevărata pricină a gestului său: și-ar fi păstrat atunci aureola eroică, dar povestirea ar fi ratat finețea pliurilor ei de natura unei „pedagogii” implicite, hermeneutice, investită în ficțiune și în dialogul „ramelor” ei, și între ele, nu numai de „fictio” al ei, de „miez” protejat, învăluit în învelișuri succesive, totodată înălțat la alt palier de sens și de artă, tot grație lor. Căci tâlcul ultim este al superiorității unor valori nespectaculoase, legate de o invincibilă, intransigentă discreție și delicatețe, care explică totul: tăcerea, reacția de demnitate, mărturisirea dezeroizantă a adevărului, aruncarea prețioasei mărci în foc: „*Tertium non datur*.” Culmea, o „lecție” nepredicantă, subtilă, pe care naratorul-martor a ratat-o și o ratează din nou, celălalt narator, între auctor și transmițător, ne-o induce nouă, cititorilor, ca supremă treaptă a „dialogului” text-metatext.

TEODOR OANCĂ

Amurg

Nici ziua n-ar pleca din preajmă,
Mă-nvăț cu veghea până plec la drum,
De-ai fi aproape aș rosti o vorbă
Discret păstrată-n ceasul de acum.

La orizont e cerul roșiatic,
Amurgul prinde aripi în livezi
Și parcă s-a mai răcorit pe-alocuri,
Însă în suflet troienesc zăpezi.

Treptat se-așază toate-n rostul lor,
O liniște nu știi de unde vine
Și simt că urc sau numai că cobor,
Și că ceva se-ntâmplă-acum cu mine.

Oriunde

Oriunde aș călca desculț
Nu-i brazdă care să mă știe,
Numai pământul din străbuni
Tresare plin de bucurie.

Oriunde când privirea-ntorc
O lume se deschide-n față,
Dar numai plaiul românesc
Îmi dă putere de viață.

Oriunde știi că e un rost
Mă-ndrumă pașii deodată,
Dar sufletu-mi rămâne-aici,
În vatra binecuvântată.

PROF. DR. MIHAI GHIUR

Vicepreședinte al Societății Medicilor

Scriitori și Publiciști din România

OM DE ȘTIINȚĂ ȘI PRESTIGIOS SCRITOR, LA ÎMPLINIREA VÂRSTEI DE 80 DE ANI: POETUL C.D. ZELETIN

La început, mi-a fost greu să mă apropiu de ideea de a evoca personalitatea lui C.D.Zeletin, de teamă că nu voi reuși să-i redau multilateralitatea creatoare și monumentalitatea operei sale literare. Mi-am zis că trebuie să ai o anumită pregătire pentru o asemenea ascensiune pe înălțimile scrierilor lui și a descoperi acele priveshti minunate.

L-am cunoscut în toamna anului 1945, când ne-am înscris la cursurile Gimnaziului Unic din Bârlad, zămislit o dată cu desființarea Liceului Codreanu prin „grija” regimului comunist de la 6 martie de sorginte sovietică. De fapt, l-am cunoscut pe elevul Dimoftache N. Constantin, care era împreună cu fratele său, Dimoftache N. Paul, amândoi în clasa I B. Deși Constantin era fratele mai mic, în realitate era mai înalt și mai voinic decât Paul.

După promovarea examenului de capacitate din clasa a III-a, am ajuns împreună cu frații Dimoftache în clasa a VIII-a B a Colegiului Național Gheorghe Roșca Codreanu, denumire primită în anul 1946, la 100 de ani de la înființarea liceului.

Mi-l amintesc ca pe un coleg tăcut, meditativ, purtând totdeauna la el o carte de literatură. Din curiozitate, i-am luat odată cartea pe care o avea și, surprins, am citit titlul „Amintiri din Junimea” de Iacob Negruzzi. Am fost impresionat că, încă din anii liceului, el se interesa de cărți de literatură din afara programei analitice, pe care le căuta asiduu prin toate bibliotecile.

Citea foarte mult și, din mărturisirile lui, aflasem că la acea vreme epuizase aproape toată opera lui Mihail Sadoveanu. Era un cititor frecvent în biblioteca Colegiului Național Gheorghe Roșca Codreanu și al Bibliotecii Centrale „Stroe Belloescu” din orașul Bârlad.

Am terminat împreună Colegiul Codreanu în anul 1952, absolvind și examenul de maturitate, cum fusese botezat pe acele vremuri bacalaureatul. Drumurile noastre s-au încrucișat din nou în anii următori, când am frecventat împreună Facultatea de Medicină Carol Davila din București, el absolvind-o înaintea mea, în anul 1959. Era complet dedicat studiului medicinei, dar la curent cu toată viața literară și cu personalitățile scrisului românesc. În anul 1960, și-a făcut debutul în revista „Luceafărul”.

După câțiva ani de stagiul ca medic generalist în provincie, este atras de cariera didactică și devine, prin concurs, asistent universitar la catedra de Biofizică a Institutului de Medicină și Farmacie. În scurtă vreme, în 1964, publică „Sonete” de Michelangelo, cu un Cuvânt înainte de Tudor Vianu, traducere din lirica italiană pentru care primește Premiul de Carte și Medalia de Aur la Târgul de la Edinburgh din Anglia.

Ca o încununare a activității de poet, este ales membru al Uniunii Scriitorilor, în 1967. Publică sub pseudonimul C.D. Zeletin, impunându-se și ca admirabil talmăcitor de poezie italiană și franceză.

În 1972, la a 20-a aniversare a seriei noastre de absolvenți ai Colegiului Național Gheorghe Roșca Codreanu, C.D.Zeletin și-a prezentat un nou volum, „Sonetul italian în Evul Mediu și în Renaștere”. Cu acest prilej, unul din cei prezenți a exclamat : „Felicitări, Dada, te-ai asigurat de o statuie!”. Câțiva ani mai târziu, conducerea Colegiului Național Gheorghe Roșca Codreanu a luat hotărârea ca, în semn de omagiu, să dea numele C.D.Zeletin bibliotecii atât de frecventată de elevul Dimoftache Constantin.

O dată cu activitatea literară, lucrează și la Catedra de Biofizică a Facultății de Medicină din București, unde urcă, prin concurs, toate treptele ierarhiei universitare, de la asistent la profesor universitar. Este ales în conducerea Societății Române de Biofizică, unde depune o activitate științifică susținută ca redactor șef al revistei *Romanian Journal of Biophysics*, editată de Academia Română. Pe această linie, este autor al unor tratate și manuale de biofizică, cu peste 70 de lucrări științifice, comunicate la congrese naționale și internaționale și publicate în revistele de specialitate din țară și străinătate, pentru care este ales membru al Academiei de Științe Medicale.

Medicul se asociază în el cu scriitorul, iar acesta din urmă a abordat aproape toate genurile literare. În anul 1975, primește Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru „Michelangelo, Sonete și crâmpie de sonet”. În continuare, activitatea sa literară prodigioasă s-a concretizat prin excelenta traducere a volumului „Florile Răului” de Charles Baudelaire, pentru care primește, în 1994, Premiul Național al Salonului de Carte de la Cluj-Napoca și Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru cea mai bună traducere a unei capodopere lirice. C.D. Zeletin este un creator și în traducere, apropiindu-se admirabil de original, considerând opera tradusă ca propria sa operă.

I-am urmărit fiecare scriere pentru că mă uimea traiectoria lui, ca a unei comete astrale ce luminează totul în jur. Într-adevăr, este un scriitor talentat și erudit, care evocă momente semnificative din cultura țării noastre, restituind ca nimeni altul spiritualitatea poporului nostru. Pe lângă creațiile sale originale, „Călătorie spre transparență”, „Andaluzia” și altele, C.D. Zeletin i-a tradus pe Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud, Verlaine, Valéry, Apollinaire etc. Este un poet sensibil pentru că talmăcirile sale, deși respectă sensul textului, încântă sufletul cititorului transmițând aceeași emoție pe care o trezește în el versul original.

C.D. Zeletin a adus în poezie o artă majoră care a culminat cu versurile sale originale, mărturisind un artist înăscut, un poet plin de farmec. Omul de știință, care s-a impus prin cercetări științifice importante, este un mare artist și un intelectual de vastă cultură, scriind într-o frumoasă limbă română, dând glas trăirilor proprii. Scrisul lui s-a bucurat de prețuirea academicienilor Tudor Vianu, Perpessiciu, Al.

Philippide, Tudor Argezi, Geo Bogza, Șerban Cioculescu. „Revista Medicală Română” îi acordă Diploma de Excelență iar la Târgul de Carte Librex de la Iași 2005, primește Premiul *Opera Omnia*.

Scriitorul C.D. Zeletin nu a uitat niciodată de unde a plecat și a rămas mereu legat de meleagurile tutovene; astfel, la Bârlad și-a lansat multe cărți de poezie, eseistică, aforisme. Aici conferențiază pe diverse teme. Este iubit și așteptat, participă la multe evenimente artistice. Din trecutul vieții artistice s-a inspirat scriind volumul „Scânteind ca Sirius”, pentru care a fost distins cu „Premiul Stolnicul Constantin Cantacuzino” al Fundației Culturale Magazin Istoric.

Expresie a prețurii, este ales, din 1990, Președinte de Onoare al Academiei Bârlădene. În anul 1991, întemeiază, cu un grup de medici scriitori, Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România, fiind astfel primul ei președinte.

Neobosit cercetător în bibliotecă și arhive, publică, în 2007, volumul monumental „Principesa Elena Bibescu, marea pianistă”, distins cu Premiul Fundației Culturale Magazin Istoric. C.D. Zeletin întruchipează calitățile nobile ale omului la care se adaugă erudiția, vastă enciclopedie ce-l însoțește, încântă sufletul cititorului și captivează, seduce. Este unul dintre scriitorii cei mai complecși, cu pasiune și disciplină a scrisului. Așa cum am mai spus, scrisul lui rămâne în mare parte atașat ținuturilor tutovene, pe care nu pregetă a le aminti.

La 80 ani, C.D. Zeletin rămâne oglindirea unei existențe spirituale superioare, rămâne modelul academic. Alocuțiunile sale pline de miez au constituit, nu de puține ori, un bun prilej de mărturisiri autobiografice. Personalitate proeminentă a vieții spirituale românești, el este un intelectual cu dublă formație, scriitor fără reproș și om de știință. După întemeierea Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, C.D. Zeletin este o prezență activă în pregătirea evocării unor mari personalități de medici scriitori. Comunicările sale sunt memorabile eseuri literare, pe care, plin de admirație, le simți adevărate bijuterii literare. Astfel, dintre scriitorii medici, s-a oprit asupra lui Gr. T. Popa, creatorul revistei „Însemnări

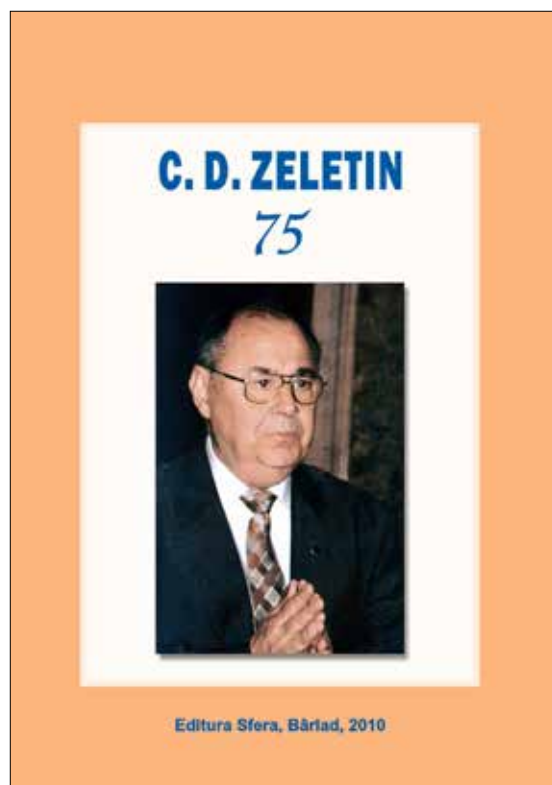
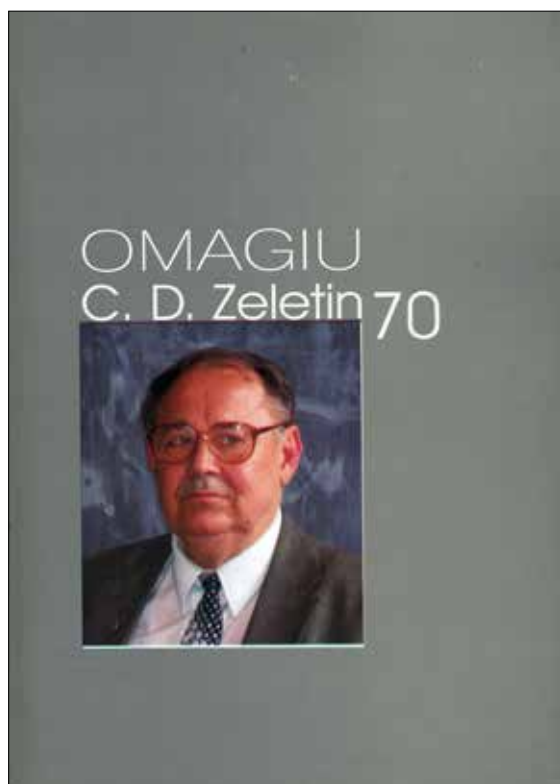
ieșene”. Altele se intitulează : „Cu gândul la Victor Papilian”, „Poezia lui Vintilă Ciocâlțeu”, „Privire asupra poeziei lui George Magheru”, „Poezia religioasă a lui V. Voiculescu”, prelegeri susținute în Sala de Consiliu a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București, în cadrul reuniunilor Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, pe care le-a condus în calitate de președinte.

Conferințele naționale erau urmate de un simpozion consacrat unui medic scriitor, în viață sau defunct, vorbitorul fiind un izvor inepuizabil de istoriografie. Când s-a fondat, în 2002, cea dintâi revistă a scriitorilor medici, „Fântâna din Kos”, C.D. Zeletin i-a urat multă înălțare spirituală și vibrație sufletească: „Medicina rămâne un sanctuar în care își au întâlnire toate disciplinele cunoașterii, de la anatomie la informatică, de la fizică la psihologie și de la chirurgie la filozofie”. Nu există știință ale cărei descoperiri să nu slujească medicina. Medicul trebuie să fie un om cult, care își face profesia ca sacerdotul din insula Kos. În medicul scriitor se împletesc două modalități ale creației : cea artistică și cea științifică. În toată opera sa, C.D. Zeletin rămâne un liric a cărui creație exprimă lapidar, fără dizarmonii, idei subtile. Nu ți-l poți închipui izbucnind în invective pe seama cuiva, de aceea nu cultivă expresiile tari sau tăioase ce te coboară la nivelul expresiei comune. El aduce cu o ființă căreia semenii săi nu-i pot înțelege totdeauna altitudinea mesajului.

Spirit cultivat, C.D. Zeletin este și un vorbitor fascinant, ce exprimă totdeauna cu multă finețe subtilitate adevărul, într-o limbă limpede și armonioasă, de multe ori în formulări aforistice.

La 80 de ani, ființa omenească se simte îmbătrânită, însă C.D. Zeletin are același chip luminos, este vivace și cu mobilitatea spirituală intactă. Colegul meu, Dada, cum îi spuneam noi în liceu, este un om activ, uimindu-și contemporanii prin polivalență, prin măiestria artistică.

Acum, iubite prieten și coleg, când împlinești 80 ani, îți doresc sănătate și îți adresez public urarea mea: „La mulți ani, dragă Dada!”

Lui C.D. Zeletin, la aniversare

Hristos a înviat!

13 aprilie 2015: Sărbătoarea Învierii Domnului și ziua Dumneavoastră de naștere. La mulți ani, iubite Domnule C.D. Zeletin!

Vă urăm – sperând să ne ajungă pagina pentru câte avem a vă ura:

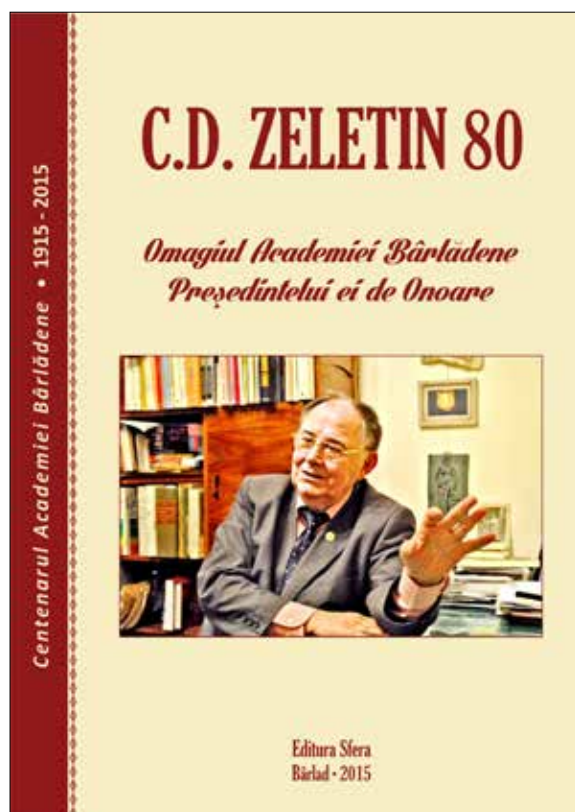
Să vă bucurați din plin de darul anilor și nimic să nu atingă dreptul de a-i trăi liniștit...

Să spuneți, peste alți lustri, că ați fost mult fericit...

Să aveți cum apăra de ascuțimi unghiulare cercul vieții, așa cum vi s-a ivit el, în chip de distih, în visul unei nopți din ajun de aniversare:

Dau roată cu privirea aducerii aminte;

Întregii vieți văd cercul și-un unghi doar înainte.

Să vă fie, pe mai departe, lumină pentru viață dragostea celor înnobițați de geniul dragostei pentru Nanu, Dada, C.D. Zeletin!

Între vocile ce vă rostesc vorbe calde, între brațele ce vă îmbrățișează, ne dorim să auziți și glasul emoționat al Academiei Bârlădene, să simțiți și căldura îmbrățișării bârlădenilor! Ei vă adresează urări afectuoase de ani mulți și buni. Și vă mai urează – revenind la o dorire de bine pe care lumea a cam uitat-o – pace sufletească și pace lumii!...

În numele lor, avem privilegiul și bucuria de a vă dedica aceste rânduri, desprinse din atâtea vorbe frumoase pe care ni le-ați dăruit...

...și încă o carte frumoasă!

Membrii și prietenii Academiei Bârlădene

MIHALLUCA

PROFESORUL TRAIAN NICOLA, EXEMPLU AL DEVOȚIUNII TENACE, PERSEVERENTE ȘI PROBE ÎN ACTIVITATEA ACADEMIEI BÂRLĂDENE*

Numele lui Traian Nicola este dominant în cea mai mare parte din existența și activitatea celor mai importante instituții de cultură ale Bârladului.

Mi-a fost profesor, am fost colegi în învățământ, ne-am bucurat, nu fără reticență, de superlativele cu care mă gratula toată viața. Mi-a fost un prieten total.

Îl vizitam foarte des și-mi confesa intenții ale sale pentru redactarea unor lucrări, devenite de neînlocuit astăzi, în peste șase-șapte decenii de documentare exemplară în tot ce publica despre instituții și acte de cultură de importanță locală și națională. Locuința sa, devenită legendă, a fost reședința primitoare a tuturor membrilor Academiei Bârlădene și a unor personalități dintre cele celebre din România. Am publicat, cu asentimentul său, o epistolă a lui Nichita Stănescu prin care poetul își exprima recunoștința cu superlative pentru atmosfera din reședința profesorului, atât în apartamentul de la blocul de pe Epureanu, cât și în casa de pe strada Caraiman nr. 10, devenită mulți ani mai mult decât un sediu al Academiei Bârlădene, în condiții istorice vitrege.

Citez din „Postfața” monografiei „Liceul Gh. Roșca-Codreanu (1846-1971)”, următorul fragment edificator pentru preocupările sale în istoria culturală a Bârladului: „*Mulțumiri speciale aduc profesorului Mihai Luca pentru felul amabil în care ne-a pus la dispoziție lucrările documentare ale bibliotecii sale, profesorilor Mircea Coloșenco și Constantin Clisu, pentru sugestiile date privind compartimentarea capitolelor cărții...*” (p. 424).

În numeroase momente, către ultimii ani ai vieții, profesorul Traian Nicola mi-a adresat sugestia, apoi rugămintea și apelul să primesc zecile de mii de fișe ordonate cu minuție și însuflețite de propria sa dăruire fără limite ca urmare a unei aplecări de zeci de ani, transformând noaptea-n zi, de-a se documenta până la epuizare asupra a tot ceea ce constituia surse de informații pentru zestrea culturală a Bârladului, a județelor Fălciu, Tecuci, Tutova și Vaslui.

N-am putut consimți ferm la această solicitare, uneori cu străduința de a mă îndupleca, și aceasta din motive obiective și subiective. Regret foarte mult.

Autograful de pe primul din seria volumelor „Valori spirituale tutovene” vol. I, A-B din 1999 (despre acestea am mai scris mai multe prezentări în presa locală) este mai mult decât o foarte succintă mărturisire măgulitoare: „*Profesorului Mihai Luca, vechiului meu prieten și coleg, un bine înrădăcinat în cultură, dăruit acestor meleaguri (și nu numai!), îl asigură de stima și iubirea lui Nicola Traian. Bârlad, 29 mai 1999*”.

Locuința familiei profesorilor Elena (Lilica) și Traian Nicola a devenit, pentru decenii de-a rândul, după război, o adevărată, fericită „sucursală” a Academiei Bârlădene, frecventată anual de-un număr apreciabil de personalități ale culturii, artei și științei din țară. Iată un argument peremptoriu:

„Iubite domnule profesor Nicola Traian,

De puține ori în puțina mea viață m-am simțit mai onorat

decît m-am simțit în casa dumneavoastră.

Păstrez o dragă amintire, stimate coleg, tandră și inefabilă, a mării dumneavoastră delicateți.

Vă rog să transmiteți o reverență Doamnei Lilica.

Nichita Stănescu

Martie 5, 1971”

Contopit cu orașul natal, cu locurile unde profesorul Traian Nicola și-a „depărtat pământul de buze la picioare” unde l-a chemat „glasul pământului” și glasul iubirii”, a scris la primul său volum următoarea dedicație obiectivă și sentimentală:

„*Dedic acest prim volum concetățenilor mei tutoveni, care au făcut și fac eforturi pentru menținerea prestigiului valorilor spirituale ale Moldovei de Jos, concetățeni cărora le-am dăruit, decenii, energia, timpul, priceperea și simțămintele mele de admirație*”. (Între autograf și dedicație este o consistentă similitudine, ca două entități cu un conținut de sine stătător, în pofida faptului că în limba franceză cele două vocabule sunt atestate la o diferență de un secol: *Autographe* 1580, „*Écrit de la main même de l'auteur*” și *Dédicace* 1680, „*Formule manuscrite portée sur un livre, une photo, un disque etc, offerts ou adressés a quelqu'un*” („*Lexis*”, Librairie Larousse 1975).

În sinteza deosebit de pertinentă, magistrală, la volumul „Un OM pentru istoria Bârladului”, omagiu postum profesorului Traian Nicola, „În loc de prafață: „Cu un ochi și un deget pentru urbea Bârladului”, regretatul Mecena al Bârladului, dr. Constantin Teodorescu nota următoarele: „*Puțin schimbat de efortul supraomenesc făcut, m-a rugat să-l scuz; în același timp, m-a asigurat că-și va termina materialul promis pentru o ședință a Academiei bârlădene. N-a putut participa la ședința Academiei dar, în timp ce se prezenta materialul evocator, mi se derulau scenele apocaliptice la care fusesem martor*” și, cutremurător, în încheiere conchide: „*Dacă veți citi cu ochiul sufletului aceste rînduri veți găsi pe ele multe lacrimi scurse din durerea pe care o încerc după pierderea acestei personalități unice, care a fost domnul profesor Traian Nicola*”.

* Material dintr-un viitor volum, sperăm, în pregătire, intitulat „*Fascinația și mirajul autografului*”.

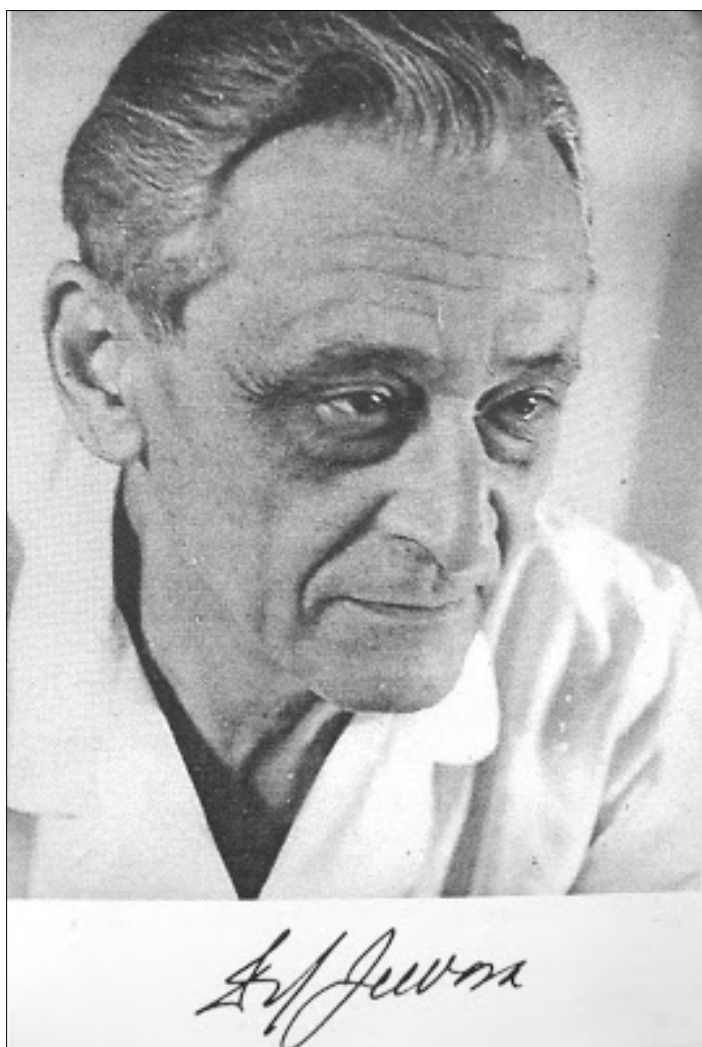
Profesorului Mihai Luca, vechiului meu prieten și coleg, un bine înrădăcinat în cultură, dăruit acestor meleaguri (și nu numai!), îl asigură de stima și iubirea lui,
Nichita Stănescu
Bârlad, 29 mai 1999

PROF. DR. RADU ȘERBAN PALADE

SPIRIT ÎNALT ÎN CHIRURGIA ROMÂNEASCĂ: ION JUVARA

La începutul vieții mele profesionale, am avut șansa unei școli chirurgicale de cuprinzătoare și adâncă erudiție, în care domina un spirit integrat în esența lucrurilor și a faptelor. Personalitatea profesorului *Ion Juvara* imprima activității zilnice o conduită plină de rigoare, profesionalism și devotament sacru față de suferința semenului. Intern clinic și apoi medic secundar de chirurgie generală, m-am format în atmosfera acestei școli, care mi-a dăruit reperatele esențiale ale profesiei. Pot afirma pe bună dreptate, fără să greșesc sau să exagerez, că această școală i-a marcat profund pe toți cei care au trecut prin ea și au prețuit-o, de cele mai multe ori cu evlavie. Figura emblematică a întregii activități clinice, didactice și științifice era profesorul Ion Juvara, personalitate complexă, chirurg și medic desăvârșit, magistrul de vocație.

Profesorul Ion Juvara (1913-1996)

Omul Ion Juvara avea o educație aleasă, care-i imprimase în gândire și atitudine o seriozitate profundă, un simț înalt al datoriei, cultul lucrului bine făcut, voința de a fi performant. Poseda un caracter puternic, urmărind permanent apropierea valorilor societății libere și democratice în care fusese crescut și în care credea, căutând să le cultive cu grijă și responsabilitate. A fost un aristocrat al spiritului!

Medicul Ion Juvara dispunea de o cultură științifică solidă, construită cu acribie, în mod conștient întreaga viață. În facultate a fost un student mai mult decât meritoriu. A urcat prin concursuri toate treptele ierarhiei medicale, fiind extern și intern al spitalelor Eforiei din București, urologie. A devenit repede cel mai apropiat colaborator al profesorului Nicolae Hortolomei, căruia îi va purta toată viața o recunoștință neclintită. Axul existenței lui profesionale l-a constituit bolnavul, față de care avea o devoțiune absolută și un comportament etic ireproșabil.

Chirurgul Ion Juvara era un talent înnăscut, dar și cultivat printr-o atitudine activă de evoluție spre performanță operatorie și excelență. Poseda un orizont chirurgical foarte larg și complex. Încă din anii studenției fusese preparator și apoi asistent universitar la Catedra de Anatomie, condusă de profesorul Francisc Rainer. Această pregătire i-a oferit posibilitatea de a deveni un erudit anatomist și de a avea în plagă o orientare rapidă și foarte corectă. Realiza o alianță neobișnuită între cutezanță și prudență, fiind pasionat de rezolvarea cazurilor problemă. Cultura medicală vastă și cea de specialitate foarte complexă i-au permis însușirea unui mod pragmatic, rațional și corect de gândire în fixarea conduitei chirurgicale. Deschizător de drumuri, a reușit cu succes să abordeze și să stabilească atitudini terapeutice în mai multe domenii de patologie: chirurgia tiroidei, intervențiile de reconstrucție biliară, operațiile de corectare a suferințelor stomacului operat, tratamentul tumorilor endocrine ale pancreasului, timentomia în *miastenia gravis*.

Șeful de clinică aspira la standarde cât mai înalte. Impunea un program de lucru zilnic neiertător, fiind întâi de toate el însuși exemplu pentru ceilalți. Fiecare bolnav era atent examinat și investigat pentru precizarea unui diagnostic cât mai corect și complet. Programul operator îl stabilea cu cel puțin 24 de ore înainte. Anesteziștii erau integrați în activitatea clinică. O administrație riguroasă și un control atent al tuturor aspectelor legate de asistența medicală, de curățenie, de disciplină erau obișnuite și urmărite cu perseverență. Nimic nu-i scăpa! Cerea colaboratorilor competență, rigoare, ordine, comportament civilizată, disciplină.

Profesorul Ion Juvara a fost un magistrul de vocație, cu talent didactic și dispus a dăruirii, cu timp și fără timp, din experiența lui profesională vastă. Avea darul de a deosebi în mod admirabil principalul de secundar. Chiar dacă identificarea ideilor principale reprezenta un obiectiv major, era foarte atent și la detalii. Desfășura o activitate neconținută și extrem de complexă de formare a viitorului chirurg.

Raportul de gardă reprezenta primul moment important în programul didactic zilnic. Se prezentau și se discutau toate cazurile propuse a fi operate. Stabilirea unei indicații corecte operatorii și stăpânirea impecabilă a tehnicii chirurgicale erau problemele urmărite atent. Profesorul pretindea o expunere academică, utilizarea unui vocabular medical cât mai adecvat și o exprimare corectă din punct de vedere științific, dar și gramatical și chiar lingvistic.

Urma vizita, în timpul căreia îi prezentam suferința clinică a fiecărui bolnav, rezultatele investigațiilor de laborator cu semnificație, diagnostică și imagistica. Aveau loc discuții

diagnostice la care trebuia să răspunzi rapid, în perfectă cunoștință de cauză sub privirea lui de acvilă.

Demonstrațiile operatorii constituiau momentul de vârf al instrucției chirurgicale. Grija pentru o hemostază perfectă reprezenta un deziderat major al oricărei intervenții. Plaga operatorie arăta ca în ilustrațiile unui tratat de tehnici chirurgicale. Fiecare gest, executat în deplină siguranță, se baza pe orientarea anatomică impecabilă. Tehnica operatorie desăvârșită, profundul respect pentru țesuturi, aspectul estetic al manevrelor chirurgicale, făceau din fiecare intervenție un unicat. Îi plăcea să repete mereu: *Micile detalii fac perfectă chirurgia!*

Cursurile profesorului reprezentau o bază solidă de informare, dar nu erau exhaustive. Ideile principale, reliefate cu pregnanță, îți ofereau un eșafodaj bine construit, pe care puteai adăuga lesne și bine orientat noțiunile noi dobândite în urma lecturilor personale.

Săptămânal organiza ședințe de referate. Magistrul urmărea atent și supunea discuțiilor critice textele pe care medicii le recenzau. La fel de interesante erau ședințele în care doctoranzii își prezentau referate ori studiile efectuate în cadrul programului de pregătire doctorală. Atitudinea critică și selectarea corectă a informațiilor reprezentau obiectivele axiale în aprecierea unei lucrări științifice.

Foarte interesante erau întâlnirile periodice de microscopie optică, organizate în clinică, prin colaborare cu domnul doctor D. Velciu, eminent anatomopatolog, în care acesta prezenta și discuta aspectele histopatologice ale unor piese operatorii trimise din sala de operații.

Prin toate aceste metode de instruire, profesorul urmărea realizarea unei educații medicale și chirurgicale cât mai performante, fiind convins cu tărie de rolul imens al unei școli în desăvârșirea profesională. A fost un creator de școală chirurgicală.

Activitatea științifică a profesorului Ion Juvara a îmbrățișat aspecte multiple de patologie, tactică și tehnică operatorie din domenii pe care și le alesese și cărora le-a rămas fidel, ceea ce i-a permis să acumuleze o experiență vastă, uneori unică.

A scris monografii, tratate, cursuri universitare. A publicat sute de articole, a ținut conferințe, referate, a prezentat numeroase comunicări științifice. Toate aceste materiale informative au jucat un rol de prim ordin în activitate de instruire a chirurgilor și aveau un potențial științific major, ceea ce a condus la citarea lor frecventă în literatura românească și străină de specialitate. A organizat, condus și participat la numeroase manifestări științifice naționale și internaționale. A fost cunoscut, apreciat și laureat cu numeroase dipome, medalii, titluri științifice și academice în țară și străinătate.

Avea cultul prieteniei, al valorii umane și al necesității protejării ei. Era o natură electivă, în sens goethean, ceea ce s-a manifestat în special prin legături de prietenie puternice și durabile cu mari personalități medicale, științifice și artistice. A fost bun prieten o viață întreagă cu George Emil Palade, Dumitru Vereanu, Ioan Bruckner, Dan Setlacec, Panait Sârbu, Vlad Voiculescu, Nicolae Simionescu, filosoful Constantin Noica, scriitorul Radu Tudoran.

Avea pasiunea bibliotecii și disciplina cititului, spre satisfacția cunoașterii depline. Biblioteca lui cuprindea tomuri de mare valoare istorică, dar și cărți recente. Pe toate le iubea, lucru evident prin frumoasă legătură a volumelor achiziționate pe parcursul întregii vieți, ceea ce arăta o indiscutabilă înclinare spre bibliofilie.

Poseda mirajul progreselor tehnice. Era pasionat de tot ce apărea nou în profesiune și nu numai, ca dovadă interesul mereu viu pentru automobilism.

Natura îl fascina. Admira anotimpurile, marea, pădurea, iubea drumețiile. Toate acestea exprimând adâncă stimă pentru valorile țării noastre. Pasionat vânător încă din tinerețe, a păstrat neabătut un deosebit respect pentru sacralitate vieții.

A depășit câteva încercări tragice, în esență toate profund imorale, prin care viața a căutat să-l îngenuncheze... Le-a învins cu o tărie și o speranță demne de mării stoice ai antichității.

Personalitate foarte complexă și armonioasă, profesorul Ion Juvara a fost medic, magistrul și chirurg de excepție. Astăzi, el rămâne pentru noi o pildă înaltă de profesionalism intransigent, de dăruire și muncă fără preget în slujba semenului și a patriei.

Prieteni de-o viață: George Emil Palade și Ion Juvara în 1930 și 50 de ani mai târziu.

DIN VIAȚA ACADEMIEI

- urmăre din pagina 2 -

Sâmbătă, 24 ianuarie 2015, ora 11.45, membrii Academiei au participat la prima reuniune a anului în care Societatea își sărbătorește Centenarul. Respectând tradiția, Academia îi omagiază pe făuritorii Unirii Principatelor. Două interesante expuneri pe tema *Implicarea tutenilor în mișcarea unionistă (1856-1859)* au fost susținute de profesorii de istorie Ramona Chițiga și Fănică Ursu care au prezentat documente și imagini dovedind entuziasmul locuitorilor ținutului Tutova și au subliniat îndeosebi meritele personalităților locale în pregătirea Unirii de la 1859. În finalul reuniunii, publicul numeros a urmărit cu atenție proiectul de program al Centenarului Academiei Bârlădene.

Sâmbătă, 28 februarie 2015, ora 11, s-a desfășurat, la sediul Academiei, reuniunea din ciclul *Întâlniri literare*, avându-i ca invitați speciali pe scriitorii Lina și Theodor Codreanu, care au prezentat ultimele

Elena Monu își salută invitații scriitorii Lina și Theodor Codreanu.

lor apariții editoriale. Elena Monu i-a salutat pe cei doi reputați scriitori, cărora le-a înmănat, în mod oficial, legitimațiile de membri ai Academiei Bârlădene. Au deschis prezentările de carte Elena Popoiu și Livia Andrei care au vorbit despre volumul dnei Lina Codreanu: *Studii și interpretări*, apărut în 2014, la Editura Rafet, Râmnicu Sărat. Elena Monu a subliniat faptul semnificativ că Lina Codreanu a introdus în volumul său un studiu atent consacrat primei revistei literare din România

Poetul Simion Bogdănescu prezintă volumul „Eminescu încorect politic”.

interbelică, *Florile Dalbe*, apărută la Bârlad la 1 ianuarie 1919, din inițiativa scriitorilor G. Tutoveanu, Tudor Pamfile, V. Voiculescu, Mihail Lungianu, revistă reeditată de către Academia Bârlădeană în anul 2009, în format anastatic, la 90 de ani de la apariție. A intervenit apoi autoarea care a explicat auditoriului etapele și specificul celor două compartimente ale cărții sale. În continuare, publicul a urmărit cu interes expunerea poetului Simion Bogdănescu pe marginea incitantei cărți a lui Theodor Codreanu, *Eminescu încorect politic*, apărută în 2014 după care a luat cuvântul autorul. Cei doi invitați au oferit autografe și și-au exprimat aprecierea pentru activitatea Societății centenare și disponibilitatea de a continua colaborarea, promițând că vor fi prezenți la manifestarea aniversară din 21 mai a.c.

Luni, 30 martie ora 17: prima reuniune a primăverii 2015. Cum ne aflăm în luna francofoniei, aceasta a fost tema întâlnirii. Participantă la cea de a 20-a ediție a Colocviului Francofoniei organizat la Iași de Universitatea Al. I. Cuza și de Institutul Francez, prof. Elena Popoiu a adus celor prezenți informații de la fața locului, documente promoționale ale Colocviului și un film dedicat Iașului francofon de către organizatori. Departamentul de Francofonie al Academiei Bârlădene va organiza, conform tradiției, următoarea sa reuniune, de Ziua Franței, pe 14 Iulie, când va fi lansat Suplimentul *Francophilie Roumaine*.

Sâmbătă, 4 aprilie 2015, ora 11, patru „academicieni bârlădeni” – Elena Monu, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Cezar Crăescu – au fost prezenți

Sărbătoritul Theodor Codreanu în prezidiul reuniunii de la Huși.

la Huși pentru un eveniment de marcă: sărbătorirea scriitorului Theodor Codreanu la împlinirea vârstei de 70 de ani. Un public numeros, format din scriitori veniți din Iași, București, Galați, Botoșani, Suceava precum și din Republica Moldova și Bucovina – nume de talia unor Mihai Cimpoi, Vasile Tărășeanu, Nicolae Dabija – l-au omagiat pe scriitorul omagiat prin cuvinte călduroase și i-au oferit diplome, cărți, tablouri. Academia Bârlădeană și-a însoțit salutul de un dar cărturăresc.

Fii gata

Copile, iubeste-te cu sete
Pământul străbunilor tăi;
Fii gata, când glasul de trâmbiță
Plutește-va prin munte și pe văi.

Trinete, se-înfășură în zare
Vertejean de munte urieș,
Nu s' norii minati de furtună,
Sunt cete de mîndri plăci;

Alargă cîntînd spre Succava
Că Ștefan îi cheamă și azi,
Sîn apuze hoarde tatare
Să-înalt la Noșta zagaz.

Ascultă, pădurea și-răstoarnă
Ștefanii, și urlă suvar,
Nu s' vîntul, e tîmț de lăcuș,
Sennabi-întăle de eroi;

Pe drumuri umbroase trec pălării
Arcașii cu chip viforos,
Că Turcii intrat-au, și i jală
Și flacăra în Para de joo...

Prin lărmă pînă la noapte
Se tîngue dișmanii făloși,
În florile roșii din lunca
Și sînge răscol de strămoși..

Fii gata, când glasul de trâmbiță
Plutește-va pe culmi și pe văi,
Copile, iubeste-te cu sete
Pământul străbunilor tăi!

L. Tuloveanu.

Este poezia cu care începeau manualele școlare și pe care au recitat-o sau cântat-o, decenii la rând, elevii din întreaga țară.

www.academiabarladeana.ro / e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXII, nr. 1(58), aprilie 2015, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop,
Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa
redacției se publică în ordinea
necesităților redacționale.
Materialele nepublicate nu se
restituie.

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.